

**VANHEMMUUDEN MUOTOUTUMINEN
PERHEKÄYTÄNNÖISSÄ JA KULTTUURISESSA
JÄRJESTYKSESSÄ**

**Pariskuntien neuvottelut vanhemmuuden vastuiden jakamisesta äidin töihin paluun
jälkeen**

**Hanna Pätsi
Pro gradu-tutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2009**

TIIVISTELMÄ

VANHEMMUUDEN MUOTOUTUMINEN PERHEKÄYTÄNNÖISSÄ JA KULTTUURISESSA JÄRJESTYKSESSÄ

Pariskuntien neuvottelut vanhemmuuden vastuiden jakamisesta äidin töihin paluun jälkeen

Hanna Pätsi

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Tapio Litmanen

Syksy 2009

Sivumäärä: 128 sivua + liitteet 7 sivua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut tarkastella, miten vanhemmuus muotoutuu perhekäytännöissä ja kulttuurisessa järjestyksessä. Tähän liittyen pyrin ymmärtämään, kuinka pariskunnista tulee joko perinteisesti tai tasa-arvoisesti vanhemmuuden vastuut jakavia.

Tutkimuksen aineiston muodostaa viiden pariskunnan kymmenen yksilöhaastattelua, jotka on tehty tammikuun ja maaliskuun 2008 välisenä aikana. Tutkimukseen päätyneet henkilöt olivat haastatteluhetkellä keskimäärin 33-vuotiaita, iän vaihdellessa 28–40 vuoden välillä. Lapsia pariskunnilla oli haastatteluhetkellä keskimäärin kaksi, yhden ja yhdeksän vuoden väliltä. Kullakin pariskunnalla oli yksi korkeintaan kaksivuotias lapsi, joten äidin viimeisimmästä perhevapaasta ei ollut kulunut kovinkaan pitkä aika.

Analysoin yksilöhaastattelut teoriasidonnaisella sisällön analyysillä, vertaillen kunkin pariskunnan miehen ja naisen vastauksia keskenään. Näin kunkin pariskunnan moniäänisyys tuli esille muodostaen realistisemmän kokonaiskuvan pariskunnan koti- ja lastenhoitotehtävien jakamisesta käydyistä neuvotteluista. Pariskuntien käymien eksplisiittisten ja implisiittisten neuvottelujen välillä oli eroja, jotka tulivat selittämään pariskuntien perinteistä tai tasa-arvoista vanhemmuuden vastuiden jakamista. Näin sain tyypiteltyä pariskunnat, käyttäen isien tyypittelyssä Huttusen ydinperheisten tyypittelyä. Tyypit olivat rutiini-isä ja stressaaja, kiireinen ja kaipaava isä ja sopeutuja, leikkivä isä ja pedantti, moderni perheenpää-isä ja toisista huolehtija sekä osallistuva ja hoitava isä ja valintoja tehnyt äiti.

Epätasa-arvoisesti vanhemmuuden jakavien pariskuntien miehet käyttivät eksplisiittisissä ja implisiittisissä neuvotteluissa erilaisia tasa-arvoisen jaon vastustamisen strategioita, jotka sekä tukivat, että tulivat tuetuiksi puolisoitensa sosiaalisten skriptien mukaisista käsityksistä äitiyden ensisijaisuudesta kodin- ja lastenhoidossa. Tasa-arvoisesti jakavien pariskuntien neuvotteluista puuttuivat määrittekamppailut isien tarpeeksi suuresta osallisuudesta, heidän jakaessa puolisonsa kanssa yhtäläiset käsitykset vanhemmuuden vastuiden jaosta. Nämä miehet eivät vastustaneet tasapuolista jakoa, vaan tekivät neuvottelut puolisoilleen helpoiksi, ottaen vastuun asioiden hoitamisesta myös omatoimisesti, arjen sujuvuuden sekä isälle ja äidille yhtäläisesti kuuluvan vastuun nimissä.

Avainsanat: Vanhemmuus, neuvottelut, perhekäytännöt, sukupuolitapaisuudet

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	4
2. PERHEEN PAIKKAA ETSIMÄSSÄ.....	7
2.1 Hoivaavan isän läpimurto.....	7
2.2 Sitkeästi sinnittelevä äitimyytti.....	9
2.3 Kotiin pesiytyneet ristipaineet.....	10
3. NEUVOTTELUJEN PAKKOPULLAA.....	13
3.1 Parisuhteen jännitteet.....	15
3.2 Uraneuvottelujen tuomat jännitteet.....	16
3.3 Työltä tuntuvan vapaa-ajan tuomat jännitteet.....	20
4. KOHTI YHTEISIÄ VANHEMMUUDEN VASTUITA?.....	22
4.1 Hoivatyön neuvotteluja.....	23
4.2 Kodin rutiineja muodostamassa.....	25
4.3 Sukupuolittuneista rutiineista ulos?.....	27
5. TUTKIMUSONGELMA.....	31
5.1 Tutkimusaineiston hankinta.....	33
5.2 Aineiston viisi pariskuntaa.....	38
5.3 Aineiston analyysistä.....	42
6. SUKUPUOLISPESIFEJÄ JAKOJA.....	49
6.1 Stressaaja ja virnuilija.....	49
6.2 Matkatyöläinen ja sopeutuja.....	59
7. LASTENHOITO YHTEISENÄ PROJEKTINA.....	69
8. KUN KODIN- JA LASTENHOITO YHDISTÄÄ.....	84
8.1 Perheenpää ja toisista huolehtija.....	84
8.2 ”Ei siinä sitte viittiny ees mainostaa.”.....	98
9. YHTEENVETO.....	115
LÄHTEET.....	124
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Usein pariskunnilta kysyttäessä kotitöiden ja lastenhoitotehtävien jakamisesta, vastauksena kuulee: ”Se tekee kuka ehtii.”. Piekkolan ja Ruuskasen (2006) ajankäyttötutkimuksen mukaan ehtijänä näyttäisivät olevan edelleen naiset niin Suomessa kuin muissakin EU-maissa. Naisten kokonaistyöaika, joka kattaa sekä ansio-että kotityöt, pysyy korkeammalla kuin miehillä lähes koko elämänkaaren. Vain nuorena, eläessään lapsettomana parisuhteessa, naisilla näyttäisi olevan tilastollisesti lyhyempi kokonaistyöaika. Länsimaisten naisten viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana lisääntynyt työssäkäynti ei ole johtanut vastaavaan miesten lisääntyneeseen vastuunkantoon kodin piirissä tehtäviin töihin. (Wetherell 1995, 224)

Useat tutkimukset ovat jo 1960-luvulta lähtien pyrkineet valottamaan tätä ilmiötä, jossa nainen ’vain ehtii’ tekemään enemmän koti- ja lastenhoitotehtäviä, sillä aikaa kun mies ’vain ehtii’ käyttämään aikaa itselleen. Siitä saakka, kun naisten palkkatyöläisyys tuli yhteiskunnallisesti hyväksytyksi, on käyty keskustelua kotitöiden jakautumisesta sukupuolten kesken. (Haavio-Mannila, Jallinoja & Strandell 1984, 174) Lukiessani näitä tutkimuksia aloin myös minä ihmettelemään tämän ilmiön sitkeyttä ja hidasta muuttumista, etenkin kun useimmat tutkijat raportoivat haastateltavien olevan useimmiten pikemminkin epävarmoja omien arkikäytäntöjensä toimivuudesta kuin ylpeitä niistä.

Haastatellessaan ranskalaisia pariskuntia Kaufmann (1998) huomasi tasa-arvoideologian toistuvan vastauksissa järjestelmällisesti. Sekä ne, jotka eivät tasa-arvoista arkikäytäntöä vielä toteuttaneet, että ne, jotka sen kykenivät toteuttamaan, toivat tämän esille. Painotukset vain olivat hyvin erilaiset. Ne miehet, jotka tekivät vain vähän kotitöitä, tuntuivat olevan haastatteluissa hyvin vaivautuneita ja häpeissään siitä, etteivät olleet onnistuneet toteuttamaan yleisesti hyväksytyä moraalista koodia. Heillä oli pyrkimyksenä oikeuttaa itseään miedontaen tilannettaan kertomalla, kuinka he ovat kuitenkin yrittäneet auttaa vaimoaan kotitöiden teossa. Toisaalta taas ne miehet, jotka osallistuivat kotitöiden tekemiseen aktiivisesti, eivät puhuneet tekemisistään kylmän objektiivisesti, vaan heidän äänensä oli täynnä ylpeyttä esittäessään itsensä, jossain määrin liioitellen, nykypäivän sankareina. Ilmiö toistui myös naisten vastauksissa. Joskus naiset, joiden puoliso ei osallistunut kotona tehtäviin palkattomiin töihin, tuntuivat

olevan jopa enemmän häpeissään tilanteestaan kuin miehensä. Naisten häpeä saattoi johtua siitä, että he katsoivat tasa-arvoideologian rooliodotuksissa epäonnistumisen saavan heidät näyttämään avuttomilta ja alistuvilta uhreilta. Ne naiset, joiden puoliso taas osallistui kotona tehtävien töiden tekemiseen, olivat hyvin ylpeitä ollessaan sellaisen miehen puoliso. (Kaufmann 1998, 120)

Näyttäisi siis siltä, että perinteistä roolijakoa ylläpitävällä familismilla äitimyytteineen ei olisi enää hegemonista asemaa, vaan naisten aseman yhteiskunnallinen muutos on onnistunut tuomaan mukanaan uusia odotuksia isien rooliin. Tasa-arvoideologia on lyönyt itsensä läpi ainakin siinä määrin, että se vaatii ihmisiä ottamaan siihen kantaa, erityisesti silloin, kun oma arkikäytäntö ei ideologiaa tue. Tasa-arvoideologian kannatus näkyy myös niissä mielipiteissä, joiden mukaan ei ole olemassa enää pelkästään miehelle tai naiselle pyhitettyjä töitä. Aatteet ja käytäntö tosin harvoin toimivat samassa linjassa. (Kaufmann 1998, 120-122) Viimeksi vuonna 2008 tehdyn Tasa-arvobarometrin mukaan työnjako perheissä onkin säilynyt perinteisen mallin mukaisena. Äidit ovat edelleen päävastuussa lasten- ja kodinhoidosta. Suurtakaan muutosta ei ollut tapahtunut edellisen kymmenen vuoden takaisesta tilanteesta. (Nieminen 2008, 46) Tilastollisesti katsoen kotitöiden jaossa ei ole vielä tapahtunut mitään dramaattista käännettä, vaikka koti- ja hoivatyönjako on tullut hitaasti tasapuolisemmaksi miesten osallistuessa yhä monipuolisemmin kodin- ja lastenhoitotehtäviin. Tämä on mahdollista, sillä isyys, miehet, sukupuolijärjestelmä kuin kotityönjakokin ovat muuttuneet joustavammiksi ja monipuolisimmaksi, mahdollistaen isien aktiivisen roolin ottamisen kotona. (Huttunen 1999, 176-177)

Ymmärrän vanhemmuuden vastuiden kattavan sekä lapsenhoitoon että kodinhoitoon kuuluvat velvoitteet. Näistä vanhemmuuden vastuista on perheiden arjessa tullut enenevässä määrin neuvottelukysymyksiä, koska ennalta määrätyt vanhemmuuden roolit puuttuvat, eivätkä ne enää automaattisesti säädi tehtävien jaosta. (Deutsch 1999, 12) Kunkin perheen vanhemmuuden käytännöt saavat muotonsa puolisojen välisissä neuvotteluissa. (Wetherell 1995, 214-217) Kyse on paitsi sanallisista neuvotteluista, myös sanattomista, implisiittisistä neuvotteluista, joita käydään ajan saatossa. Tällöin puoliset kommunikoivat sanattomasti päätyen yhteisymmärrykseen siitä, mitkä perhevelvollisuudet kuuluvat kenenkin hoidettavaksi. (Finch ja Masonin 1993, 61) David Morganin (1996) tavoin voidaan siis ajatella, että nämä perheikäytännöt muodostuvat

rutiineissa. Täytyy kuitenkin muistaa, etteivät yksilöt voi neuvotella täysin vapaista lähtökohdista käsin. Niinpä perheikäytännöt ovat aina osa myös kulttuuria, historiaa ja yksilön elämäkertaa. (Silva ja Smart 1999, 2-5)

Tutkin pro gradu -työssäni kuinka äitien ja isien vanhemmuus muotoutuu perheikäytännöissä ja kulttuurisessa järjestyksessä. Tähän liittyen pyrin ymmärtämään, kuinka pariskunnista tulee joko perinteisesti tai tasa-arvoisesti vanhemmuuden vastuut jakavia. Vastauksen löytämiseksi haastattelin viiden pariskunnan molempia osapuolia yksilöhaastatteluilla. Haastatteluilla kerättyä aineistoa analysoin teoriasidonnaisella sisällön analyysillä, vertaillen kunkin pariskunnan miehen ja naisen vastauksia keskenään. Näin kunkin pariskunnan moniäänisyys tulee esille muodostaen realistisemmän kokonaiskuvan pariskunnan koti- ja lastenhoitotehtävien jakamisesta. Olin kiinnostunut tietämään, miten pariskunta jakoi lasten- ja kodinhoidon tehtävät? Mitä syitä he tälle jaolleen antoivat? Halusin myös tietää, mitä mieltä he itse ovat omasta lasten- ja kodinhoitotöiden jaoista? Entä millaisia eksplisiittisiä tai implisiittisiä kotityönjaon neuvotteluja pariskunnat kävivät keskenään? Implisiittiset neuvottelut ovat usein huomaamattomasti rutiineissa muodostuvia käytäntöjä. Päästäkseni niihin käsiksi puolistrukturoitu teemahaastatteluni käsitteli kysymyksiä laajasti niin työelämään, vanhemmuuteen ja lastenhoitoon, kotitöihin, ystäväperheisiin kuin parisuhteeseen ja sen konflikteihin liittyviä asioita. Samalla sain tietoa myös kunkin perheen perheikäytäntöihin vaikuttavista olosuhteista.

2. PERHEEN PAIKKAA ETSIMÄSSÄ

Tässä luvussa tarkastellaan, millaisia vanhemmuuksia Suomessa on viime vuosikymmeninä kulttuurisesti tuotettu. Kulttuurista ymmärrystä hyvästä isyydestä ja äitiydestä tuotetaan jatkuvasti ja käsityksiä ylläpidetään tai pyritään muokkaamaan tietoisesti tai tiedostamatta jokapäiväisessä elämässä. Kulttuuriset kuvat hyvästä vanhemmuudesta tavoittaa yleisönsä välillä median moninaisten tuotteiden, välillä tieteellisten julkaisujen muodossa. Kantaa hyvän vanhemmuuden määrittelyyn ottavat niin asiantuntijat kuin poliitikot, tuttavapiiriämme unohtamatta. Tämän lisäksi vanhemmuuden kulttuurisen ymmärryksen rakentamiseen osallistuvat myös kaikki vanhemmat. Tässä luvussa keskityn kuitenkin tarkastelemaan laajempia yhteiskunnallisia keskusteluja ja ideologioita, joissa on tuotettu käsitystä hyvästä äitiydestä ja isyydestä. Tällainen tarkastelu on tärkeää sillä se, miten vanhemmuus kulttuurisesti hahmotetaan, vaikuttaa siihen, miten vanhempina konkreettisesti eletään. Omalta osaltaan näiden ideologioiden luomat käsitykset ihanteellisesta äitiydestä ja isyydestä ovat vaikuttamassa siihen, millaisiin isyyksiin ja äitiyksiin vanhemmat jokapäiväisessä elämässään pyrkivät tai voivat pyrkiä. (Vuori 2003, 39) Yhteiskunnallisella keskustelulla hyvän isyyden ja äitiyden malleista on jo pitkä historia. Yksi juonne tässä keskustelussa on feministien aloittama kotityönjakokeskustelu, jossa kotitöihin ja äitiyteen miellettyjen vastuiden katsottiin olevan naisten yhteiskunnallisen alistamisen perustana. Feministien peräänkuuluttama jaetun vanhemmuuden ideologia on tullut omalta osaltaan haastamaan suomalaiseen kulttuuriin staattisemmin kuuluvan äitimyytin. (Hirsjärvi, Laurinen ym. 2000, 19)

2.1 Hoivaavan isän läpimurto

Nykyisin yleisesti tiedossa olevan tasa-arvoisesti jaetun vanhemmuuden ideologian juuret ovat feminismissä, sukupuolten välisten suhteiden uusjakoa vaativassa poliittisessa, kulttuurisessa ja intellektuaalisessa liikkeessä. Tämän tasa-arvoliikkeen juuret löytyvät 1960-luvun alusta, jonka myötä Suomessa yleistyi ajatus naisen ja miehen urien samankaltaisuudesta. Alettiin ajatella, että molempien sukupuolien elämään tulisi kuulua niin koulutus, ammatti kuin lastenhoito. (Vuori 2004, 30-33) Pisimmälle

ajatuksen naisen ja miehen samankaltaisuudesta vei liberaalin tasa-arvokeskustelun kritiikiksi syntynyt naiskeskeinen ajattelu. (Vuori 2004, 44)

Liberaali tasa-arvokeskustelu oli virinnyt 1960-luvun murroksesta naisten ansiotyön yleistyttyä nopeasti. Nainen alettiin rinnastaa mieheen, ja polttavaksi puheenaiheeksi nousi kysymys, kuinka äiti voisi yhdistää sekä ansiotyön että lasten synnyttämisen ja hoitamisen. Liberaali tasa-arvokeskustelu pohjautui ajatukseen miehen ja naisen samankaltaisuudesta, ja molempien sukupuolten ajateltiin olevan kykeneviä yhtä lailla työntekoon niin kotona kuin kodin ulkopuolellakin. Liberaali tasa-arvokeskustelu painotti naisen vapautumista kodista rinnastaen naisen mieheen, mutta se ei kyseenalaistanut hoivatyön, kotityön ja kasvatuksen monopolisoitumista naisten tehtäväksi, vaikka yhteiskunnallisena ongelmana pidettiin siitä seurannutta hoivan kulttuurista vähättelyä ja yhteiskunnallista aliarvostusta. (Vuori 2004, 43-44)

Naiskeskeisessä feminismissä tartuttiin nimenomaan aliarvostettuun naisten hoivarooliin. Sen lähtökohtana ei ollut yleistää maternalistisen eli äitiyttä korostavan feminismin tavoin hoivaa ja huolenpitoa naisten luonnollisena ominaisuutena. Arvostaessaan hoivatyötä sinänsä, se korosti samalla sukupuolen yhteiskunnallista luonnetta. Se ei nähnyt huolenpitoa ja hoivaa naisen luonnollisena, biologisena ominaisuutena, vaan katsoi sen olevan yhtä hyvin myös miehen ominaisuus. Naiskeskeinen feminismi rinnastikin miehen naiseen. Myös mies voi tehdä kotitöitä kuin nainen, ja myös mies voi toimia isänä kuten äiti, ikään kuin toisena äitinä. Naiskeskeinen feminismi ei siis jäänyt pelkän yhteiskunnallisen työnjaon tasolle, vaan se halusi korostaa sukupuolten kykyjä ja haluja sekä psyykkistä kapasiteettia hoivaan. (Vuori 2004, 44) Jaana Vuori nimittää tätä mallia, jossa sekä isä että äiti jakavat pienten lasten konkreettisen huolenpidon luoden läheisen ja vahvan suhteen lapseensa, jaetun hoivan malliksi. (Vuori 2004, 26)

Naisten palkkatyöläistymiseltä ja tasa-arvokeskustelun mukanaan tuomalta tasa-arvoisen vanhemmuuden ja etenkin jaetun hoivan mallilta odotettiin paljon. Näköpiirissä oli kuva naisesta ja miehestä tasa-arvoisina kumppaneina jakaen sekä elättäjyyden että huolenpitäjyyden vastuut. (Deutsch 1999, 3) Nancy Chodorow (1978) esitti jopa, että miesten osallistuessa vauvojen hoitoon kysymys sukupuolieroista ja samalla naisten alisteisuudesta tulisi ratkaistua muutamien sukupolvien jälkeen kokonaan. 1970-luvulla tasa-arvopolitiikka voimistui ja sen seurauksena alettiin kerätä yhä yksityiskohtaisempaa

naisten ja miesten tilannetta kuvaavaa tietoa. (Veikkola 2002, 50) Tavoitteeksi muodostui naisten taloudellinen riippumattomuus, tasa-arvoiset olosuhteet työelämään ja urakehitykseen sekä palkkatasa-arvo. Miehillä puolestaan tuli ensimmäistä kertaa mahdollisuus hoivaavaan vanhemmuuteen. Tämä isyyden yhteiskunnallistamisen lähtökohta otettiin tavoitteeksi YK:n yleissopimusta myöten yhteiskunnalliseksi uudistusohjelmaksi (Miehet ja tasa-arvopolitiikka 2006, 19, Aalto 2004, 82). Uuden isyyden myötä miehille avautui mahdollisuus uuteen elämänsisältöön, sillä nyt myös mies pystyi näkemään vanhemmuuden tärkeänä elämänvaiheena, johon kannattaa panostaa. (Huttunen 1999, 187). ”Isän vuosikymmenelle” 1980-luvulle tultaessa hoivaava isä olikin jo käytännössä koeteltu mahdollisuus. (Vuori 2004, 47)

2.2 Sitkeästi sinnittelevä äitimyytti

Monista tasa-arvopyrkimyksistä huolimatta 1990-luvulle tultaessa monet perhe-elämää koskevat tutkimukset toivat kerta toisensa jälkeen esille sukupuolten välisen työnjaon muutoksen hitauden. Miehet olivat alkaneet ottamaan enemmän vastuuta kodin- ja lastenhoitotöistä, mutta erot sukupuolten välillä olivat pysyneet selkeinä. Viimeksi vuonna 2008 tehdyn Tasa-arvobarometrin mukaan työnjako perheissä on säilynyt perinteisen mallin mukaisena, sillä äidit ovat edelleen päävastuussa lasten- ja kodinhoidosta. Tilastollisesti tarkastellen suurtakaan muutosta ei ollut tapahtunut edellisen kymmenen vuoden takaisesta tilanteesta. (Nieminen 2008, 46) Tasa-arvokehityksen näkökulmasta tarkasteltuna tilanne näyttää huolestuttavalta. Etenkin 1990-luvun murroksessa tasa-arvokehitys Suomessa tuntui jäävän pahasti muiden yhteiskunnallisten muutosten jalkoihin. (Julkunen 2002, 44) Tuolloin tapahtui itse asiassa käänös perhekeskeisen mallin suuntaan, jota sosiaalipolitiikan suunnanmuutos yhdessä korkean työttömyyden kanssa vauhdittivat. Naiset alkoivat tehdä perhekeskeisimpiä valintoja ja perhemyönteinen ajattelu löi itsensä läpi julkisessa mielipiteessä. Pohdinnan arvoista tässä kohden on, missä määrin näissä yksityisten naisten valinnoissa oli kyse familististen arvojen uudelleen noususta ja missä määrin työttömyyden tai perheiden toimeentulon ja avuttomien hoivan julkisen vastuun kaventumisesta johtuvasta pakosta. (Jallioja 2006, 272-273)

1990-luvun lopulta aina 2000-luvun alkuvuosille saakka Suomessa koettiin familistiseksi käänneeksi kutsuttu (Jallinoja 2006) perhettä koskeva pääasiassa mediassa ilmennyt keskustelu. Tähän keskusteluun ottivat osaa moninaiset tahot yksityisistä kansalaisista tutkijoihin, joita yhdisti huoli perheestä. (Jallinoja 2006, 25, 51) Tämän Jallinojan (2006) paikantaman mediakeskustelun moderni familismi kiteytyi kotiäitiyteen ja hyvään vanhemmuuteen. (Jallinoja 2006, 97) Vuosituhannen vaihteen familistisen ideologian läpimurtoa selittää osaltaan se, että familismin pilarit rakentuivat toisin kuin vuosikymmeniä sitten. Oleellista tässä modernissa familismissä oli, että se salli modernien käytäntöjen jatkuvan. (Jallinoja 2006, 97) Esimerkiksi kotiäitiyttä pidettiin omana valintana, jolloin se oli miellellävissä individualistiseksi teoksi. Individualismi siis liitettiin aiheeseen, jota ei ole aiemmin totuttu näkemään individualistisena ratkaisuna. Kotiäitiyttä on tavattu pitää perinteeseen kuuluvana asiana, johon ajaudutaan ylläpitäen sukupuolten välistä työnjakoa. Erityisesti kotiäidit käyttivät valinnanvapautta retorisenä perusteluna oman epätavallisen tai jopa epänormaalina pidetyn ratkaisunsa oikeuttamiseksi, sillä he olivat tietoisia ansioäitiyden ihanteen hallitsevuudesta. Kotihoitokeskustelussa esiintyi myös juonne, joka tuki kotiäitiyden valintaa korostamalla kotihoitoa parhaimpana hoitomuotona lapsen varhaiselle kehitykselle. Näkemystä perusteltiin tieteellisesti kehityspsykologian opeilla, eikä tätä lapsen oikeutta kasvun kannalta olennaiseen kiintymyssuhteeseen omiin vanhempiinsa haluttu kiistää. Tästä johtuen Suomessa ei myöskään julkisesti puhuttu tasa-arvon takaiskusta, sillä kotihoito ymmärretään laajasti niin hyväksi hoitomuodoksi, ettei sitä tohdita avoimesti arvostella. (Jallinoja 2006, 102-107)

2.3 Kotiin pesiytyneet ristipaineet

Sekä jaetun vanhemmuuden puolesta puhuva tasa-arvoideologia että äidin hoivan ensisijaisuutta korostava familistinen ideologia ovat kannanottoja siitä, kuinka perheen piiriin miellettyjen vastuiden jako ja hoito tulisi käytännössä järjestää. Tämä pohdinta on ollut modernin länsimaisen yhteiskunnan kestoaihe perheen ja modernisaation kitkaisen suhteen takia. Läpi 1900-luvun on pohdittu sitä, kuinka ylipäätään sovittaa perhe modernisoituvaan yhteiskuntaan, jossa sille ei tunnu olevan luontevaa paikkaa. (Jallinoja 2006, 269) Näissä yhteiskunnallisissa keskusteluissa perheen roolista on kukin aikakausi synnyttänyt samalla omat ajattelutapansa ja mallinsa vanhemmuuden merkityksistä. Kyse

ei ole niinkään minkään tietyn ajattelutavan voittokulusta, vaan kuten familistisen ideologian uudelleen nousu osoittaa, kyse on osittain peräkkäisistä, päällekkäisistä ja toisiaan kommentoivista ajattelutavoista. Vaikka näillä vanhemmuuden malleilla ei ole suoraa tai välitöntä yhteyttä siihen, mitä kunkin aikakauden naiset ja miehet tekevät, avaavat ne kuitenkin tietä aikalaisten elämänpoliittisille ratkaisuille sekä sulkevat portteja varoituksillaan. (Vuori 2004, 29-30) Tulevien sukupolvien tuottamisesta ja hoivaamisesta käydyt määritekamppailut ovat erityisesti koskettaneet naisia, sillä ne määrittelevät tiukemmin naisten oikeuksia yhdistää eri elämäalueita toisiinsa. (Nätkin 1998, 72)

Moderni familismi sallii yleistyneen äitien työssäkäynnin, mutta vaatimus antaa enemmän aikaa perheelle on edelleen sukupuolittunut sitoen naista enemmän. Tämä lienee vanhaa perua 1960-luvulta, jolloin kiista ansio- ja kotiäitiydestä jäi elämään, mutta jolloin kiistaa ansio- ja koti-isyydestä ei lainkaan käyty. Naisten vapautuminen työmarkkinoille mahdollistui tuolloin äitien ja hyvinvointivaltion jakaessa vastuun lapsista, kodista ja perhe-elämästä. Samalla vastuusta lasten hoidosta ja kasvatuksesta tuli aiempaa kollektiivisempi koulutettujen lastenhoidon ammattilaisten saadessa arvovaltaa äitien rinnalla. (Vuori 2004, 36-37) Moderni familismi loi hyvän vanhemmuuden diskurssissa käsityksen perheellisten äitien perheystävällisestä ”normaalista työajasta” ja vaikka se koski myös isiä, se ei edelleenkään pyrkinyt yhteiskunnallistamaan isyyttä. (Jallinoja 2006, 154) Isyyslomaa ei ehdotettu pakolliseksi, vaan miesten vapaaehtoista valintaa korostettiin, vaikka isyyslomaa pidetäänkin välttämättömänä isän ja lapsen välisen kiintymyssuhteen syntymiselle. Jallinoja katsoo tämän johtuvan siitä, että tätä uutta isyyden normia luotaessa sopeuduttiin olemassa oleviin käytäntöihin. Koska isät eivät laajassa mitassa ole käyttäneet oikeuttaan jäädä hoitamaan lastaan kotiin, ei katsottu olevan kannattavaa vaatia kovin suuria muutoksia. (Jallinoja 2006, 140) Moderni familismi näyttäisi lepäävän enimmäkseen liberaalin tasa-arvonäkökulman varassa, jossa lasten- ja kodinhoito nähdään ensisijaisesti naisten työnä tai naisia koskevana ongelmana. Jaetun hoivan malli sai keskustelussa tyytyä yhden sivujuonen osaan.

2000-luvun vanhemmat elävät aikakaudessa, jolle on tyypillistä yksilöiden kohtaamat monet keskenään ristiriitaiset odotukset. Modernia familismia luovaa keskustelua seuraavat kansalaiset ovat samaan aikaan myös hyvin tietoisia jaetun hoivan ideaalista. Naisten koulutustason nousu ja siirtyminen vaativampiin työtehtäviin työelämässä on luonut uusia haasteita naisille äidin roolista selviytymiseen. Naiskulttuurin muutos on

sittemmin vaikuttanut myös isien rooliin kohdistuneisiin odotuksiin. (Kolehmainen 2004, 90) Vaikka palkkatyöäitiyden malli onkin onnistunut romuttamaan kaikenkattavan yhteiskunnallisen äitiyden ideaalin, se ei ole lopettanut täysin naisten vastuuta lasten hoidosta ja kasvatuksesta. (Nätkin 2003, 21) Toistaiseksi suomalainen tasa-arvokeskustelu ei siis ole onnistunut tuottamaan symmetrisiä naisten ja miesten asemia. Totaalisesta mieskeskeisyydestä on kuitenkin siirrytty kohti sukupuolierojen vivahteiden ymmärtämistä. (Vuori 2004, 38-40) Tilastollisesti katsoen miesten toiminnan muutos kodin- ja lastenhoitotehtävissä näyttäytyy vielä kovin osittaiselta, mutta se ei sulje pois yksilöllistä vaihtelua. Tilastojen kertoessa vain keskimääräisestä tilanteesta, ei ole tietoa siitä, kuinka paljon sellaisia isiä on, jotka hoitavat lapsia ja kotia siinä missä äitikin. Tietoa ei ole myöskään siitä, mitkä kaikki tekijät taustalla vaikuttavat. (Vuori 2003, 52) Vanhemmuutta koskevissa tutkimuksissa on herännyt kiinnostus tutkia nykyistä perhe-elämää paitsi yhteiskunnallisten murrosten tapahtumapaikkana myös niin, että perhe käsitetään yksiselitteisen sijaan monimuotoisena. On alettu enenevässä määrin puhua isyyksistä ja äitiyksistä monikossa, jotta erot yksittäisten perheiden, äitien ja isien, välillä tulisi huomatuksi. (Kolehmainen ja Aalto 2004, 15) Sekä isyys että äitiys ovat muuttuneet kulttuurisesti joustavammiksi ja monipuolisemmaksi kuin ennen, vaikka ristiriidat vanhan ja uuden välillä ovat läsnä niin perheiden arkielämässä kuin kulttuurinkin tasolla. (Huttunen 1999, 178)

3. NEUVOTTELUJEN PAKKOPULLAA

Katson vanhemmuuden Margareth Wetherellin (1995) tavoin saavan muotonsa puolisoiden välisissä neuvotteluissa. Wetherellin mukaan äitiys ja isyys muodostetaan arkisissa neuvotteluissa vanhempien välisistä työnjaoista ja tehtävistä. (Wetherell 1995, 214-217) Janet Finchin ja Jennifer Masonin (1993) voidaan katsoa yhtyvän tähän kantaan, sillä vaikka monien perhevelvollisuuksien voisi ajatella muodostuvan silkasta velvollisuuksiin liittyvien ennalta määrättyjen sääntöjen noudattamisesta, pitävät he työnjakoa neuvottelujen tuloksena. Nämä neuvottelut käydään ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Yksilöiden käymiin neuvotteluihin vaikuttavat aina niin sosiaaliset rakenteet ja jaot, sosiaaliset roolit ja odotukset kuin vallan epätasa-arvoinen jakautuminenkin. (Wetherell 1995, 214-217) Finch ja Mason kuitenkin peräänkuuluttavat, ettei ihmisen käyttäytymistä voida ennustaa hänen asemastaan käsin. Tästä syystä tulisikin ymmärtää, että vaikka yksilöt eivät voi neuvotella täysin vapaista lähtökohdista käsin, kykenevät he kuitenkin aktiivisesti vaikuttamaan käymiensä neuvottelujen suuntaan. Tämän lisäksi tulee ymmärtää, että yksilöt käyvät neuvotteluja aina vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tästä seuraa, että myös tekojen merkitykset luodaan yhdessä toisten kanssa. (Finch ja Mason 1993, 60)

Usein ymmärrämme neuvottelulla sanallista kanssakäymistä. Finch ja Mason tekevät kuitenkin eron implisiittisten ja eksplisiittisten neuvottelujen välille. Eksplisiittisten pöytäkeskustelujen lisäksi ihmiset nimittäin neuvottelevat jatkuvasti myös implisiittisesti. Nämä implisiittiset neuvottelut käydään ilman sanallista keskustelua, ihmisten löytäessä sanattomia kommunikoinnin muotoja. Näiden neuvottelujen kautta he päätyvät yhteisymmärrykseen siitä, mitkä perhevelvollisuudet kuuluvat kenenkin hoidettavaksi. Näitä neuvotteluja käydään ajan saatossa, jolloin sitoutuminen tehtyihin päätöksiin tapahtuu hitaasti asteittain, usein jopa huomaamatta. Tästä syystä usein käy niin, että kun tulee tarve vaikkapa pestä pyykkiä, on itsestään selvää kuka pyykit koneeseen heittää. Sanallista neuvottelua tämän tietämiseksi ei tarvita. (Finch ja Mason 1993, 61)

Vaikka ihmiset voivat ylpeinä kertoa rationaalisesti neuvottelevansa perhevastuiden jakamisesta, Finch ja Mason katsovat, ettei eksplisiittisten neuvottelujen asemaa tulisi liikaa korostaa. Heidän tutkimuksensa mukaan kun työnjaoista ei neuvotella pääasiassa sanallisesti. Keskustelua tai sen puuttumista tulisikin pitää vain yhtenä osana, jopa

jäävuoren huippuna, monimutkaisempaa neuvottelujen prosessia. (Finch ja Mason 1993, 66-67) He myös huomasivat, että silloinkin kun päätöksestä käydään avointa keskustelua, niissä on aina piirteitä myös sanattomista päätöksistä. Tällaisista sanottamista neuvotteluista on kyse myös silloin, kun perheenjäsenet kertovat, että heillä arki toimii ilman jatkuvia keskustelujakin. Finch ja Mason nimittävät tällaisia implisiittisiä neuvotteluja ”epä-päätöksiksi” (non-decisions). Tällöin kotityönjako muotoutuu arkisten käytäntöjen kautta, jotka ajan saatossa rutinoituvat. Kyse on ei-tiedostetuista neuvotteluista, joiden lopputuloksena sopimukset tuntuvat vain ilmaantuvan. Näitä päätöksiä ihmisillä on jälkikäteen hankala perustella. (Finch ja Mason 1993, 74-75)

Puolisot neuvottelevat perhevastuistaan monien ristipaineiden alaisuudessa. Ensinnäkin samat henkilöt ovat yhtä aikaa sekä parisuhteen osapuolia että vanhempia. Vaikka perheen ja vanhemmuuden yhteydessä parisuhdetta on todellisuudessa vaikea erottaa muusta perhe-elämän dynamiikasta tai vanhemmuudesta, on parisuhteen ja vanhemmuuden itsenäinen tarkastelu teoreettisesti mahdollista. (Kuronen 2003, 105) Puolisoiden parisuhteen toimiessa monella tapaa vanhemmuuden perustana tarkastelenkin ensin Jallinojan (2000) tavoin millaisia haasteita romanttiseen rakkauteen perustuva ihmissuhdekulttuurimme asettaa nykyajan parisuhteessa elämiseen, ja millaisia haasteita pariskunnat kohtaavat odotusten ja todellisuuden törmätessä toisiinsa. Hyvä ja toimiva vuorovaikutus vanhempien välillä edesauttaa myös vanhemmuuden haasteista selviytymistä, mutta miten yhdistää arjessa romanttiseen rakkauteen perustuvalta ihanneparisuhteelta odotettu itsensä toteuttaminen perheenjäsenten asettamiin vaatimuksiin?

Parisuhteen sisäisten riskien asettamien haasteiden jälkeen tarkastelen aikapulasta kärsivien pariskuntien uraneuvotteluiden haasteita. Vanhempien hyvinvoinnin ongelmat, kuten työstressi, voivat kiristää parisuhdetta ja heikentää vanhempien välistä vuorovaikutusta vaikuttaen kielteisesti myös vanhemmuuteen. Sitä vastoin, silloin kun puolisoiden keskinäinen sosiaalinen tuki toimii puolisoiden kuunnellessa toisiaan ja osoittaen ymmärtävänsä toistaan, voidaan työstressin vaikutusten välittyminen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen estää. Työn ja perheen yhteensovittaminen ruuhkavuosina ihanteiden mukaisesti on haasteellista kahden elättäjän perhemallissa. Vanhemmat joutuvat neuvottelemaan siitä, kuinka kunkin uraan perheessä panostetaan sekä siihen, kuinka kukin sitoutuu perhe-elämään. Näihin neuvotteluihin vaikuttavat

myös työelämässä vallitsevat sukupuoliin liittyvät kulttuuriset odotukset. (Kinnunen ja Mauno 2002, 106) Lopuksi tarkastelen kotitöistä käytyjä neuvotteluja ja valaisen sitä, miksi kotitöiden jako on onnistunut pitämään paikkansa pariskuntien riitoja aiheuttavana kesto-suosikkina.

3.1 Parisuhteen jännitteet

Nykyaikainen ihmissuhdekulttuurimme ammentaa aineksia romanttisen rakkauden arkkityyppisestä muodosta. (Hämeen-Anttila 2005, 70). Nykypäivänä tosin jo hyväksytään rakastuminen ja avioituminen riippumatta henkilöiden sosiaalisesta taustasta, eivätkä vanhemmat enää määrää avioitumisperusteita. (Jallinoja 2000, 31) Romanttinen rakkaus on sopeutunut nykyaikaan ja uudenlaisessa romanssissa on alettu soveltaa modernin ajan kieltoja rakkauden uskottavina esteinä. (Jallinoja 2000, 32) Rakkauden siirtyessä pois ihmisten liittoutumista säätelevistä järjestelmistä osaksi minäprojekteja, on intiimisuhteista alettu etsiä pääasiassa minäkuvan vahvistusta. (Soikkeli 1999, 29-31) Uudenlaisessa romanssissa yhteiskunnalliset ja sosiaaliset esteet ovat korvautuneet suhteen sisäisillä esteillä. Nyt uhan muodostaa sukulaisten sijasta itse rakkauden kohde. Toisen rakkaudesta ja samaistumisesta kun ei voi koskaan olla täysin varma. Paradoksaalisesti juuri jälkimodernin maailman yksilöiden riippumattomuus ja halu säilyttää autonomiansa estää rakastavaisia koskaan saamasta toisiaan kokonaan. (Jallinoja 2000, 23-37)

Aiemmin avioliitto saatettiin mieltää onnistuneeksi vain siksi, että se kesti ja tuotti lapsia. Selvää on, että parisuhteeseen kohdistetut odotukset ovat kohonneet. Avioerojen yleistymisen voidaan katsoa kielivän näiden odotusten täyttämisen vaikeudesta. Nykyisin parisuhteelta vaaditaan henkilökohtaista onnellisuutta ja mahdollisuutta toteuttaa itseään. Avioliittoon kaivataan rakkauden, läheisyyden ja tunteiden lisäksi yhteisyyttä ja solidaarisuuden kokemista. (Tolkki-Nikkonen 1990, 16) Ainakin rakastumisen alkuvaiheessa pariskunta odottaa kokevansa suurta yhteenkuuluvuuden tunnetta aina täydelliseen ja välittömään keskinäiseen ymmärrykseen, symbioosiin asti. Tuolloin rakastavaiset haluavat jakaa ajan ja paikan vain toistensa kanssa jopa siinä määrin, että maailma ympärillä lakkaa olemasta. Tällainen muista eristäytymisen vaihe on kuitenkin

vain rakastumisprosessin hetkellinen vaihe. Reaalitodellisuuden kohtaaminen odottaa ennen pitkää pariskuntaa. (Määttä 1999, 40-46)

Parisuhteen ylläpitäminen ei ole yhtä vaivatonta kuin itse rakastuminen. Se ei myöskään ylläpidä rakkauden tunteen tavoin itse itseään, vaan sitä tulee työstää, jotta se säilyisi tarpeeksi tyydyttävänä molemmille osapuolille. (Jallinoja 2000, 74-75) Haasteet parisuhteen ylläpitämiseen alkavat viimeistään siinä vaiheessa, kun rakastavaiset menettävät fantasioinnin virittämät epätodellisen täydelliset kuvat rakastetustaan. Todellisuus astuu kuvaan, eikä toisesta voi olla huomaamatta enää piirteitä, jotka eivät vastaakaan rakastettuun ladattuja odotuksia. Määttän (1999) mukaan tässä ei ole välttämättä kysymys pelkästään toisessa ilmaantuvista ärsyttävistä piirteistä, vaan kyse voi olla myös tulevaisuutta koskevien unelmien menettämisestä. Pettymys valtaa alaa, kun suhde ei tuokaan sitä ihmeitä ja lupauksia täynnä olevaa rakkaudentäyteistä elämää. (Määttä 1999, 39-47)

3.2 Uraneuvottelujen tuomat jännitteet

Parisuhteen sisäisten riskien lisäksi nykyajan avioliitolle asettaa haasteita myös suhteen ulkopuolinen maailma. Siinä vaiheessa kun rakastavaiset astuvat reaalitodellisuuteen, he joutuvat huomaamaan kuinka ajan pyhittäminen vain toiselle estyy monien suhteen ulkopuolisten asioiden astuessa parisuhteen väliin. Tämä pakottaa puolisoit auttamatta arvottamaan aikaansa uudelleen. Työpäivän jälkeen puolisoita odottavat vielä toinen ja kolmas vuoro (Hochschild 1999, 51) kilpaillen ajasta kumppanille annettavan ajan kanssa. Ennen parisuhdetta käytettävissä oleva aika oli kunkin omaa aikaa, jolle saattoi tehdä mitä halusi ja milloin halusi. Perheellistyneellä työssäkävijällä tällaista luksusta ei enää ole, vaan ajasta on tullut sidottua. Ajan vapaa käyttö on vaihtunut ajan pakkoihin. Koska aikaa on kullakin käytettävissä vain rajallinen määrä, ei elämää voi rikastaa loputtomiin uusilla tapahtumilla ja toiminnoilla. Tästä syystä monet asiat joutuvat kilpailuun toistensa kanssa ja yksilöt joutuvat päättämään mahdollisuuksiensa mukaan, mille kaikelle aikaansa haluavat antaa. Kun aika on kortilla, siitä tulee rahaan verrattavaa valuuttaa, jolla mitataan se, mitä kukin pitää tärkeänä. Pariskunnat joutuvatkin usein tilanteeseen, jossa he joutuvat ottamaan kantaa ajan oikeudenmukaisista jakoperusteista. (Jallinoja 2000, 119-121)

Monet ihmiset pitävät perhe-elämäänsä keskeisimpänä elämänalueenaan. Yllättävää ei siis ollut tulos, jonka mukaan jokainen haastateltavani kertoi perheen tekevän elämän onnelliseksi lapsien, läheisten suhteiden, riittävän toimeentulon ja terveyden lisäksi. Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, että ihmiset ovat sitoutuneempia työelämäänsä kuin perhe-elämäänsä. (Kinnunen ja Mauno 2002, 99-100) Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista käsittelevässä tutkimuksessaan Arlie Russell Hochschild (1997) pohti nyky-yhteiskunnalle yleistä ristiriitaa, jossa ihmiset eivät tunnu käyttävän työelämään saatuja etuuksia kuten vanhempainvapaita tai työaikajoustoja perhearvoista huolimatta. Myös suomalaisista vanhemmista tehdyt ajankäyttötutkimukset paljastavat, että teytyjen työtuntien valossa suomalaiset ovat työkeskeisiä. Erityisesti pienten lasten isille kasautuvat pitkät työpäivät, eikä niin sanottua isäkuukautta käytä kuin noin 12 % isistä, ja vain 2 % isistä pitää enemmän kuin isäkuukauden verran vanhempainvapaita. (Kinnunen ja Mauno 2002, 100; Kosonen 2009, 6) Mikä sitten saa ihmiset, erityisesti miehet, toimimaan perhearvojensa vastaisesti?

Perinteisesti länsimaisessa kulttuurissa kotia on pidetty ”taivaana maan päällä”, jonne ihmiset ovat halunneet rientää mitä pikimmin uuvuttavan työpäivän jälkeen. Suomessa normaalityöaikaa tekevien osuus on kuitenkin vähentynyt koko 1990-luvun ajan, sillä erotuksella, että miesten siirtyessä selkeästi pitkiin työaikoihin, naiset ovat vähemmän voimakkaasti siirtyneet sekä lyhyisiin että pitkiin työaikoihin. (Kinnunen ja Mauno 2002, 100) Selityksenä yhä piteneville työajoille Hochschild katsoi olevan työ- ja perhe-elämää kohdanneet muutokset, vaikka ihmiset yhä ajattelevatkin niistä perinteiden mukaisesti. Näin työpaikasta onkin tullut monille ihmisille paikka, jossa he sekä saavat mahdollisuuden toteuttaa itseään mielekkäitä haasteita tarjoavissa työtehtävissä, että ovat löytäneet työpaikaltaan uuden sosiaalistumisen kentän. Monet arvostavat työyhteisönsä tarjoamaa yhteisöllisyyttä. Työt ainakin sujuvat kevyen ilmapiirin vallitessa mukavissa merkeissä, kun välillä vitsaillaan ja nauretaan työkavereiden kanssa. Työstä on tullut paikka jossa on kivaa, ja jossa viihdytään. Toisaalta työtovereilta saatu arvostus ja tuki ylläpitävät kokemusta siitä, että on tarvittu ja arvostettu henkilö, mistä syystä työhön ollaan valmiita sitoutumaan. (Hochschild 1997, 35-43)

Hochschildin (1997) tutkimuksen mukaan ihmisten kokemukset työstä olivat yllättäen alkaneet muistuttaa vapaa-ajan viettoa. Kodin vapaa-aika taas tuntui muuttuneen työajan

kaltaiseksi, jolloin ihmiset pyrkivät suorittamaan taylorilaisella otteella tarvittavat askareet pitkästä työpäivästä jäljelle jääneen ajan puitteissa. Hochschildin haastattelussa työntekijöitä heidän perhe-elämästään, erityisesti naiset olivat kokeneet kodista tulleen työpaikkaan verrattavissa oleva paikka, niin paljon kuin he arvostivatkin perhe-elämäänsä ja rakastivat lapsiaan. Työpäivän jälkeen heitä odotti kotona ”toinen vuoro” aina agendalla olevine kotitöineen sekä uusi ”kolmas vuoro” emotionaalisen työn merkeissä. Työelämästä kotiin siirtynyt tehokkuusajattelu ajanhallintoineen on saanut vanhemmat turvautumaan laatuajaka-aikajatteluun, jossa lapsille varataan toimistoajan tavoin kalenterista tietty tila toivoen, että intensiivisesti vietetty lyhyt aika korvaisi menetetyn ajan. Vanhemmat löysivät itsensä tekemästä yhä enemmän kolmannen vuoron emotionaalista työtä, lasten protestoidessa kiireistä kotielämää vetelehtimällä kiireisenä aamuna, ilmaisten mieltään murjottamalla tai jopa vaatimalla korvauksia lahjojen tai ylimääräisten makeisten muodossa. Lapset olisivat halunneet mieluummin enemmän ihan tavallista aikaa kuin vähäisen laatuajan vanhemmiltaan. Kiireen tuomien harmien lisäksi kotona oli usein vaikea saada kannustusta ja tukea puolisoiltaan kotitöistä suoriutumiseen. (Hochschild 1997, 37-52)

Suomalaisten naisten tavoin Hochschildin (1997) tutkimat amerikkalaiset naiset olivat päävastuussa työpäivän jälkeisestä toisesta ja kolmannesta vuorosta, vaikka heidän pitämänsä äitiys- ja vanhempainloma-aikansa tuntuivat olevan kovin lyhyitä verrattuna suomalaisten äitien käyttämiin perhevapaisiin. Työhön palattuaan naiset olivat ikään kuin kahden rintaman sodassa joutuen neuvottelemaan ajankäytöstään niin kotona kuin töissä. Niinpä naiset saattoivat käyttää ylitöihin pakenemista neuvotteluaseenaan kotitöiden jakamiseen etenkin silloin, kun heidän puolisonsa ei suostunut osallistumaan koti- ja lastenhoitotöihin muulloin kuin vaimon ollessa palkkatyössä. Työelämän kirjoittamattomat säännöt pitkiin työpäiviin panostavista työntekijöistä lojaaleina ja työnsä vakavasti ottavina työntekijöinä koskivat yhtä lailla niin miehiä kuin naisia. Tästä syystä naiset kokivat työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteelliseksi erityisesti silloin, kun he olivat yksinhuoltajia, heillä oli vielä imetettäviä lapsia tai kun perheen tilanne olisi vaatinut osa-aikaista työntekoa tai joustavampia työvuoroja. Esimiehet kun saattoivat suhtautua epäillen tai eivät vain yksinkertaisesti jaksaneet nähdä vaivaa uusien käytäntöjen luomiseen kaikesta perhemyönteisestä politiikasta huolimatta. Kaikilla työntekijöillä ei ollut kuitenkaan varaa jättäytyä osa-aikaisiksi. (Hochschild 1997, 37-193)

Hochschildin (1997) tutkimuksen naiset saattoivat kokea joutuvansa äiteinä todistamaan työkavereilleen omaa sitoutumistaan silloinkin, kun he työskentelivät kokoaikaisesti. Miesvaltaisten osastojen miespuoliset työkaverit olivat tottuneet siihen, että ura luodaan luopumalla perhe-elämästä, eivätkä he olleet itse käyttäneet isyyslomiaan. Tästä syystä he kokivat naispuolisten työntekijöiden ikään kuin rikkovan sääntöjä jäädessään äitiyslomalle, mutta palaten sieltä takaisin luomaan uraa. Hochschild käyttää tässä yhteydessä termiä ”paha silmä”, joka saatettiin luoda naiseen erityisesti ylennyksen saatuaan. Miehet kokivat, ettei äitiyslomalla käynyt nainen voinut mitenkään ansaita ylennystä ja sitä vähäteltiin sukupuolikiintiöihin viittaamalla. He tuntuivat ajattelevan, ettei työtä ja perhettä voi onnistuneesti mitenkään yhdistää. Tällaisessa asenneilmapiirissä naiset joutuivat todistamaan olevansa hyviä työntekijöitä, mutta myös hyviä äitejä, sillä työtoverit saattoivat kyseenalaistaa uraaidin perhe-elämänkin sujumuuden. (Hochschild 1997, 37-107)

Työelämäkulttuurin kiinnittyminen perinteiseen miehisyyteen asettaa haasteita erityisesti naisten keinoihin luoda uraa. Kun yrityskulttuurissa suhtaudutaan kielteisesti perhe-elämään, koituu sitä negatiivisia seurauksia paitsi naisille myös miehille. Uraansa keskittyneet johtotason miehet saattoivat katua menetettyä isyyttään, sillä heidän uransa luominen oli vaatinut heidän kaiken aikansa. Nämä miehet saivat tosin kiittää kotirouvaksi suostuneita puolisoitaan oman urakehityksensä mahdollistamisesta. Johtotason naiset puolestaan olivat usein kahden elättäjän perheistä, eikä heillä ollut puolisoa, joka olisi suvereenisti koordinoanut ja hoitanut perheen asiat heidän panostaessaan uraansa. Johtotason naisten puoliset pikemminkin pyrkivät pitämään huolta siitä, etteivät he joutuneet uhraamaan omaa aikaansa yhtään enempää perhe-elämän vaatimuksiin kuin heidän korkeasti palkattu vaimonsakaan. Tähän paineet tulivat kodin ulkopuolelta. Miehet saattoivat kokea, etteivät he saaneet kaikkea sitä arvostusta yhteisöltään, mitä kokivat ansaitsevansa tehdyistä kotitöistä. Heillä oli vaikeuksia saada hyväksyntää epätavalliseen rooliinsa sitoutuneena hoivaisänä, mistä syystä vaimon menestys osoittautui heille ongelmalliseksi. (Hochschild 1997, 55-132)

Useimmat työssä olevat miehet, jotka yrityskulttuurinsa vastaisesti arvostivat perhe-elämäänsä korkealle, eivät tosin uskaltaneet edes kysyä isyyslomaa, saati lyhyempää työpäivää. Esimiesten asenteissa kuvastui, voisiko sanoa työnantajan saavuttamien etujen

puolustaminen, eli miesten perhe-elämä ei saanut näkyä työpaikalla muutoin kuin valokuvien muodossa. Isyyslomia pitäneet harvat miehet joutuivat myös kokemaan työtovereiden ennakkoluuloisen suhtautumisen, joille isyysloma näyttäytyi pelkkänä vapaa-ajan vietolta. Vastasyntyneet kun heidän mielestään oli vain äitien juttu. Miehet pyrkivätkin välttämään saamasta ”perhemiehen” mainetta. (vrt. Huttunen 2001, 83) Puolisot joutuivat näin ikävään tilanteeseen, kun työelämän asenteet saivat heidät pahojen silmien välttämiseksi ja tunnustusten saamisen toivossa panostamaan yhä enemmän työelämään. Tästä syystä kumpikaan ei ollut toisen panokseen kotona tyytyväinen. (Hochschild 1997, 115-132)

3.3 Työltä tuntuva vapaa-ajan tuomat jännitteet

Suomalaisia pariskuntia tutkittaessa ovat nimenomaan kotityöt nousseet selkeänä parisuhteen väliin tunkeutuvana ”kolmantena”. Tutkimuksesta toiseen kotitöiden jakaminen pariskuntien kesken on pysynyt kestoosiosikkina ristiriitoja aiheuttavista tekijöistä puolisoitten välillä, henkilökohtaisten ominaisuuksien ja tapojen, seksin ja vapaa-ajanvieton ohella (Malinen, Härmä, Sevón ja Kinnunen 2005). Palkkatyön keskeisyys suomalaisten elämässä näkyy myös siinä, etteivät ajankäyttöön liittyvät paineet saa puolisoita kiistelemään palkkatyöhön käytettävästä ajasta, vaan se tuntuu säilyvän parisuhteen alusta asti perusasiana, josta ollaan kohtalaisen yksimielisiä. Usein parisuhteen alussa pyritään pitäytymään vain aiheissa, joista ollaan samaa mieltä, jotta välttyttäisiin erimielisyyksiltä. Rauhan säilyttämiseksi voidaan vuosien myötä myös oppia välttämään aiheita, jotka aiheuttavat riitoja. Tällainen ongelmien välttely ei kuitenkaan ole järkevää. Psykologisesta näkökulmasta suhteen ongelmaksi saattaa muodostua nimenomaan se, että pari pyrkii säilyttämään suhteen alkuvaiheen intimitetin, jopa siinä määrin että jokapäiväinen ongelmien ratkaisu jää huomioimatta. Parisuhteen yhteinen sosiaalinen todellisuus luodaan kommunikaation avulla, puhumalla. Näin toinen opitaan tuntemaan, ja tieto siitä, mistä todella ollaan yksimielisiä, tulee mahdolliseksi. Riippumatta pariskunnan kommunikointikyvyistä aivan kaikesta yksikään pariskunta ei voi olla samaa mieltä. Samanmielisyys näyttäisikin vähenevän siirryttäessä määrällisistä asioista laadullisiin. Niinpä vähiten yksimielisiä pariskunnat ovat siitä, miten riidat ratkaistaan tai miten kotityöt jaetaan. (Tolkki-Nikkonen 1990, 21, 50-51)

Mikä sitten selittäisi kotityön sitkeää tunkeutumista parisuhteen väliin aiheuttaen niin useille pareille ristiriitoja vuodesta toiseen? Jokainen toki ymmärtää palkkatyön välttämättömyyden ja sen, ettei palkkatyöaikaa voi pääsääntöisesti itse määritellä. Työhön myös halutaan sitoutua, sillä se mahdollistaa itsensä kehittämisen. (Kinnunen ja Mauno 2002, 101) Työstä on tullut vapaa-aikaa muistuttavaa omaa aikaa, johon voi myös ”unohtua”. Kriittisemmin asiaa tarkastellut Eeva Jokinen (2005) on tutkimuksessaan tuonut esille, kuinka työelämän vaativuus on tällä hetkellä vallalla oleva tapa hahmottaa työelämää. Ihmisillä ei välttämättä ole ”varaa” olla jaksamatta ja silloinkin kun työ käy liian raskaaksi, jaksamattomuudesta otetaan itse vastuu. (Jokinen 2005, 86-87) Ympäri vuorokauden auki olevassa tietoyhteiskunnassa riski työaikojen venymiseen kasvaa. Samaan aikaan työntekijöihin kohdistuu odotuksia korkeasta työhön sitoutumisesta, johon yksilöt myös pyrkivät panostamaan ollessaan huolissaan tulevaisuudesta ja työn jatkumisesta. (Kinnunen ja Mauno 2002, 105-106) Tällöin voi olla hankalaa myöntää edes puolisolleen omaa riittämättömyyttään tai haluaan luopua työpaikastaan. Kotityö on puolestaan perinteisesti kuulunut vapaa-aikaan, mutta nyt se on alkanut tuntua työltä. (Hochschild 1998, 37) Ero palkkatyöhön on siinä, ettei kotitöiden mielletä useinkaan olevan omaa aikaa, eikä sitä ole perinteisesti mielletty itsensä kehittämisenä. Päinvastoin, kotityö voi tuntua jatkuvaa toistoa vaativana usein hukkaan heitetyltä ajalta.

Individuaalistuneen kulttuurin jäsenten ihanteena on yksilöiden vapaus määrittää itsensä ja tekemisensä. Monista perinteisistä sidoksista vapauttanut jälkimoderni aikakausi ei ole kyennyt kitkemään yksilöiden elämästä pakollisia tehtäviä, vaan ne raamittavat yksilöiden elämää edelleen. Joskus vain on siivottava. Tällaisessa tilanteessa jälkimodernin vapaus joutuu takertumaan aikaan. Ollakseen vapaa ihminen tekee pakolliset asiat silloin kuin häntä huvittaa. Vapaudessa on kyse siis siitä, että voimme tehdä sen, mikä meidän on joka tapauksessa joskus tehtävä, omalla ajalla. (Jallinoja 1997, 156) Jokisen tutkimuksen mukaan edes kotitöiden määrä ei ole ratkaisevaa vaan se, missä tahdissa niitä pitää tehdä. Silloin kun kotitöitä voi tehdä omassa tahdissa, niistä voi jopa nauttia. (Jokinen 2005, 62-63) Toisin kuin omasta uravalinnasta, paitsi tehtävien kotitöiden määrästä ja laadusta myös niiden ajankohdasta joutuu neuvottelemaan puolisonsa kanssa. Koska parisuhteessa ei ole yhtä suurta vapautta siivota silloin kun huvittaa kuten sinkkuna, se tuntuu kahlitsevalta. Kotitöiden konflikteja aiheuttava piirre liittyy nimenomaan sen pakottavaan luonteeseen. (Tolkki-Nikkonen 1990, 48)

4. KOHTI YHTEISIÄ VANHEMMUUDEN VASTUITA?

Yksilöllistymisen myötä parisuhteen sinetöimisestä ja vanhemmuudesta on tullut vapaaehtoinen valinta. Monet näkevät tässä huolestuttavia piirteitä, sillä individualistisuutta on vaikea yhdistää perhesuhteisiin, onhan niissä kyse nimenomaan perheeseen liittyvistä velvoitteista, lojaaliudesta ja vastuista. (Sevón ja Notko 2008, 13) Mikäli yhteiskunnan muutos nähdään täysin kulttuurin individuaalistumisen näkökulmasta, voi perheen katoamisesta kannettu huoli olla todellista. Monet perhetutkijat ovat kuitenkin hyljänneet tämän ajattelun ja lähteneet etsimään uudenlaista pohjaa sosiaalisen todellisuuden analyysille todellisuuden ”sekoittuneesta” luonteesta. Kun hyväksytään vapauden ja sidoksen samanaikaisuus ihmisten elämässä, voidaan paremmin ymmärtää nykyisiä perhesuhteita. (Jallinoja 1997, 25) Sevónin ja Notkon (2008) mukaan olennaista on ymmärtää, että perhesuhteita eri suuntiin repivät individualistisuus ja relationaalisuus tuovat mukanaan jännitteitä. Tämän lisäksi muutosten keskellä olevat arjen perhesuhteet kantavat mukanaan menneisyyden kerrostumia ja kertomuksia. Näin perhesuhteita muovaavat paitsi yksilöiden väliset yksityiset suhteet myös yhteiskunnan säännöt ja kulttuuriset mallit. Tällainen eri tasojen lomittaisten odotusten ristipaine aiheuttaa perhesuhteissa ambivalenssia. (Sevón ja Notko 2008, 17-18)

Yksilöiden sidoksisuus korostuu erityisesti perhesuhteissa. Perhesuhteissa on ennen kaikkea kyse hoivasta, huolenpidosta ja vastuusta. (Sevón ja Notko 2008, 13) Vanhemmuus velvollisuuksina ja vastuunkantona istuukin huonosti kahden vapaasti itseään toteuttavan yksilön parisuhteen ideaaliin. Pariskunnan välillä ensin vallinnut puolisoitten osasysteemi on lapsen synnyttyä muututtava isänä ja äitinä olemisen vaatimusten mukaiseksi. (Tolkki-Nikkonen 1990, 19) Perheellistymisen jälkeen vanhempien keskinäisessä suhteessa ei pääpainona voi olla enää toinen toistensa silmiin tuijottaminen. Tällöin vielä parisuhdevaiheessa vallalla ollut riippumattomuus ja itsensä toteuttaminen joutuu väistymään relationaalisuuden ja vastuun tieltä tai ainakin antamaan niille nyt entistä enemmän tilaa. Arkeen astuu yhä enemmän asioita, jotka on vain tehtävä. Niiden myötä valinnan vapaus heikkenee. (Forsberg 2003, 11)

Sanotaan, että lapsen syntymän mukaan tuomiin muutoksiin ei voi koskaan liiaksi varautua. Vaikka lapsen saamisessa onkin kyse onnellisesta perhetapahtumasta, on

sosiologisessa tutkimuksessa puhuttu perheellistymisen yhteydessä jopa perheen kriisistä. (Deutsch 1999, 12) Kahden työssäkäyvän vanhemman jokapäiväisen elämän kontekstissa kriisimielialat eivät välttämättä olekaan kovin kaukana, kun monien muiden kiireiden lisäksi elämään astuu vastuu uudesta elämästä. Ajankäyttöä ruuhkauttavat lastenhoitoon liittyvät lasten perustarpeista huolehtiminen, kuten jokaiselle ikäkauteen sopivien ruokien laitto, kylvettäminen, kengännauhojen sitominen sekä toistojakin vaativat nukkumaan laittaminen ja kohtuullisen siisteyden ylläpito. (Malinen ym. 2005, 26) Tämän lisäksi pieni, alle kouluikäinen lapsi tarvitsee runsaasti aikuisten kokoaikaista läsnäoloa, apua ja hoivaa. Hoivatyötä tutkineet ovat nostaneet esille, kuinka vanhemmuuteen sitoutuminen tuo mukanaan tietoisuuden vanhempana olemisesta ja sen tuomista vastuista ja huolista. Eläminen lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, saatavilla ollen ja kasvatuksesta vastuuta kantaen eroaa laadullisesti muista kotitöiksikin mielletyistä lasten hoitamiseen liittyvistä käytännön toiminnoista. (Korhonen 2004, 255; Smart & Neale 1999, 20) Hoivaan liittyy toisten kanssa käytävät neuvottelut sekä kyky nähdä toisten tarpeet. Kyse on sekä työn muodosta että rakkaudesta. Hoiva, rakkauden työ, koostuu niin teoista kuin tunteista. (Smart & Neale 1999, 20)

4.1 Hoivatyön neuvotteluja

Kulttuurisen ja yhteiskunnallisen keskustelun tasolla on tuotettu perinteisempien vanhemmuusroolien rinnalle uusia tasa-arvoisempia malleja. Näissä keskusteluissa jaetun hoivan malli toi mukanaan ajatuksen hoivasta yhteiskunnallisesti ja inhimillisesti merkityksellisenä ja arvokkaana toimintana. Hoivan ei katsottu enää olevan naistapaista toimintaa, vaan että jokaisella ihmisellä on sukupuoleen katsomatta sekä oikeus että velvollisuus olla hoivan antajana. (Vuori 2004, 46-47; Sevón ja Huttunen 2004, 136). Suomalaista isyyttä tutkineen Jouko Huttusen (1999) tutkimusten mukaan näillä ideologioilla on ollut vaikutusta, sillä isän rooli on muuttunut joustavammaksi ja monipuolisemmaksi perinteisen isyyden hegemonian kriisiytyessä. Uudet isyyden mallit ovat tulleet haastamaan perinteiset käsitykset isän roolista hoivaavaa ”uutta” isyyttä myöten. Perinteisten ja uusien perheroilien rinnakkainelo ei ole kuitenkaan ongelmatonta, vaan siitä aiheutuu ristiriitoja niin kulttuurin kuin perheidenkin tasolla. (Huttunen 1999, 178, 191) Perheiden tasolla ristiriitoja aiheutuu, kun toinen puolisoista ylläpitää perinteisiä sukupuolirooleja toisen ajattelutavan ollessa moderni. (Huttunen

2001, 39) Deutsch (1999) tuokin esiin, että ennalta määrättyjen vanhemmuuden roolien puuttuessa nyt, enemmän kuin koskaan, isät ja äidit joutuvat neuvottelemaan perhe-elämään liittyvien vastuiden jaoista. Vanhemmuuden vastuista on tullut neuvottelukysymyksiä tilanteessa, jossa perinteiset rooliodotukset eivät automaattisesti enää sääda tehtävien jaosta. (Deutsch 1999, 12)

Perhesosiologi David Morgan (1996) on tarttunut haasteeseen tarkastella perhettä yhteiskunnallisen muutoksen agenttina, hyläten pitkään vallalla olleen käsityksen perheestä muista yhteiskunnan instituutioista erillisenä yksityisyyden alueena. Tähän tarkasteluun Morgan kehitti käsitteen perheikäntännöt, jonka lähtökohtana on se, että yksilöt tekevät perheen, sen sijaan että he passiivisesti vain mukautuisivat ennalta annettuun rakenteeseen. Morganin (1996, Silva ja Smart 1999, mukaan) perheikäntännöt muodostuvat rutiineista, jotka muuttuvat olosuhteiden mukana. Kyse ei ole sattumanvaraisista käytännöistä, vaan perheikäntännöt ovat aina osa kulttuuria, historiaa ja yksilön elämäkertaa. (Silva ja Smart 1999, 2-5) Perheikäntäntöjen käsitteellä voidaan saavuttaa ymmärrys perheen lukuisista muuttuvista ja muutettavissa olevista suhteista. Sen sijaan, että tarkasteltaisiin perhettä muuttumattomana asiana, perheikäntännöt avaavat näkymän perheeseen perheiden ja perheenjäsenten elettyjen kokemusten kautta muodostuvana käytäntönä. (Smart & Neale 1999, 20-21) Ymmärrys siitä, että perheitä tehdään pikemminkin kuin ollaan, kiinnittää huomion intiimien suhteiden subjektiivisiin merkityksiin. Se, miten kukin perheensä määrittelee, on tullut monimuotoisemmaksi. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivätkö yksilölliset perheelle annetut määritelmät kykenisi sitomaan perheenjäseniä yhteen. Päinvastoin, perheen olennainen ydin on säilynyt, sillä ihmisiä sitovat edelleen yhteen resurssien jako, hoiva, vastuut ja velvollisuudet. Se, millainen kukin perhe on, määrittyy hoivasta ja velvollisuuksista käytyjen neuvottelujen tuloksena. (Silva ja Smart 1999, 7)

Yksi mahdollinen näkökulma perheikäntäntöihin on sukupuolikäntäntöjen tarkastelu. Tällainen näkökulma kykenee ylittämään käsityksen perhe-elämästä rajattuna yksityisyyden alueena. Perhe-elämä ei koskaan ole pelkkää perhe-elämää vaan se muotoutuu yhteydessä muihin elämänoihin, kuten työelämään. (Morgan 1999, 13) Tällainen laajempi näkökulma on tarpeen tarkasteltaessa esimerkiksi kuinka sukupuolikäntännöt hoivatyön osalta ovat muuttuneet ajan saatossa, sillä perheikäntäntöjen muutosta hoivatyön osalta on vaikea tarkastella huomioimatta

palkkatyön käytäntöjen muutosta. Ymmärtäessämme kodinhoitoon liittyvät tehtävät hoivaavana aktiviteettina Elizabeth Silvan (1999) tapaan, voimme tarkastella kuinka vastuu hoivatyöstä on muuttunut kodin piirissä sukupuolten ja sosiaaliluokkien välillä. Työmarkkinoilla tapahtuneiden historiallisten muutosten lisäksi myös hoivatyön yhteiskunnallisen arvostuksen aleneminen on vaikuttanut kodin sukupuolikäytäntöihin. Niinpä perheiden rutiinit voivat olla regressiivisiä ylläpitäessään ideaalia riippuvaisesta vaimosta ja äidistä, mutta yhtä lailla ne voivat luoda uudenlaisia isyyden ja äitiyden suhteita. (Silva ja Smart 1999, 7-8)

4.2 Kodin rutiineja muodostamassa

Suomalaista perhe-elämää on perinteisesti tutkittu paljon ajankäytön osalta. Säännöllisin väliajoin tuotetaan tilastotietoa niin työ-, perhe- kuin vapaa-ajastakin sekä niiden jakautumisesta sukupuolten mukaan. Viimeisimmästä, vuonna 2008 tehdystä tasa-arvobarometrillä käy esille, kuinka viimeisten kymmenen vuoden aikana päävastuu useimmista kotitöistä on säilynyt äideillä ja suuri osa äideistä kokee yhä olevansa liikaa vastuussa kotitöistä. Samaan aikaan miesten asema perheissä on vahvistunut, ja he osallistuvat yhä monipuolisemmin lasten- ja kodinhoidon tehtäviin. Vastuuta joistakin kotitöistä on tasattu vanhempien kesken, mutta sekä naiset että miehet kokevat, että miesten pitäisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvattamiseen. (Nieminen 2008, 45-48) Suomalaista isyyttä tutkinut Jouko Huttunen onkin arvioinut, että vaikka miehet näyttäisivät ”liputtavan” osallistuvamman isyyden puolesta, syvempi tarkastelu ei tätä tulkintaa tukisi. Isyyden muutoksessa olisi kyse kotitöiden ja lastenhoidon uudelleen järjestämisestä, ei syvällisestä muutoksesta vanhemmuudessa. Näin ollen perinteinen maskuliinisuus olisi muovautunut kotitöiden tekoon ilman että se muuttuisi hoivaavammaksi. (Huttunen 1999, 176) Tutkiessaan vanhempainvapaan käytön vaikutuksia isyyksiin Lammi-Taskula (2004) havaitsi kuitenkin, että mikäli mies pitää vanhempainvapaata, se edistäisi jonkin verran eriytynyttä työnjakoa purkavaa ja perheen yhteisyyttä lisäävää kehitystä. Tämä siksi, että ollessaan päävastuussa koti- ja hoivatyöstä, isälle tulee realistisempi käsitys päivittäisen kotityön määrästä. Jaetun kokemuksen kautta osataan paremmin myös antaa arvoa toisen tekemälle osuudelle. (Lammi-Taskula 2004, 191-192)

Jean-Claude Kaufmann (1998) on yksi niistä perhesosiologeista, jotka ovat tarkastelleet puolisojen kotitöiden jakoa perheiden tasolla. Kaufmannin mukaan on tärkeää erottaa minkä metodien pohjalle pariskuntien kotityönjako pohjautuu. Yhtäältä pariskunnat voivat tehdä kotitöihin liittyvät jaot traditionaalisesti ennalta määrättyjen roolien pohjalle. Tällöin yksilö tietää tarkasti mitä häneltä odotetaan. Kun pariskunnalla ei ole tällaista selkeää traditionaalista roolimallia mihin nojata, he joutuvat luomaan oman tapojen ja sääntöjen järjestelmän. Kaufmannin (1998) tutkimuksen mukaan monet nuoret pariskunnat kuitenkin pyrkivät välttämään tällaista staattista järjestelmää, sillä he haluavat säilyttää tunteen vapaudesta myös kotitöiden yhteydessä. Tästä johtuen he päätyvät neuvottelemaan työnjaosta toistuvasti. Ajan saatossa useimmat pariskunnat päätyvät kuitenkin noudattamaan kotityöjaoissaan enemmän tai vähemmän joustamatonta rutiinia. Tämä on ymmärrettävää, sillä jokapäiväinen elämä on paljon helpompaa silloin, kun kukin tietää, mitkä asiat kuuluvat kenenkin tehtäväksi. Näin vältetään jatkuvalta päätöksenteolta ja helpotetaan käytyjä neuvotteluja. (Kaufmann 1998, 93)

Miten puoliset sitten perustelevat rutiiniksi muodostuneita käytäntöjään? Kaufmannin tutkimuksen mukaan radikaalisti tasa-arvoisesti jakaminen osoittautui käytännössä vaikeaksi ja ristiriitaiseksi. Ensinnäkin jaettaessa kotityöt tasa-arvoisesti askare askareelta ei voida ottaa huomioon yksilöiden kykyjä tai mieltymyksiä. Sen tähden sitä on vaikea ylläpitää pidempiä aikoja, vaikkakin malli on usein parisuhteen alussa suosittu. Täysin tasa-arvoinen jako, esimerkiksi tehtävät vuoronperään tehden tai tehtävä tehtävältä jakaen, ei useinkaan kestänyt lapsen tuloa. Täysin tasa-arvoinen kotityönjako osoittautui hankalaksi käytännössä myös siksi, että toteutuakseen pariskunnan tuli olla samaa mieltä myös siitä, miten ja mitä tehtäviä tulisi tehdä ja koska. Mikäli tällaista yhteisymmärrystä ei löytynyt, pariskuntaa odotti todennäköisesti jatkuva neuvottelu paitsi siitä kuka tekee, myös siitä milloin, mitä ja miten tulisi tehdä. Koska haastateltavat pariskunnat halusivat antaa itsestään positiivisen kuvan, heille oli tyypillistä kertoa tekevänsä kotityöt vuoronperään, mutta lisäsivät heti perään, etteivät he kuitenkaan olleet liian tiukkoja asian suhteen. Kotitöiden jako ”vain muotoutui sellaiseksi”. Selityksenä saattoi olla ”se kuka ehtii ensin”, ”kuka osaa mitäkin parhaiten” tai ”se kenellä sattuu olemaan aikaa”. Tämän syvemmin puoliset eivät kotityönjakoaan usein pohtineet. Kaufmannille tällainen selitys ei riittänyt, vaan hän kysyy, mistä tämä aika tehdä kotitöitä oikein tulee? Entä osaaminen? Tähän selitykseen kun tukeutuivat erityisesti ne

pariskunnat, joilla kotitöiden jako oli erityisen epätasa-arvoinen. Kaufmann päätyi tulkintaan, että aikaa ja kykyjä tehdä kotitöitä on sillä, kenellä niitä rooli-dotusten mukaan tulisikin olla. Vaikka puolisoilla on usein hyvä tahto jakaa kotityöt tasapuolisesti kukin tehden ”silloin kun on aikaa”, he tuntuvat tuolloin aliarvioivan sukupuoliroolien kykyä hiipiä hienovaraisesti osaksi käytäntöjä. (Kaufmann 1998, 93-97)

Kaufmannin tutkimuksen ranskalaisten pariskuntien kotitöiden jaon rutiinit perustuivat siihen, mistä kukin piti tai osasi paremmin tehdä. Näin muodostuneiden käytäntöjen pohjalta tietyt tehtävät miellettiin naisellisiksi tai miehisisiksi tai ne määriteltiin neuvoteltaviksi. (Kaufmann 1998, 93) Margaret Wetherell (1995) on tuonut tällaisen ilmiön tarkasteluun sosiaalisten skriptien käsitteen. Selittäessään, tulkitessaan ja pohtiessaan henkilökohtaista elämäänsä ihmiset käyttävät näitä kulttuurisesti jaettuina ja yleisesti käytettyinä selitysmalleina. Yhden skriptin mukaan ihmiset selittävät epätasa-arvoista kotityönjakoa puolisoitten välillä yksilöllisillä eroilla ja mieltymyksillä. Skriptin kulttuurisuus paljastuu, kun useita pareja tutkittua huomataan, että heidän kaikkien arjen mieltymykset ovat hyvin samansuuntaiset. (Wetherell 1995, 246) Kuinka muuten huomattavassa osassa perheitä naiset tykättyvät kotitöiden tekemiseen enemmän tai tuntuvat löytävän sille enemmän aikaa? Malisen ym. (2005) mukaan Wetherell ohjaakin pohtimaan sitä, miksi miehet eivät useinkaan ”tykästy” kotitöihin tai onko mieltymys kotitöihin olemassa ensin vai päinvastoin? Tilanteessa, jossa kotityöt on vain tehtävä, yksilö kykenee pelkästään omalla asennoitumisellaan vaikuttamaan siihen, onko hänen kohdallaan kyse pakkopullasta vai oman aikaansaamisensa nauttimisesta. (Malinen ym. 2005, 46) Toinen tällaisista skripteistä olettaa naiset ”luonnollisesti” kyvykkäimmiksi kotitöiden tekemiseen ja lastenhoitoon. (Wetherell 1995, 246) Eeva Jokinen on kuitenkin tuonut tutkimuksessaan esille, että se mikä näyttää ”luonnolliselta” kyvykkyydeltä on aina toiston ja harjoittelun tuloksena hankittua kyvykkyyttä. (Jokinen 2005, 56; Malinen ym. 2005, 46)

4.3 Sukupuolittuneista rutiineista ulos?

Monia tutkijoita on pitkään askarruttanut se, kuinka niin naisten kuin miestenkin ajattelutottumuksissa tällaiset skriptit ovat pysyneet niin elinvoimaisina. Usein on ajateltu, että sukupuoli itsessään on säilynyt yhtenä yhteiskuntamme perustavimmista

jaoista pitkän historiansa ja käyttökelpoisuutensa vuoksi. Sukupuoliero ei kuitenkaan pysy itsestään pystyssä, vaan sitäkin kannattelee valta ja vallankäyttö. (Malinen ym. 2005, 47) Wetherellin käsityksen mukaan naisille kasautuvien kotitöiden syynä on se, että he aloittavat perheeseen ja arkeen liittyvät neuvottelut miehiä heikommasta asemasta. (Wetherell 1995, 244) Näiden valtarakenteiden muutoksen hitauden ymmärtämiseksi Eeva Jokinen (2005) on tarkastellut kotitöiden jakoa arjen käsitteen kautta. Jokisen arkilähtöinen tutkimus kykenee osoittamaan valta-asetelmat esimerkiksi juuri kotitöiden osalta. Tällöin kotityöhön tulee näkökulmaksi työtä perustavasti jäsentävä mekanismi, jolloin työn ja sen tekemisen kokemisen paikallisuus, konkreettisuus ja ruumiillisuus erilaisten valtarakenteiden lisäksi, tulevat näkyviksi. (Jokinen 2005, 24-25) Tarkastelemalla kotitöitä arkisina käytäntöinä, rutiineina, joista yleisestikin puuttuu jatkuva reflektointi, päästään käsiksi kotitöiden doksamaiseen luonteeseen. Arkiaskareisiin ryhdytään, kuten on ennenkin ryhdytty, pohtimatta asiaa sen kummemmin. Näin kotitöistä ja niiden jakamisesta tulee helposti doksaa eli totunnaistuneita käyttäytymistäipumuksia. (Jokinen 2005, 27, 47)

Jokisen mukaan sukupuoli on kontingentti tapa olla ja toimia. Tällaista sukupuolittunutta tapaa toimia Jokinen kutsuu sukupuolitapaisuudeksi. Arkiset toimijat tietävät, miten tietyissä tilanteissa toimitaan. (Lempiäinen 2007, 117) Koska arkisilla käytännöillä on taipumusta kiinnittyä nimenomaan naisiin ja naisten työhön, muodostavat sukupuolitapaisuudet merkittävän osan kotitöiden doksaa. Näin arkisuus ylläpitää sukupuolijakoa. Koska sukupuolitapojen keskeinen organisoitumisen muoto on heterotapaisuus, eli ajatus sukupuolista toisiaan vastakkaisina ja täydentävinä, vahvistaa arki myös heteronormatiivisuutta. (Jokinen 2005, 14-15, 47)

Sukupuolitapaisuuksissa on siis kyse arkisista toistoteoista, esimerkiksi kotitöiden yhteydessä. Rutiineiksi muodostuneiden tapojen sukupuolinen ulottuvuus havaitaan kun asia kyseenalaistetaan tai sitä pohditaan. (Lempiäinen 2007, 117) Jokinen (2005) hahmotteli neljä tapaa, joilla näihin nais- ja miestapaisuuksiin yksilöt voivat suhtautua tai ottaa kantaa. Ensimmäisenä tapana on konventionaalinen tapa. Sen mukaan yksilö toimii totunnaisten nais-, mies- ja heterotapojen mukaan eikä kyseenalaista niitä. Toisena vaihtoehtona on olla tietoinen sukupuoli- ja heterotapaisuuksista. Näin ollen tapaisuutta voi käyttää hyväksi tavoitteidensa saavuttamiseen. Kolmantena vaihtoehtona on nykyisin yleistynyt automaattiseksi tullut sukupuolirefleksiivisyys. Valitettavasti tämä

refleksiivisyys ei kuitenkaan vaikuta toimintatapoihin saakka. Viimeisenä eli neljäntenä vaihtoehtona Jokinen löysi tietoisien sukupuolirefleksiivisyyden, josta ainakin periaatteessa seuraa eletyssä arjessa myös tasa-arvotekoja. (Jokinen 2005, 55) Sukupuolitapaisuuksien käymistila on jo meneillään monilla yhteiskunnan alueilla. Äiti- ja isätapaisuuksilla on mahdollisuus muutokseen, mutta se vaatii tietoista sukupuolirefleksiivisyyttä. Sukupuolitapaisuus selittää vain osan sukupuolisesta toimijuudesta. Sen lisäksi sukupuolisessa toimijuudessa on keskeistä sukupuolen tuntu, toimijoiden tuntiessa itsensä naiseksi tai mieheksi, tai ei-naiseksi tai ei-mieheksi. (Lempiäinen 2007, 117)

Mitä tämä sitten voisi tarkoittaa uuden isäidentiteetin luomisen kannalta? Mykkänen ja Huttunen (2008) ovat tarkastelleet isäksi tulon ambivalentteja tunteita, joiden kautta he pyrkivät tuomaan esille hoivaavan isän roolin omaksumisen esteitä. Näkökulmaksi he ottivat tutkimuksessaan sukupolvien epäjatkuvuuden sekä mieskulttuurin tunteista puhumattomuuden. Maskuliinisessa tunnekulttuurissa isäksi tulolle ei ole määrittynyt mainittavaa arvoa, eivätkä miehet usein saa tukea isäksi tuloonsa omalta isältään. 2000-luvulla tuore isä voineekin päätyä tilanteeseen, jossa hän kyllä kokee isyytensä hyvin tunneperäisesti, mutta häneltä puuttuvat kaikki mallit siitä, kuinka aikaisemman sukupolven isät vastaavassa tilanteessa ovat toimineet ja tunteneet. Koska tunteiden kokeminen ja näyttäminen ovat kulttuurisidonnaisesti olleet länsimaissa hyvin naistapainen toiminto, on äitien merkitys lapsen tunne-elämän kehittymisen kannalta korostunut. Tästä johtuen uuden isän tapauksessa äidin sukupuoli voi edelleen olla keskeisessä asemassa miehen omien tunteiden tulkinnassa. (Mykkänen ja Huttunen 2008, 169-170)

2000-luvulla miehiltä on kuitenkin alettu odottaa tunteikkautta ja tunteiden näyttämistä. Tämä saattaa aiheuttaa sisäistä ristiriitaa miehille, sillä heiltä odotetaan nyt käyttäytymistä, johon he eivät välttämättä halustaan huolimatta kykene. Miehet ovat kuitenkin alkaneet laittamaan itseään likoon enemmän lapsen syntymän myötä, jolloin myös isyyskokemukset ovat syventyneet. Mykkäsen ja Huttusen tutkimuksen mukaan miehet kokivat isäksi tulonsa ja isyytensä hyvin vaihtelevasti. Taustalla vaikuttivat pariskunnan neuvottelut lapsen hankinnasta, jotka kutoutuivat usein monimutkaiseksi prosessiksi. Näitä prosesseja säätelivät niin kulttuuriset konventiot kuin parisuhteen totutut vallankäytön tavat. Yksi keskeinen parisuhteisiin liittyvä ristiriita tai ambivalenssi

syntyi kuitenkin vaikeudesta sovittaa individualismi ja relationaalisuus. Miehet näyttivät kohtaavan tämän ristiriidan monesti sillä hetkellä, kun he saivat tietää puolisonsa olevan raskaana. Perinteinen maskuliinisuus kun on korostanut miehen yksilöllisyyttä ja vapautta suhteissa elämisen ja sitoutumisen sijasta, joten tältä kannalta katsottuna isäksi tulo on aina ollut miehelle ristiriitainen tilanne. (Mykkänen ja Huttunen 2008, 170-182)

William Marsiglion (Mykkäsen ja Huttusen 2008 mukaan) portinvartija-teema, jossa naisten katsotaan toimivan miesten tunteiden säätelijöinä, luo jännitteen äidin roolin ja isän tunteiden kokemisen välille. Voidaan kuitenkin kysyä, missä määrin äidit todella ovat miesten isyytunteiden mahdollistajia, suodattajia ja välittäjiä. Tutkimuksissa äitien ja isien kokemukset samasta tilanteesta saattoivat olla usein hyvin ristiriitaisia. Äidin kokiessa jääneensä lapsenhoitovelvoitteidensa kanssa yksin vastuulliseksi, voi isä kertoa kokeneensa jätetyksi ulkopuoliseksi. Mykkäsen ja Huttusen mukaan isän kokemus äidin portinvartijan roolista on ylikorostunut tilanteissa, joissa mies itse kokee neuvottomuutta tai kyvyttömyyttä ottaa oma paikkansa isänä. (Mykkänen ja Huttunen 2008, 181, 184)

Jokisen hahmottaman teorian mukaan voidaan ajatella, että uudenlaisen isä- tai äiti-identiteetin näkymän tekee vaikeaksi se, että isä- ja äiti-tapaisuudet perustuvat rankalle sukupuoliluokittelulle, joka muovaa toimijoistaan tiettyä pelintajua omaavia. Samaan aikaan, kun sukupuolitapaisuuksilla on taipumusta painaa naisia sekä rohkaista heitä hoivaaviksi subjekteiksi, se evää miehiltä toimijan paikan tehden hoivaavan isyyden omaksumisen työläämmäksi silloinkin, kun he sitä itse haluavat. (Jokinen 2005, 15, 65) Kyse on siitä, kuinka toimija voi heittäytyä peliin mukaan. (Lempiäinen 2007, 117) Jokisen hahmottamista sukupuolitapaisuuksista löytyy kuitenkin avain myös isien identiteetteihin liittyvien ristiriitaisten tunteiden selvittämiseen refleksiivisyyden kautta. Kamppaillessaan ristiriitaisten tunteidensa kanssa miehet voivat pyrkiä arjessaan pienten toistotekojen ja tunteiden muodostaman noidankehän kautta saavuttamaan uuden hoivaavan isän identiteetin. Mitä enemmän miehet osallistuvat arkeen, sitä enemmän he voivat kokea erilaisia tunteita. Tämä kierre vie heitä yhä syvemmälle arjen myönteisiin tunteisiin. Vastuun nautinto syntyy siitä, että oppii elämään lasten luomassa arjessa, ja oppii tyydyttämään heidän tarpeitaan, saaden enenevässä määrin itsekkin osakseen lasten tuottamaa mielihyvää. Peliä oppii pelaamaan vain pelaamalla sitä. Toistojen kautta on mahdollista luoda uusi tapaisuus. (Mykkänen ja Huttunen 2008, 184; Jokinen 2005, 67)

5. TUTKIMUSONGELMA

Tutustuessani suomalaisesta perhe-elämästä tehtyihin ajankäyttötilastoihin, sain tietää, kuinka päävastuu useimmista lasten- ja kodinhoidon tehtävistä on vuosikymmenestä toiseen säilynyt äideillä. (Nieminen 2008, 45-48) Kun asiaa tarkastelee tasa-arvoideologian laajuuden huomioiden, (Melkas 2004, 14), ei voi muuta kuin ihmetellä, miksi muutos on ollut niin takkuista.

Naisten kotitöihin käytetyn ajan määrän on huomattu nousevan runsaasti siinä vaiheessa kun pariskunnalle tulee ensimmäinen lapsi. (Piekkola & Ruuskanen 2006, 29) Yhtenä lähestymistapana ilmiön ymmärtämiseen onkin ollut lähteä tarkastelemaan äitien ja isien roolien muotoutumista kodin piirissä siitä vaiheesta lähtien, kun pariskunnalle tulee ensimmäinen lapsi. Sevón ja Huttunen (2004) ovat artikkelissaan tarkastelleet parien vanhemmaksi tuloa lapsen syntyessä sekä heti sen jälkeen, vauvan ollessa imeväisikäinen. He toivat esille kuinka vanhemmuus sukupuolittuu viimeistään siinä vaiheessa, kun isä lähtee isyysloman jälkeen palkkatyöhön, ja äiti jää vanhempainlomalle. Yhtenä selittävänä tekijänä vanhemmuuden sukupuolittumiselle Sevón ja Huttunen löysivät joko äidin tai isän kotiäitikkulttuurin tai sen jonkin osan ihannoinnin sekä miehen liittämisen vahvasti ansiotyön tekoon. (Sevón & Huttunen 2004, 156-159) Vanhemmuuden sukupuolistuessa paitsi lapsen hoitaminen myös kodinhoitotyöt liukuvat naisen tehtäviksi silloinkin, kun pariskunta on ennen lapsen tuloa jakanut kodin rutiinit tasapuolisesti.

Monet äidit haluavat olla lähellä lastaan, kun ne ovat imeväisikäisiä. Äitiysloma jatkettuna vanhempainvapaalla tarjoaa tähän hyvän mahdollisuuden. Tänä aikana äidille tuntuvat kasautuvan paitsi lapsen hoitoon liittyvät työt myös muut kodin työt, isän suuntautuessa enemmän kodin ulkopuoliseen palkkatyöhön. Mutta kuinka perheen käytäntöjen muuttumisen käy, kun äiti palaa vanhempainvapaalta takaisin työelämään? Usein tutkimuksissa on tyydytty vain toteamaan, että ne käytännöt, jotka muodostuvat lapsen syntymän jälkeen äidin jäädessä vanhempainvapaalle, jäävät vain päälle. (Sevón ja Huttunen 2002, 95; Lammi-Taskula 2004, 185) Niitä on jostakin syystä vaikea muuttaa, vaikka uusi tilanne voisi vaatia, ainakin äidin näkökulmasta, toimivamman arjen pyörittämisen nimissä toisenlaisia neuvottelujen lopputuloksia.

Isien ja äitien perhevelvollisuudet saattavat näyttää muodostuvan pelkästään ennalta määrättyjen sääntöjen noudattamisesta. Perinteiset rooliodotukset eivät kuitenkaan enää automaattisesti säädi vanhempien tehtävien jaosta. Kulttuurisen ja yhteiskunnallisen keskustelun tasolla uudet tasa-arvoisemmat mallit ovat tulleet haastamaan perinteiset vanhemmuuden roolit. Deutsch (1999) tuokin esiin, kuinka ennalta määrättyjen vanhemmuuden roolien puuttuessa nyt, enemmän kuin koskaan, isät ja äidit joutuvat neuvottelemaan perhe-elämään liittyvien vastuiden jaosta. (Deutsch 1999, 12) Nämä lasten- ja kodinhoidon työnjaon neuvottelut käydään ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Yksilöiden käymiin neuvotteluihin vaikuttavat aina sosiaaliset rakenteet ja jaot, sosiaaliset roolit ja odotukset kuin vallan epätasa-arvoinen jakautuminenkin. (Wetherell 1995, 214-217) Finch ja Mason (1993) muistuttavat kuitenkin, ettei ihmisten käyttäytymistä voi ennustaa hänen asemastaan käsin, vaan he kykenevät aktiivisesti vaikuttamaan käymiensä neuvottelujen suuntaan. Pariskuntien välisessä vuorovaikutuksessa luodaan yhdessä paitsi työnjako myös tekojen merkitykset. (Finch ja Mason 1993, 60)

Se, miten kukin perheensä määrittelee, on tullut monimuotoisemmaksi. Perheitä siis pikemminkin tehdään kuin ollaan. Tarkastellakseen kuinka perheet luodaan, Morgan (1996) kehitti käsitteen perhekäytännöt. Tällä käsitteellä Morgan halusi painottaa sitä, kuinka yksilöt luovat perheet perheenjäsenten elettyjen kokemusten kautta muodostuvissa käytännöissä. Nämä perhekäytännöt muodostuvat olosuhteiden mukana muuttuvissa rutiineissa. Näin ollen vanhemmuuden arkisia uudelleenneuvotteluja käydään paitsi silloin kun lapsi syntyy perheeseen, myös silloin kun äiti palaa työelämään. (Wetherell 1995, 215) Suomesta löytyy vielä vähän tutkimustietoa niistä tavoista, joilla pariskunnat sopivat tässä uudessa tilanteessa arjen askareiden jakamisesta ja näiden tapojen sosiologisista syistä. Kotirutiinien jakamista ja suorittamista on pidetty ehkä liian banaalina tutkimusaiheena, jotta siihen kannattaisi paneutua. (Tigerstedt 1994, 176) Tähän tarpeeseen pro gradu -tutkimukseni pyrkii vastaamaan. Nyt kun äitiys ja isyys ovat muuttuneet kulttuurisesti joustavammiksi ja monipuolisemmaksi kuin ennen (Huttunen 1999, 178), mielenkiintoni kohdistuu siihen, miten vanhemmuus muodostuu perhekäytännöissä ja kulttuurisessa järjestyksessä äidin perhevapaiden jälkeen. Kuinka pariskunnista tulee joko perinteisesti tai tasa-arvoisesti vanhemmuuden vastuut jakavia? Tämän selvittämiseksi olen tutkinut perheellisiä pariskuntia siinä vaiheessa, kun äiti on siirtynyt takaisin työelämään ainakin toistaiseksi viimeisimmän vanhempainvapaansa

jälkeen. Haastattelemillani pariskunnilla oli kullakin yksi korkeintaan kaksivuotias lapsi, joten vietetyistä äitiys- tai vanhempainlomista ei ole kulunut kovinkaan paljon aikaa.

Aina pariskunnat eivät välttämättä pyri tietoisesti joko tasa-arvoiseen tai epätasa-arvoiseen kotityönjakoon. On myös huomattu että parit, jotka kannattavat tasa-arvoa, eivät välttämättä käytännössä saavuta sitä, tai pariskunnat, joille tasa-arvoisesti jaettu arki ei koskaan ole ollut tavoitteena saattavat sellaiseen päätyä. (Deutsch 1999, 12-13) Tämä johtuu siitä, että vanhempien työnjako luodaan arkirutiinien toistoteoissa. Se, millainen jako kullakin pariskunnalla on, riippuu vanhempien tekemistä arkisista päätöksistä siitä, kuka mitään tekee. Ei siis ole olemassa ”tyypillistä” perhettä. (Wetherell 1995, 216) Osa näistä päätöksistä neuvotellaan tietoisesti keskustelemalla tai miksei välillä vähemmän sävyisästi huutamalla. Suurin osa päätöksistä jää kuitenkin tiedostamattomalle tasolle, ja tällaisen sanattoman neuvottelun tulokset tulevat huomaamatta osaksi elettyä käytäntöä. (Deutsch 1999, 3) Finch ja Mason (1993) puhuvat tässä yhteydessä implisiittisistä ja eksplisiittisistä neuvotteluista. Eksplisiittisten sanallisten keskustelujen lisäksi kodin tehtävien jaosta neuvotellaan aina myös implisiittisesti sanattomalla kommunikoinnilla. Implisiittisiä neuvotteluja käydään ajan saatossa, jolloin asteittain tapahtuvat päätökset jäävät usein huomaamattomiksi. Finch ja Mason kutsuvatkin implisiittisiä päätöksiä ”epä-päätöksiksi” (non-decision), muotoutuvathan kodin vastuiden jaot tuolloin arkisten käytäntöjen kautta, jotka ajan saatossa rutinoituvat pysyvämmiksi perheikäntöiksi.

Saadakseni selville, miten haastattelemieni pariskuntien isien ja äitien vanhemmuus muodostui näissä arkisissa käytännöissä, halusin ensiksikin tietää, mitä lasten- ja kodinhoidon tehtäviä kukin teki? Mitä syitä he tälle työnjaolleen antoivat? Entä mitä mieltä he itse olivat omasta lasten- ja kodinhoitotehtävien jaostaan? Halusin myös tietää millaisia eksplisiittisiä ja implisiittisiä neuvotteluja pariskunta kävi työnjaostaan.

5.1 Tutkimusaineiston hankinta

Tutustuessani aiemmin kotityön jakoa käsitelleisiin tutkimuksiin olin saanut ennakkotietoa siitä, ettei tutkimukseni kiinnostuksen kohteena olevaan aiheeseen ole kovin helppo tarttua. Kotityön jakamiseen liittyvien käytäntöjen tutkimiseen asettaa haasteita paitsi näiden käytäntöjen sukupuolittuneisuus myös niiden rutiininomaisuus.

Mikäli katsomme Eeva Jokisen (2005) tavoin kotitöiden tiivistävän arjen, voimme hyvin ymmärtää millaisen haasteen edessä haastateltavani ovat olleet kertoessaan omista jokapäiväisistä askareistaan, joita harvemmin sen kummemmin pohdiskellaan. (Jokinen 2005, 47) Tutkijalle asetelman tekee haastavaksi aiheen intiimiys. Miten saada haastateltavat puhumaan aiheesta, josta ei ole tapana puhua, ei siksi että se olisi kiellettyä, vaan siksi, että kyse on kulttuurisesti jaetusta tiedosta, joka tutkijalla pitäisi itselläänkin oletusten mukaan olla sisäistettynä.

Kokemukseni haastatteluista muistuttivat välillä Kaufmannin (1998) kohtaamia haasteita kerätessään omaa tutkimusaineistoaan. Myös monella minun haastateltavillani oli hankala ilmaista itseään. Kysytyäni kysymyksen joku saattoi suoraan päivitellä naurun sekaisesti, kuinka vaikeita kysymykseni ovat. Toiset saattoivat tyytyä vastaamaan epämääräisesti ”Enpä tuota tiedä” tai ”Enpä ole kyllä tullu ajatelleeksi”. Yksi tapa ymmärtää, mistä tässä vastaamisen vaikeudessa oli kyse, on hahmottaa kysytyjen asioiden olleen kyseisen pariskunnan kohdalla Finchin ja Masonin ”epä-päätöksiä”. Asioista, joista on tehty päätös sanattomien neuvottelujen tuloksena, on vaikea jälkikäteen muodostaa tietoisesti muotoiltua toimintasuunnitelmaa, tai hahmottaa, milloin pariskunta asiasta on edes päätöstä tehnyt. Asiat vain ovat menneet, kuten ovat menneet. (Finch ja Mason 1993, 74) Haastattelijan asemassani koin puolestani usein vaivautuvani, sillä olin aistivani haastateltavissani silloin tällöin nousseen epävarmuuden motiiveistani kysyä kysymiäni kysymyksiä. Ennen vastaamistaan voin hyvin kuvitella haastateltavien pohtineen, miksi kysyn juuri tätä asiaa. Eikö tämän pitänyt olla itsestään selvää?

Haastattelut tekivät siis myös minun oloni välillä hankalaksi, eivätkä vähiten siksi, että syyllisyys kalvoi mieltäni kokiessani vieväni näiden kiireellisten vanhempien aikaa. Mieltäni huojentaen loppukommenttien yhteydessä monet kertoivat saaneensa haastattelusta itselleenkin jotain. Kysyessäni oliko haastateltava kokenut jonkun olennaisen asian jäävän kysymättä, hän vastasi:

”No, en kyllä hoksaa. Ne oli niin hyviä kysymyksiä, että ihana että piti ruveta ittekin ihan aatteleen ihan oikeesti, et sitä vaan porskuttaa menemään(...) Sitä vaan menee, nyt sitte ihan oikeesti joutu miettiin, että mitä aattelee ja (naurahdus) miten toimii. Tää oli hyvä.” [Elina]

Tutkimukseni aihe käsittelee yksilöiden jokapäiväisessä elämässä olevia prosesseja, jotka voidaan mieltää hyvin henkilökohtaisiksi ja intiimeiksi asioiksi. Nämä prosessit eivät ole aina kovin tietoisia ja niihin sisältyy paljon emootioita. Tällaisen tutkimuksen, jossa on tarkoitus kerätä yksilöllisiä kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita, tiedonkeruumenetelmäksi haastattelu sopii hyvin. Mielenkiinnon kohteenani oli kerätä tietoa haasteltavien elämysmaailmasta ja heidän tilanteen määrittelystä, omista tulkinnoista. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 36, 48) Valitsin tiedonkeruumenetelmäkseni teemahaastattelun puolistrukturoidulla haastattelulomakkeella. Haastattelin kunkin pariskunnan osapuolia yksilöhaastatteluilla. Jaoin haastatteluni yksityiskohtaiset kysymykset viiteen teemaan. Taustatietojen ja jälkikommenttien lisäksi kysyin pariskunnilta kysymyksiä työelämään, vanhemmuuteen ja lastenhoitoon, kotitöihin, ystäväperheisiin sekä parisuhteeseen ja sen konflikteihin liittyvistä asioista. Kyselylomakkeen teemoittain järjestetyt kysymykset löytyvät tutkimuksen liitteestä 2. Vaikka kävinkin haastateltavieni kanssa yksityiskohtaisesti jokaisen kysymyksen läpi, pyrin myös spontaanisti ylläpitämään keskustelua, mikäli haastateltava itse toi esille jonkun haastattelurungosta poikkeavan aiheen. Poikkesin haastattelurungosta myös silloin, kun haastateltava oli tullut jo vastanneeksi kysymykseen edellisten kysymysten aikana. Tein myös tarkentavia kysymyksiä silloin, kun koin tarvitsevani selvennyksiä.

Tutkimusaiheeni ja metodivalintojeni kannalta ideaali tilanne olisi ollut kerätä aineisto avoimella eli niin sanotulla syvähaastattelulla. (Eskola ja Vastamäki 2001, 26-27) Sainkin pro gradu -seminaarissa kritiikkiä liian tiukasti määritellyistä kysymyksistä. Eikö tavoitteeni kuitenkin ollut saada tietoa tutkittavilta itseltään, eikä määrittellä liian tarkasti, mitä heidän haluaisin minulle kertovan? Tehdessäni koehaastattelun huomasin kuitenkin, että teemahaastattelulla olisi ollut hankalaa saada tietoa tutkimuksessa käsiteltävästä aiheesta. Vastaukset olivat usein lyhyitä eikä haastateltaville ollut aina helppoa puhua spontaanisti aiheesta. Päädyinkin siis jaottelemaan yksityiskohtaiset kysymykseni teemoihin, jolloin kunkin teeman tarkentavat kysymykset olivat tukena. (Eskola ja Vastamäki 2001, 34) Pyrin pitämään haastattelun yksityiskohtaisista kysymyksistä huolimatta mahdollisimman luontevana keskusteluna, ja sain näin kerätyksi yhteensä 15 tuntia digitaalisesti nauhoitettua aineistoa eli yhteensä 155 puhtaaksikirjoitettua printtiliuskaa.

Keräsin aineistoni Oulun läänin alueelta. Löysin haastateltavani tuttavieni ja sukulaisieni sekä heidän tuttaviansa kautta. Pyysin ystäviäni kysymään tuntemiltaan perheellisiltä pariskunnilta lupaa luovuttaa yhteystietonsa minulle, ja soitin yhteystiedot saatuani kysyäkseen pariskunnan kiinnostusta osallistua tutkimukseeni. Lumipalloefektimäisesti saatoin saada myös haastateltavilta itseltään uusia kontakteja. Laitoin tutkimuksesta ilmoituksen myös tutkimuksen ajankohtana asumani paikkakunnan päiväkoteihin, mutta nämä ilmoitukset eivät tuoneet yhtäkään pariskuntaa luokseni.

Ajoitin alun perin haastatteluiden tekemisen tammi-helmikuulle 2008, mutta hyvin pian huomasin aikataulujeni pettävän. Aluksi vaivasi hankaluus ylipäättään löytää tutkimukseni kohteena olevia perheellisiä pariskuntia, joista molemmat osapuolet kävivät töissä. Etenkin kun kohteenani olivat korkeintaan 40-vuotiaat vanhemmat. Sain lopulta tietooni kohtalaisen määrän perheellisiä pariskuntia, mutta osa kieltäytyi osallistumasta haastatteluun. Osa niistä pariskunnista, jotka aluksi suostuivat haastateltaviksi, eivät siihen kuitenkaan muuttuneen elämäntilanteen vuoksi voineet kuitenkaan osallistua. Yhdellä pariskunnalla syntyi lapsi odotettua aikaisemmin, yksi pariskunta kohtasi kuolemaa lähisuvussaan eikä ymmärrettävästi kyennyt suruaikanaan osallistumaan haastatteluihin ja useammalla pariskunnalla osoittautui kalenteri sittenkin liian tiukaksi osallistuakseen haastattelututkimukseen. Sain kuitenkin loppujen lopuksi kerättyä viiden pariskunnan haastattelut. Näidenkin osalta aikataulut saattoivat useampaan otteeseen vaihtua, ja sain lopulta aineistoni kasaan maaliskuun puoleenväliin mennessä.

Litteroin nauhoittamani tekstit kokonaisuudessaan auki sanatarkasti. Koska ihmisen puheen sanajärjestys usein poikkeaa kirjoitetusta, löysin itseni kirjoittamasta sanoja juuri toisin päin kuin haastateltavani oli ne sanonut. Näin ollen litterointiini on saattanut jäädä paikoittaisia virheitä sanajärjestyksen osalta. Myös usein toistettuja sidesanoja saatoin kirjoittaa vain yhden tai jättää kokonaan kirjoittamatta. En käyttänyt litteroidessa hyödykseni mitään erityistä litterointikonventiota, mutta merkitsin sulkuihin huokaukset, naurahdukset tai hymyilyt. Lisäksi merkitsin pitkät tai lyhyemmät tauot pisteillä. En kokenut tarkempaa litterointia analyysini kannalta tarpeellisena.

Pro gradu -tutkimuksessani rajoitan tarkastelun puolisoitten välisessä parisuhteessa muotoutuneisiin perhesuhteisiin ottaen huomioon heidän vanhemmuutensa. Koska olen kiinnostunut puolisoitten vanhemmuuden neuvotteluista, ja vielä rajatumminkin koti- ja

hoivatöiden jaoista, olen rajannut tarkastelusta pois laajemmin vanhempien ja lasten suhteet. Vaikka lapset todennäköisesti jollakin tavalla osallistuvat kotitöiden tekoon, esimerkiksi omia jälkiään siivoten, keskityn vain puolisoiden väliseen työnjakoon. Tarkasteltaessa puolisoiden vanhemmuuden vastuiden jakoa, osa vanhemmuuteen miellettyistä toiminnoista voidaan mieltää myös kotitöiksi, kuten lasten vaatehuolto osana muuta pyykkäystä tai kerhoon ja harrastuksiin vieminen. (ks. Liite 1) Tästä syystä olen ottanut tarkasteluun koti- ja hoivatyön jaon, erottelematta kovinkaan tarkasti kodin- ja lastenhoitoon liittyviä tehtäviä toisistaan.

Keräsin haastateltaviltani suullisten yksilöhaastattelujen yhteydessä heidän arvioitaan siitä, miten he puolisonsa kanssa kunkin kotityön jakoivat. Tätä varten annoin haastateltaville lomakkeen, johon olin listannut eri kotityöt (Liite 1). Haastateltavat saivat omassa rauhassa arvioida kunkin kotityön kohdalle, kuinka suurella prosenttimäärällä he itse olivat viikoittain kunkin kotityön teosta vastuussa. Mikäli kotityö jaettiin tasan, haastateltava sai ohjeeksi ilmoittaa tekevänsä 50 % työstä. Sen lisäksi, että halusin tällä lomakkeella kartoittaa haastateltavien omaa käsitystä kotityönjaostaan, antoi lomakkeen täyttö haastateltaville mahdollisuuden päästä selville siitä, mitä minä tarkoitan puhuessani kotitöistä. Ennen lomakkeen täyttöä pyysin heitä kuitenkin ensin määrittelemään, mitkä kaikki tehtävät he kotitöiksi mielsivät. Usein lomakkeelle listaamani askareet olivat kattavampia kuin mitä haastateltaville itselleen tuli mieleen haastattelutilanteessa. Näin varmistin haastattelun jatkoa varten, että sekä minulla että haastateltavallani oli sama käsitys siitä, mistä kotitöistä puhuessamme oikein puhuimme.

Tutkimusaineistoa hankkiessa on hyvä pohtia myös sitä, millainen aineistomäärä kuhunkin tutkimukseen toisi riittävästi tutkittavaa materiaalia. Ymmärrettävää on, ettei pro gradu -työhön ole mielekästä aikarajoitteidenkaan takia itse lähteä hankkimaan surveytyyppisen tutkimuksen vaatimaa perusjoukkoa eli tässä tapauksessa suomalaisia työssäkäyviä pienten lasten vanhempia edustavaa otosta. Otosta tärkeämpää laadullisessa tutkimuksessa on yleisemminkin hankkia harkinnanvarainen näyte, sillä tarkoituksena on saada tietoa jostakin paikallisesta ilmiöstä tai teoreettisia näkökulmia tapahtumiin ja ilmiöihin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 58-59) Asetin itselleni alun perin tavoitteekseni hankkia kymmenisen pariskuntaa haastateltavikseni, mutta lopullinen aineistoni kattoi viiden pariskunnan yksilöhaastattelut, eli kymmenen haastattelua. Osittain aineistoni suppeampi koko johtui siitä, että sopivia pariskuntia oli haastavaa löytää, sillä omia

ystäviäni en halunnut haastatella. (Hirsjärvi & Hurme (1991, 56) Myös asettamissani aikatavoitteissa pysyminen toi omat rajoitteensa. Lopullisen päätöksen suppeamman aineiston käyttöön antoi jo kerätyn aineiston laatu. Haastattelemani viisi pariskuntaa oli omaksi yllätyksekseni niin heterogeenisiä, että katsoin tämän aineiston riittävän. Tutkimuksessani ei ole pyrkimyksenä tuottaa yleistettävää esitystä aiheesta, vaan pyrin pikemminkin ymmärtämään ja selittämään kyseessä olevaa ilmiötä. Halusin kuitenkin haastatella useamman kuin yhden pariskunnan tavoittaakseni arkielämän moninaisuudesta jotakin, vaikka käsittelenkin jokaista pariskuntaa ainutlaatuisina tapauksina. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 160-168) Tällaiset yksittäiset tapaukset käyvät riittävästä aineistosta silloin, kun tarkoituksena on havainnollistaa jotakin suhteellisen tuttua ilmiötä jollakin uudella tavalla. (Kolehmainen 2004, 94)

Sain Kaufmannin (1998) tutkimuksesta idean haastatella pariskuntia yksilöhaastattelulla. Näin tehdessäni välttyin ryhmähaastatteluun liittyvistä negatiivisista vaikutuksista. Pariskuntienkin tapauksessa jompikumpi haastateltavista olisi voinut olla dominoivammassa asemassa, jolloin toisen näkökulma olisi voinut jäädä vähäiseksi. (Hirsjärvi ym. 1997, 207) Vaikka tutkimuksessani on kyse parin yhteisistä neuvotteluista, halusin saada selville yksilöiden oman näkökulman ja kokemuksen. Ei ole tavatonta, että pariskunnilta kysyttäessä heillä on samasta asiasta hyvin erilainen näkökulma. (Kaufmann 1998, 10) Ryhmähaastatteluiden yhteydessä on myös havaittu ryhmän kontrolloivan vaikutuksen estävän ryhmän kannalta kielteisten asioiden esiin tulemisen. (Hirsjärvi ym. 1997, 207) Haastateltaessa pariskuntia yhdessä vaarana on, että he voivat jättää kertomatta helpommin asioita, jotka aiheuttavat kotona konflikteja. Neuvottelut ovat kuitenkin olennainen osa tutkimuskysymystäni, joten haastateltavien konfliktien kaunistelulla tai suoranaisella kieltämisellä en saane tutkimuskysymyksiini vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61) Parihaastattelulla saataisiin kyllä tietää, miten puoliset luovat yhdessä yhteisesti jaetun käsityksen vaikkapa juuri kotityönjaosta. Osa tutkimukseni mielenkiinnosta kohdistuu kuitenkin juuri siihen, miten tällaisen toimivan ”meidän” kokonaisuuden takana piilevät juuri ristiriitaiset käsitykset yhdessä koetuista asioista.

5.2 Aineiston viisi pariskuntaa

Tätä tutkimusta varten etsin mahdollisimman nuoria pariskuntia sekä pariskuntia, joissa äidin siirtymisestä vanhempainvapailta takaisin töihin ei olisi kulunut kovin kauaa aikaa. Näin haastateltavilla olisi kohtuullisen hyvin muistissa perheen käytännöt ajalta ennen äidin töihin siirtymistä sekä sen jälkeen. Tein kaikki haastattelut itse. Osa pariskunnista kävi silloisessa asunnossani haastattelussa, osan kävin haastattelemassa pariskuntien kodeissa. Olin iloinen, että sain haastateltavaksi pariskuntia monenlaisista koulutustaustoista. Naiset olivat kuitenkin selkeästi korkeammin koulutettuja kuin miehet. Naisista yhdellä oli toisen asteen ammattikoulututkinto, miehistä neljällä. Naisista kahdella oli yliopistotutkinto ja yhdellä oli ammattikorkeakoulututkinto. Haastatelluista miehistä vain yhdellä oli yliopistotutkinto. Kahdella miehellä ja neljällä naisella oli säännöllinen päivätyö. Loput tekivät vuorotyötä. Yksi säännöllistä päivätyötä tekevä nainen oli kuitenkin työllistynyt ulkopaikkakunnalle, ja asuikin haastatteluajankohdan aikana perheen yhteisessä kodissa vain viikonloppuisin.

Haastattelemani miehet ja naiset työskentelivät pääsääntöisesti hyvin sukupuolen mukaisesti segregoituneilla aloilla. Naiset olivat töissä yhtä lukuun ottamatta koulutus tai terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen toimialoilla. Miehet puolestaan työskentelivät kuljetus, tietoliikenne, korjaus ja maatalouden toimialoilla. (Tilastokeskus Sukupuolten tasa-arvo 2007, 37-38) Kaikki miehet työskentelivät vakituisissa työsuhteissa ja kahta miestä lukuun ottamatta myös kokoaikaisesti. Naisista kahdella oli vakituinen työsuhde, kolmella määräaikainen, ja he kaikki työskentelivät kokoaikaisesti. Tällaisten työssäkäyvien pariskuntien löytämistä hankaloitti se, että Pohjois-Pohjanmaalla on kohtalaisen korkea työttömyysaste, ja kuten useimmissa muissakin maakunnissa, naisten työttömyysaste on korkeampi kuin miesten. Monissa tapauksissa pikkulapsiperhevaihetta elävät pariskunnat eivät sopineetkaan haastateltavikseni, sillä äidit olivat usein työelämän ulkopuolella (ks. Tilastokeskus, Sukupuolten tasa-arvo 2002:002, 40-43; Kosonen 2009, 6).

Vaikka en tiedustellutkaan varsinaisesti pariskuntien tulotasosta mitään, jotain osviittaa kuitenkin perheiden toimeentulosta antaa se, että yhtä pariskuntaa lukuun ottamatta kaikki asuivat omakotitalo alueilla omakotitalossa. Neljällä pariskunnalla oli kaksi lasta, yhdellä kolme. Lapsien iät vaihtelivat yhdestä yhdeksään ikävuoteen, ja jokaisella pariskunnalla oli yksi korkeintaan kaksivuotias lapsi. Koska aineisto muodostuu todellisista tapauksista eli kukin pariskunta muodostaa oman analyysiyksikkönsä, pyrin

analyysiä tehdessäni välttämään tietoisesti tässä esitettyjen taustatietojen yhdistämistä pseudonyymeillä varustettuihin haastateltaviin. Nämä tunnistettavuuden vähentämiseksi tehtävät toimet ovat tärkeitä paitsi yleisestikin tutkimusta ohjaavien tutkimuseettisten syiden takia, myös siksi, että osa haastateltavista pariskunnista tuntee toisensa ja ovat tietoisia toistensa osallistumisesta tähän tutkimukseen. Pseudonyymien käytön lisäksi, niissä tapauksissa, joissa esimerkiksi ammattitiedoilla on analyysin kannalta ollut merkitystä, olen pyrkinyt muuttamaan kyseisiä tietoja tunnistettavuuden vähentämiseksi. Olen myös muuttanut haastatteluissani saamiani yksityiskohtaisia tietoja. Tämä koskee erityisesti pariskuntien välisiä mielipide-eroja, joiden osalta haastateltava on haastattelussa ilmaissut huolestuneisuuttaan: ”Eihän puolisoni saa tästä tietää?”.

Vaikka haastateltavat ovat näin yleisesti ottaen tunnistamattomissa, en kuitenkaan usko saaneeni tarinoita täysin tunnistamattomiksi haastateltaville itselleen. Myös keskenään tutut pariskunnat voivat tunnistaa tarinan ystäväpariskunnan analyysistä. Tämä siitä syystä, että kaikkia tunnistamista helpottavia tekijöitä on vaikea muuttaa muuttamatta samalla kuvaa perheen elämänkokonaisuudesta tutkimuksen validiteetin kärsimättä. Tämä asia koskee kahta pariskuntaa. Muut olivat toisilleen tuntemattomia. Tällainen haastateltavien osittainkin tunnistettavuus on ongelmallista tutkimuksen eettisten kysymysten valossa. Kun kyseessä on yksilöhaastatteluilla kerätyistä aineistoista, ihanteena olisi, etteivät haastateltavat tunnistaisi edes omaa kertomustaan. Saadakseni valitulla analyysimenetelmällä luotettavaa tietoa olen päätenyt ristiriitaiseen tilanteeseen tutkittavien oikeuksien kanssa. Ainutkertaiset elämäkulun kuvaukset kun ovat itsessään epäsuoria tunnisteita. (Kuula 2006, 82) Tästä syystä halusin luetuttaa analyyseni näillä kahdella pariskunnalla, jotta halutessaan he olisivat voineet vielä kieltäytyä osallisuudestaan tai kieltää joidenkin asioiden esiin tuomista ennen työn julkaistamista.

Haastattelemani pariskunnat olivat haastatteluhetkellä iältään 28–40-vuotiaita. Ikänsä puolesta haastateltavani kuuluvat niihin ikäpolviin, joiden elinaikana ihmisten mahdollisuudet suunnitella omaa elämää tai valita oma elämäntapansa ovat kasvaneet huomattavasti. Joutuessaan päättämään omasta elämästään ja tehdessään valintoja, ihmisille on kehittynyt myös kyky itserefleksiivisyyteen ja etäisyyden ottamiseen. Ominaista haastatelluilla on myös se, että he ovat sovitelleet itseään tuoreina perheellisinä heitä edeltävien ikäpolvien luonnostelevaan 1970- ja 1980-luvulla toteutettuun tasa-arvo -suomeen. (Tigerstedt 1994, 71) Tämä mahdollisuuksien tasa-

arvon yhteiskunta näkyy myös omassa aineistossani erityisesti koulutuksessa, haastattelemieni naisten ollessa tyypillisinä ikäpolvensa edustajina keskimäärin ikäluokkansa miehiä koulutetumpia. Näille naisille on ollut periaatteessa mahdollista hakeutua työelämässä haluamaansa suuntaan, mutta talouskehitys ja poliittiset ratkaisut ovat kuitenkin aiheuttaneet nuorten naisten epävakaan työmarkkinatilanteen. Huonosta työmarkkinatilanteesta ja samanaikaisesta perhearvojen renessanssista johtuen näille naisille on ollut tyypillistä normatiivinen äitiyden vaihemalli, jossa äidit ovat jääneet kotiin hoitamaan pitkälle vanhempainlomalle pieniä lapsiaan. (Jokinen 2005, 16-17)

Alkuperäinen tarkoitukseni oli selvittää, mitkä tekijät selittäisivät vuosikymmenestä toiseen säilynyttä epätasa-arvoista hoivatyönjakoa. Keräsin haastateltavani pyrkien löytämään pariskuntia, joilla ei olisi mennyt kovinkaan kauan viimeisimmästä vanhempainlomasta. Tämä siksi, että heillä olisi vielä tuoreessa muistissa aika, jolloin äiti oli vielä kotona. Olinhan kiinnostunut kotitöidenjaon mahdollisista uudelleenneuvotteluista tässä uudessa perhetilanteessa. En siis tullut etsineeksi pariskuntia, jotka olisivat kokeneet työnjakonsa epätasa-arvoisena. Tutustuessani kerättyyn aineistooni, huomasin sekä haastatteluaineiston sekä kysymyslomakkeen (Liite 1) pohjalta, että kaksi pariskuntaa viidestä arvioivatkin työnjakonsa olevan kohtalaisen tasa-arvoinen. Todettakoon, että puoliset eivät kuitenkaan toisen pariskunnan tapauksessa olleet täysin samaa mieltä siitä, kuka mitäkin kotityötä milläkin panoksella hoitaa. Kuten aiemmissakin tutkimuksissa on huomattu, jompikumpi tai molemmat olivat siis arvioineet oman osuutensa suuremmaksi kuin se todellisuudessa on, tai arvioineet toisen osuuden vähäisemmäksi kuin se todellisuudessa on. (Tolkki-Nikkonen 1990, 43) Toiset kaksi pariskuntaa oli puolestaan siinä mielessä perinteisempiä, että heidän kotityönjakonsa oli haastatteluhetkellä eriytynyt sukupuolen mukaisiin jakoihin selkeämmin niin työtehtävien osalta kuin niihin uponneen ajankäytönkin osalta. Näillä pariskunnilla tuntui myös olevan realistisempi käsitys omasta panoksestaan, ja heidän arvionsa osuivatkin paremmin yhteen. Viides pariskunta tuntui jäävän näiden luokitusten väliin, sillä mies jakoi lastenhoitotehtävät puolisonsa kanssa, mutta jätti muut kotityöt pääsääntöisesti vaimonsa vastuulle. Tämä pariskunta muistutti Deutschin (1999) tutkimuksen vuorotellen töissä olevia vanhempia. Vaikka tämä pariskunta ei ollut tasa-arvoisesti kotitöitä jakavia, osallistuivat molemmat intensiivisesti lastenhoitoon. (Deutsch 1999, 7)

Onnistuin siis tavoittamaan aineistooni hyvin heterogeenisen joukon pariskuntia, vaikka alun perin oletinkin tilastotietojen valossa aineistostani tulevan homogeenisempi ja selkeämmin painottuvan epätasa-arvoisesti kotityön jakaviin pariskuntiin. Tätä aineistoni vinoumaa voi selittää osaltaan ensinnäkin valittu lumipallo-otantamenetelmä, sillä se ei perustu todennäköisyyteen. Toiseksi olen taipuvainen ajattelemaan, etteivät kovin epätasa-arvoisesti kotityönsä jakavat ole välttämättä niin innostuneita osallistumaan tutkimukseen, jossa tarkoituksena on selvittää heidän kotityönjakoansa. Ovathan he tietoisia kulttuurisesti vallitsevasta tasa-arvon ideologiasta. Toisaalta, mieleeni tuli myös aineistoja analysoidessani, ettei epätasa-arvoisesti koti- ja hoivatöitä jakavilla vanhemmilla ole välttämättä aikaa osallistua haastatteluihin, sillä heidän arkensa on ainakin toisen osalta liian kiireinen sellaiseen. Aineistoni tulee kuitenkin tukeneeksi tutkimuksissa saatua tulosta siitä, että miesten asema perheissä on vahvistunut, ja he osallistuvat monipuolisemmin lasten- ja kodinhoidon tehtäviin. (Nieminen 2008, 45-48) Pro gradu -tutkimukseni ei kuitenkaan valaise sitä, kuinka paljon tällaisia isiä on, jotka osallistuvat kotitöihin suvereenisti äidin tavoin. Aineistoni tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden vertailla keskenään tasa-arvoisesti ja epätasa-arvoisesti koti- ja hoivatönsä jakavia pariskuntia.

5.3 Aineiston analyysistä

Tutkittaessa ihmisten yksityisyydessä olevaa elämää on loogista kysyä ihmisiltä itseltään haastattelemalla heitä koskettavista asioista. Haastattelulla kerätty tieto perustuu menetelmänä kielelliseen vuorovaikutukseen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 9). Vaikka ihminen jäsentää elämistään kielen avulla, on kielen käytöllä tiedon lähteenä omat rajoitteensa. Toimintaa voi jäsentää vain sellaisen kielen avulla, joka ihmisellä on käytettävissä. Tämä käytettävissä oleva kieli on aina syntynyt tietyissä aikaan ja paikkaan liittyvissä valtasuhteissa. (Jokinen 2000, 39) Tutkijan tuleekin ottaa huomioon haastattelun kieleen ja käsitteisiin liittyvät ongelmat. Kielelliset valmiudet ja kommunikaatiotyylit vaihtelevat niin eri yhteiskuntaluokissa kuin sukupuoltenkin mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 53) Tämän takia ”haastattelukertomus ei täydellisesti heijasta tai paljasta jotain, mitä voisi nimittää todellisuudeksi tai vaikkapa oikeaksi tiedoksi ihmisten arkipäivästä” (Jokinen 2000, 39). Tämä ei tarkoita sitä, että ihmiset osallistuisivat haastattelututkimuksiin vain siitä ilosta, että voisivat valehdella tutkijalle.

Ihmiset kuitenkin muuntelevat antamaansa vaikutelmaa itsestään ja tekevät huolimattomia arviointivirheitä, kuten arvioidessaan alkoholin käyttöään tai ahkeruuttaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 39)

Se, että ihmiset ”esiintyvät” haastatteluissa parhain päin, ei ole haitta tutkimukselle. Päinvastoin, ilman kulttuurisen merkitysjärjestelmän käyttöä ihmiset eivät voisi tehdä vuorovaikutuksessa itsestään ymmärrettäviä, ”kelpoisia”. Tämän kelpoiseksi tekemisen tavat ja muodot kertovat paitsi ihmisen teoista ja toiminnoista, myös niiden kulttuurisista, sosiaalisista ja poliittisista ehdoista. Myös sukupuolen kategoria tuotetaan samanlaisista itsensä esittämisen tavoista. Emme tule sukupuolinakaan ymmärretyiksi, ellemmme ”omista” sukupuolitettua minuutta ja toimi sen mukaisesti. Sen lisäksi, että ihmiset haluavat esittää itsensä kunnon miehinä tai naisina, he haluavat luoda kuvaa itsestään myös kunnon vanhempina ja kansalaisina tai tasa-arvoa periaatteessa kannattavina yksilöinä. (Jokinen 2001, 40-41) Haastattelututkimuksen yhteydessä täysin yhdenmukaista ei näin ollen ole myöskään haastattelijan sukupuolella. Miesten ja naisten keskustelukulttuurin poiketessa toisistaan voi naisilla olla helpompaa ilmaista itseään monisanaisemmin kuin miehillä. Omat kokemukseni haastatteluista toivat sukupuoleni merkityksen esille erityisesti haastatellessani epätasa-arvoisesti koti- ja hoivatoita jakavien miehiä. Uskon toisaalta, että näillä miehillä olisi ollut hankalaa tuoda näkökulmiaan esille, olipa haastateltavana ollut nainen tai mies, vain siksi, että he olivat tietoisia tasa-arvoideologian ensisijaisuudesta. Näiden miesten lisäksi koin hankaluuksia haastatellessani myös yhtä vanhemmuuden vastuut tasa-arvoisesti jakavaa miestä, sillä koin, etten aina saanut tarvittavaa informaatiota hänen lyhyistä vastauksistaan. En ehkä osannut naisena tulkita mitä hän halusi sanoa ja päädyinkin tekemään samasta kysymyksestä useita eri variaatioita ja kysymään tämän lisäksi vielä täydentäviä kysymyksiä. Vanhemmuuden vastuut tasa-arvoisesti jakavilla naisilla puolestaan tuntui olevan tarve perustella monisanaisesti tekemiään valintoja, sillä he olivat puolestaan tietoisia familistisen ideologian mukaisesta hyvän äitiyden määrittämisestä.

Valitsin haastatteluaineistoni analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, sillä perusanalyysimenetelmänä se soveltuu hyvin monenlaiseen laadulliseen tutkimukseen. Sitä onkin käytetty analyysimenetelmänä kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysia voidaan soveltaa useammalla eri tavalla. Päädyin työssäni käyttämään teoriasidonnaista analyysia. Teoriasidonnaisessa analyysissä edetään aluksi

aineistolähtöisesti, mutta sitä ohjaa teorioista kerätty aikaisempi tieto. Näin teoriasidonnaisessa analyysissä otetaan huomioon se, ettei objektiivisia havaintoja ole sinällään olemassa. Tämä siksi, että tutkijan ennalta valitsemat käsitteet, tutkimusasetelma kuin menetelmätkin vaikuttavat aina tutkimuksen tuloksiin myös silloin, kun analyysi pyritään tekemään aineistolähtöisesti. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 93-99)

Teoriasidonnaisen analyysin päättelyn logiikka on abduktiivinen. Pyrkiessäni muodostamaan kuvan kunkin pariskunnan kotityönjaosta analyysiprosessiani vievät eteenpäin niin haastattelemieni kertomukset kuin valmiit mallitkin. Etsin aineistosta tehdyille löydöksille tulkintojeni tueksi selityksiä tai vahvistusta olemassa olevista teorioista ja käsitteistä. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 99) Abduktiivisessa päättelyssä lähdetään siitä, että tutkittavien kokemus on aina loogista, eikä kokemuksia voida asettaa epäilyksen alaiseksi. Tutkimusaineisto on siis aina validia, riippumatta siitä, sisältyykö siihen sisäisiä ristiriitoja vai ei. Ongelmallisempaa puolestaan on se, kuinka tätä kokemusta yleisellä tasolla voidaan esittää. Tutkijan tehtävänä olisi päästä käsiksi logiikkaan, joka esiintyy käytännön tasolla. Tähän päästäkseen tutkijan on syytä käyttää apunaan johdattelevaa ajatusta, jonka avulla tarkastella empiiristä maailmaa ja analysoida aineistoaan. Tosiasioiden ollessa tosiasioita, abduktiivisen tutkimuksen ongelmallisempi puoli liittyy tosiasioiden tarkasteluun ja esittämiseen. Abduktiivisessa päättelyssä tuleekin ottaa huomioon, että kyseisestä aineistosta voidaan aina päätyä myös toisenlaisiin lopputuloksiin, sillä johtopäätös ei seuraa premisseistä loogisella välttämättömyydellä. Näin ollen siihen, mitä havaintoja aineistostani olen nostanut esiin, ovat tutkimusaiheeseen liittyvän kirjallisuuden annista, haastattelemien ihmisten kertomuksista tai omista intuitiivista käsityksistäni muodostamani johtolangat vaikuttaneet. (Grönfors 1985, 33-37)

Analyysini alussa jaottelin yksilöhaastatteluilla kerätyn aineistoni pariskuntien mukaan, vertaillen kunkin pariskunnan molempien osapuolien kertomuksia toisiinsa. Pysin näin muodostamaan kuvan pariskunnan hoiva- ja kotityönjaon muotoutumisesta. Luokittelin pariskunnat sitten heidän omien arvioiden pohjalta karkeasti perinteisten sukupuoliroolien mukaisesti, osittain ja tasa-arvoisesti koti- ja hoivatyön jakaviin. Tämä jaottelu on myös analyysiosioni kappalejaon pohjana. Aloitan tiukimmin perinteisiin

äitiyden ja isyyden rooliodotuksissa pitäytyvästä pariskunnasta päättäen analyysini pariskuntaan, joka on lähimpänä jaettua vanhemmuutta.

Tasa-arvoisena kotityönjakona olen pitänyt sellaista työnjakoa, jossa molemmat vanhemmat osallistuvat niin koti- kuin hoivatoihin suurin piirtein yhtä suurella panoksella viikoittain ajallisesti mitattuna. Mikäli tasajaon perusteena pidettäisiin sitä, että vanhemmat jakaisivat tasan 50-50 kaikki koti- ja hoivatyöt vuorotellen tehden, kukaan haastattelemistani pariskunnista ei täyttäisi tätä ehtoa. Kaikki haastatteleman pariskunnat liputtivat nimittäin jokseenkin sukupuolittuneen työnjaon puolesta, sillä useimmiten mies vastasi joko kokonaan tai suurimmaksi osaksi auton huollosta ja kodin korjaustöistä, äitien useimmiten vastaten pyykkäyksestä, viikkosiivouksista tai ruoanlaitosta. Tasa-arvoiseksi perhettä ei kuitenkaan tehnyt kokonaistyöajan vertailu niin, että mikäli mies työskenteli perinteisten rooliodotusten mukaan pidempiä työpäiviä kuin nainen, nainen kiiruhti mahdollisimman aikaisin töistä hakemaan lapsensa päivähoidosta.

Pidin pariskunnan työnjakoa tarpeeksi tasa-arvoisena, mikäli vanhemmat olivat jakaneet kotitöitä tehtävien mukaan. Esimerkiksi, kun mies oli päävastuussa imuroimisesta, nainen vastasi pölyjen pyyhkimisestä. Tai kun nainen vastasi pyykkäämisen alkupäästä pitäen huolta, että puhtaita vaatteita riitti, lajitellen likaiset vaatteet koneeseen ja ripustaen ne narulle, mies vastasi pyykinhuollon jälkipäästä, ottaen pyykit narulta silittäen ja viikaten ne kaappeihin. Olennaista tässä jaottelussa oli se, että vertailtavat koti- ja hoivatyöt olisivat molemmat luonteeltaan samalla tavalla jatkuvaa toistoa vaativaa tai kuukausittain kertasuorituksia vaativia. Näin ollen viikoittain agendalla olevaa pyykkäämistä ei voisi vaihtaa silloin tällöin edessä olevaan auton huoltoon, vaan kuten yhdessä haastattelemassani perheessä, toisella oli tuolloin suurempi vastuu iltapäivän ruoan kokkaamisesta. Näin molempien kotitöiden tekemiseen kului suurin piirtein saman verran aikaa viikoittain. Auton huoltoon vieminen rinnastuisi siis pikemminkin lasten käyttämiseen neuvolassa. Kyse oli myös siitä, että kun esimerkiksi kaupassa käynti jaettiin tasapuolisesti, molemmat vanhemmat paitsi kävivät kaupassa, myös olivat yhtä ajan tasalla sen suhteen mitä kaupasta oli tarvetta ostaa ja milloin. Tai kun kyse oli lasten hoitamisesta, molemmat olivat ajan tasalla sen suhteen, mitä tarpeita lapsella kulloinkin oli.

Mainittakoon vielä, että toisessa vanhemmuuden vastuut tasa-arvoisesti jakavassa perheessä vanhempia auttoi kodinhoitaja, joka hoiti lapsia vanhempien ollessa töissä ja oli tämän lisäksi vastuussa kodissa pari kertaa vuodessa tehtävästä suursiivouksesta. Näin ollen se ei langennut kummankaan vanhemman tehtäväksi. Vertailussa oli siis aina mukana vain ne tehtävät, joita taloudessa oli tehtävänä. Tästä syystä omakotitalossa ja kerrostalossa asuvilla pariskunnilla oli toisistaan poikkeavat kotityöt, omakotitalon työllistäessä erityisesti pihatöillä, tietotaidon riittäessä myös rakennustöillä. Pariskunnilla oli myös hyvin eri-ikäisiä lapsia, joiden tarpeet vaihtelivat suuresti. Esimerkiksi läksyissä avustamista ei ollut kuin kouluikäisten lasten vanhemmilla.

Teoriasidonnaisessa analyysissä teoria toimii apuna analyysin etenemisessä. Erona aineistolähtöiseen analyysiin onkin se, että nyt aikaisempi tieto voi ohjata ja auttaa analyysia. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 98-99) Lähtiessäni analysoimaan aineistoani aineistolähtöisesti luin pariskuntien molempien osapuolien haastattelut useampaan kertaan saadakseni pariskunnan arkikäytännöistä kuvan. Tekemäni edellä esittämäni pariskuntien työnjakoa koskevan karkean luokittelun jälkeen, aloin tehdä muistiinpanoja haastatteluaineistosta samaan aikaan, kun luin aiempia koti- ja hoivatyönjaosta tehtyjä tutkimuksia. Näiden teorioiden ja tutkimustulosten ohjaamana pyrin käsitteistämään omien haastateltavieni kertomuksia. Tietoisena laadulliseen tutkimuksen tulkintaan liittyvästä tutkijan intuitiosta, pyrin orjallisesti pitäytymään aineistolähtöisessä tutkimusotteessa. Lähdinkin siis pariskuntien luokittelun jälkeen kirjoittamaan kronologisesti etenevän tarinan yhdistäen naisen ja miehen kertomukset toisiinsa.

Usein on ajateltu, että koska naiset haluavat saada lapsia enemmän kuin miehet, olisi perheiden lastenhankinnassa kyse hyvin yksipuolisesta valinnasta. Tätä on käytetty myös argumenttina puolustettaessa näkökantaa, jonka mukaan lasten- ja kodinhoito tulisi myös säilyttää sen vanhemman harteille, joka lapsia todellisuudessa on halunnutkin. (Huttunen 2001, 42) Halusinkin siis tietää pariskuntien lastenhankinnan neuvotteluista sekä heidän haluistaan vanhemmuuteen. Luodakseni mahdollisimman autenttisen kuvan pariskuntien elämäkokonaisuudesta, lähdin tarkastelemaan vanhemmuuden tuomia muutoksia pariskuntien elämään sekä sitä, miten he olivat vanhempainlomansa jakaneet ja mistä syistä. Koska työelämä raamittaa omalta osaltaan pariskuntien elämää, halusin selvittää, missä määrin työelämä on ollut esteenä tasa-arvoiselle työnjaolle kodin piirissä. Taloudellisten realiteettien lisäksi tähän kysymykseen liittyy kiinteästi myös se, kenen

uraan puoliset haluavat perheessä panostaa. Lastenhoidon jaon jälkeen tarkastelin erikseen pariskunnan kotitöiden jakoa. Lähdin erittelemään sitäkin aikajärjestyksessä aloittaen parisuhteen alussa olleesta koityönjaosta, siirtyen ensimmäisen lapsen syntymän jälkeiseen aikaan. Lopuksi tarkastelin pariskunnan kotityönjakoa haastatteluhetkellä sekä sitä, millaisena he näkivät työnjaon tulevaisuudessa. Tällä analyysillä pyrin antamaan kuvan pariskuntien olosuhteiden mukana muuttuvista perhekäytännöistä. Tämän kronologisen tarkastelun jälkeen luin tarinoita erityisesti aineistolleni esittämien kysymysten valossa, nostaten esille näihin kysymyksiin saamiani vastauksia. Halusin tuoda analyysissäni haastateltavien oman äänen mahdollisimman selkeästi esille, jotta lukija pääsisi itse arvioimaan tekemiäni tulkintoja. Tästä syystä analyysiosioni koostuu runsaista sitaateista. Molempien pseudonyymeillä varustettujen osapuolien ääni on myös pyritty tuomaan yhtä painavana esille.

Pariskunnat on jaoteltu sen mukaan, miten he jakavat lasten- ja kodinhoidon keskenään. Koska perheiden käytännöt vanhemmuuden osalta ovat muuttuneet yhä monimuotoisemmiksi, ei perheiden kolmeen luokkaan jakamisella tavoiteta näidenkään perheiden välillä olevia eroja. Tarkemman kuvan saamiseksi olen pyrkinyt tarkastelemaan pariskuntien vanhemmuuden vastuiden jakamista erityisesti perheiden isien tuomasta näkökulmasta, nimeten heidät Huttusen (2001) tekemällä ydinperheisten tyypittelyllä. Tyypittelyä käyttäen aineistostani nousi Peter Panmaisia piirteitä omaava rutiini-isä, kiireinen ja kaipaava passiivinen ja sitoutunut isä, leikkivä isä, moderni perheenpää-isä ja osallistuva ja hoitava isä. Tämä jaottelu on karkeaa työnjakoa kuvaavaa jaottelua tarkempi, sillä se kertoo, millä mielellä isät perheensä arkeen osallistuvat ja mistä positioista käsin he vanhemmuuden neuvotteluihin ovat lähteneet. Onhan kodin- ja lastenhoitoon osallistumattomuus perinteisesti ollut miehille etuoikeus, ja edelleenkin niihin osallistumattomuus ei tee kenestäkään huonoa isää. Miesten osallistuessa kodin- ja lastenhoitoon edelleen vapaaehtoiselta perustalta, ei ole yhdentekevää kuinka he asiaan itse suhtautuvat. Wetherellin (1995) mukaan miehet osallistuvat perheeseen ja arkeen liittyviin neuvotteluihin naisia paremmasta asemasta. Siksi Aarsethin (1994) käsitys miesten sopeutumisesta naisten mallivaltaan on liian kapea käsitys kodin askareiden muodostumisesta. Kyse kun on pikemminkin naisten sopeutumisesta miesten valtaan. Deutsch (1999) kutsuu tätä ”myytiksi naisten vallasta kotona”, sillä miehet voivat halutessaan vastustaa tasa-arvoisemman käytännön muodostumista lasten- ja kodinhoidon osalta. (Deutsch 1999, 48)

Käyttämälläni jaottelulla on omat ongelmansa, eikä tämäkään tyypitys kykene kuvaamaan haastateltuja miehiä täysin, samassa henkilössä kun voi olla useampien tyyppien piirteitä yhtä aikaa. Jotain osviittaa ne kuitenkin antavat. Siinä missä rutiini-isä pyrkii pitäytymään kodin- ja lastenhoidon osalta kohtuulliseksi minimikseen arvioimassaan osuudessa, katu kiireinen ja kaipaava isä oman työelämänsä viemää aikaa perhe-elämältään ja toivoo tulevaisuudessa voivansa osallistua enemmän. Leikkivä isä on kyllä antanut paljon aikaa perhe-elämälleen ja hän haluaa olla lastensa kanssa mahdollisimman paljon. Puolison näkökulmasta ongelmana on vain se, että tällainen leikkivä isä pyrkii ostamaan itsensä ulos lasten kaitsemisella muista kodin töistä. Moderni perheenpää-isä on osallistuvan ja hoitavan isän tavoin tehnyt tarvittavia työaikajärjestelyitä osallistuakseen perheensä elämään aktiivisesti tehden oman osansa lasten- ja kodinhoitoon vaadittavista vanhemmuuden velvoitteista.

Tehdystä isien luokituksista huolimatta työni näkökulma ei rajoitu pelkästään miesten tarkasteluun. Tarkoitukseni on analyysissä tuoda myös näiden isien kanssa vanhemmuksistaan yhdessä neuvottelevat äidit esiin. Kirjallisuudesta ei löydy näin moninaista äitien tyypittelyä kuin mitä Huttunen on isistä tehnyt. Silti aineistoni äidit on jaoteltavissa useammanlaiseen tyypitykseen kuin kotiäidit ja ansioäidit, mutta yhtä kaikki lasten- ja kodinhoidon pyörittävät äidit. Kodin- ja lastenhoito on ollut perinteisesti naisten töitä, muodostaen suuren osan hyvän äitiyden kriteereistä. Koska oletuksena on, että naiset hyvinä äiteinä joka tapauksessa tekevät lasten- ja kodinhoitoon liittyviä tehtäviä, kyse on siitä, missä määrin he pyrkivät tai kykenevät jakavat näitä tehtäviä miehensä kanssa. Analyysistani nousivat itseni tekemän nimityksen pohjalta stressaaja, sopeutuja, pedantti, toisista huolehtija sekä valintoja tehnyt äiti.

6. SUKUPUOLISPESIFEJÄ JAKOJA

6.1 Stressaaja ja virnuilija

Saara ja Esa tutustuivat toisiinsa Saaran opiskeluaikana. Tuohon aikaan Saara asui opiskelija-asunnossa ja Esa kotonaan. Yhteistä taivalta heille on sittemmin ehtinyt kertyä jo kymmenisen vuotta. Nyt vuorotyötä tekevä pariskunta asuu rauhallisella omakotitaloalueella osittain puulämmitteisessä talossa isoine etu- ja takapihoineen. Saara kokeekin näiden vuosien aikana saavuttaneensa sen, mistä hän aina unelmoi: aviomies, lapsia ja oma koti.

Lasten hankinnasta pariskunta oli käynyt joitakin keskusteluja ja päätös lapsien hankintaan oli yhteinen, kuten Esa sanoi:

”Siinä kuitenkin ittesä laittaa likkoon siihen vanhemmuuteen, niin että ei siinä voi oikeastaan pelekästään toisen halluilla mennä sitte. Se on niin suuri juttu kuitenkin.”

Saara oli kuitenkin ensimmäisenä rikkonut hiljaisuuden aiheen ympäriltä. Ensimmäisen lapsen hankintaan ryhdyttiin kuitenkin vasta kun he olivat kokeneet ikänsä puolesta olevan valmiita vanhemmuuteen. Lasten lukumäärästä kysytyäni Esa kertoi aina toivoneensa hankkivansa ainakin yhden lapsen enemmän kuin mitä hänen vanhemmillaan oli ollut. Molemmat pitivät perhettään ja lapsiaan hyvin keskeisellä sijalla elämässään ja he panostivat lastensa kasvatukseen. Saara tosin luonnehtii itseään hieman helläkätisemmäksi vanhemmaksi, lieventäen toisinaan lapsille annettuja kurinpitotoimenpiteitä, kuten vähentämällä kotiarestin määrää. Muutoin pariskunta on hyvin samoilla linjoilla lastensa kasvatuksen suhteen ja puhaltavat yhteen hiileen sopien asioista yhdessä.

Esa kertoo ensimmäisen lapsen syntymän olleen ihmeellinen asia. Saara muistelee kokeneensa raskaaksi valvotut yöt. Molemmat kuitenkin kokevat lapsien vahvistaneen parisuhdetta siitäkin huolimatta, että yhteinen aika on jäänyt vähäiseksi ja sitä on ollut vaikea järjestää. Lapset ja perhe-elämä vievät suuren osan Saaran tämänhetkisestä vapaa-ajasta eikä omaa aikaa juurikaan ole. ”No ei oo harrastuksia ja vapaa-aika mennee kotona

lasten kanssa ollessa ja sitten kun on luppoaika niin oon tietokonneella, mutta lapset vie eniten aikaa.” Työnsä aikataulujen puolesta Esa viettää paljon aikaa kotona. Hänellä on työvuorojen puitteissa päivittäin useampi tunti aikaa olla kotona. Hän arvioikin Saaran ajankäytön muuttuneen enemmän lasten myötä. Hänellä itsellään kun on päivittäin aikaa musiikin kuunteluun ja television katseluun. Saara puolestaan tekee kolmivuorotyötä, vaihtuvine työlistoineen, jolloin päivittäinen kotonaoloaika vaihtelee suuresti.

Lapsiperheen arki on tuonut Saaralle ja Jarkolle paljon iloa ja vastuuta, kuten kaikille vanhemmille. Esa kertoo muuttuneensa isyyden myötä asioista huolehtivaisemmaksi. Saara on tässä samoilla linjoilla kertoen miehestään tulleen vihdoinkin mies isyyden myötä:

”On muuttanut, että siitä on tullut siis oikeasti niinku mies, ja isä tosiaan, että ei oo enää mikkää poika. Että se ottaa vastuuta lasten hoidosta ja siitä että niillä on ruokaa ja lämpöä.”

Esa ei kuitenkaan ole pitänyt isyyslomaa. Ensimmäisen lapsen kohdalla Saara jäi vanhempainlomalle ilman sen kummempaa pohdiskelua. Nuorimmaisen lapsen kohdalla he olivat käyneet keskustelua siitäkin vaihtoehdosta, että Esa jäisi isyyslomalla kotiin. Saaran mukaan he luopuivat ajatuksesta, sillä ”se ei olisi rahallisesti ollut hyvä asia”. Taloudelliset syyt ovatkin yleisimmin mainittu syy isien isyys- ja vanhempainlomien käyttämättömyyteen. (Huttunen 2000, 50-51) Esan kertomus ei kuitenkaan vahvista Saaran antamaa selitystä. Esa nimittäin itse kertoo heidän tulleensa tähän ratkaisuun, koska hänen vuorotyönsä tekee hänelle mahdolliseksi muutoinkin osallistua paljon perheen arkeen. Hän kokee voivansa osallistua kodin toimintaan, kasvatukseen ja kurinpitoon työnsä ohessa, jolloin isyyslomalle jäänti ei hänen mielestään tuntunut tarpeelliselta.

Esa itse ei siis kokenut taloudellisten syiden olevan pääasiallinen syy isyyslomien käyttämättömyyteen, vaikka silläkin on ilmeisesti ollut vaikutusta parin tekemään päätökseen. Kolmantena selityksenä parin tekemälle valinnalle on mahdollisesti ollut se, että Saara on itse halunnut pitää koko vanhempainloman. Useinkaan tämän perustelun esittäminen ei ole naisille helppoa, eikä Saara tuo haastattelussa tätä näkökulmaa suoraan esille. (Huttunen 2000, 52) Tällaista tulkintaa vahvistaisi kuitenkin se, että toisaalla Saara kertoo pitävänsä lasten syntymän jälkeisestä äidin roolistaan, kokien äitiyden olleen

hänelle positiivinen kokemus sen lisäksi, että se on kasvattanut häntä ihmisenä. Perhe on hänelle ”henki ja elämä”, mikä näkyy myös hänen viikoittaisessa ajankäytössään. Toisaalta Saara kokee oman työnsä niin henkisesti kuin fyysisestikin raskaaksi, vaikka pitää työnsä sisällöstä. ”Se on niin raskasta ja sitte ko aattelee että tullee kaikki varmasti tehtyä ja hoiettua sillain hyvin, ettei se jää vaan sillain vaivaamaan.” Voisi ajatella, että lapsensa etusijalle laittava äiti pitäisi mielellään taukoa stressaavasta työelämästä vanhempainloman ajaksi. (Lammi-Taskula 2004, 181)

Esa on paljon kotona päivisin huolehtien lapsista aina kun Saaralla on työvuoro. Tästä huolimatta kysyessäni lasten- ja kodinhoidon tehtävien jaosta Saara arvelee itse tekevänsä 75 prosenttia kaikista tehtävistä. Esa myöntää itsekkin tekevänsä vähän:

”No, kyllä mä tietenkín(...) kyllä sitä pyritään ainakin siihen viiteenkymmeneen prosenttiin tekemään, mutta kyllä se monesti jää sinne kolmenkymmenen pintaan(...) kipuprosenttiin.”

Myös pariskunnan koti- ja lastenhoidon tehtävien jaosta antamaa kuvausta tarkasteltaessa piirtyy hyvin puolisoitten arvioita vastaava kuva. Aina, kun Saaralla ei ole aamuvuoroa, hän huolehtii lapset kouluun. Hän myös laittaa pääsääntöisesti päivärüoan, vaikka myös Esa on päivällisen teon aikaan joka päivä kotona. Saara vastaa perheen arjen organisoinnista kuskaten lapset harrastuksiin, hoitaen myös kaupassa käynnit ja vastaten muista kodin talousasioista, sillä Esa ei koe olevansa ”kauppaihmissä”. Tämän lisäksi Saaran vastuulla on pyykkäys ja silittäminen. Hän vastaa suurimmaksi osaksi myös kodin siivoamisesta ja keittiön päivittäisestä siistimisestä tiskaamisineen. Näiden perinteisesti naisille kuuluvien askareiden lisäksi Saara osallistuu perinteisesti miehille kuuluviin talon askareisiin jakaen miehensä kanssa auton huollon, molempien arvioidessa osuutensa olevan 50 prosenttia. Osittain puulämmitteisessä talossa on tämän lisäksi myös puiden kantoa ja talon lämmitystä, jonka puoliset niin ikään jakavat keskenään. Samoin talven ja kesän pihatyöt jaetaan puolisoitten kesken, sillä erotuksella, että Esa huolehtii suurimmaksi osaksi ruohonleikkuusta ja muusta kukkien- ja puutarhahoidosta. Esa on päävastuussa vain kodin korjaustöistä.

Pariskunnan työnjako muistuttaa erehdyttävästi Hochschildin (1997) tutkimuksessa esiin tullutta työnjakoa, jossa mies kyllä osallistuu lastenhoitoon ja mielellään viettää vapaat

tuntinsa lastenhoitajana kotonaan, vaimon ollessa töissä. Nämä kotona vietetyt tunnit tulee miehellä kuitenkin pyhitettyä niin hyvin pelkkään lasten kaitsemiseen, ettei hän sinä aikana saa juurikaan kotitöitä tehtyä. Kun vaimo tulee töistä kotiin, koti- ja lastenhoitotyöt jäävät hänen vastuulle. (Hochschild 1997, 38-39) Hochschildin haastattelemien naisten tapaan Saara ei kuitenkaan miellä pakenevansa kodin töitä työelämäänsä. Työn ja perheen yhteensovittamisen on tosin jäänyt yksin Saaran kantoille. Hän on se vanhemmista joka jää pois töistään lasten sairastuttua, käyttää heitä sairaalassa tai huolehtii lapsille kodinhoitajan. Saaran mukaan kyse on puolisoitten kesken sovitusta asiasta. Esa puolestaan kertoo:

”Ja yleensä [Saara] jää sitte töistä pois, jos sattuu kummallakin olleen ne työpäivät. Se on ainakin minun mielestä helpompi hänellä(...) lähteä siitä työstä pois. Helpompi saaha sinne tuuraajat. Minulle on pikkusen vaikeampaa siinä mielessä että monen lomat mennee siinä sitte(...) ne joko siirtyy tai vaikuttaa niin monneen ihmiseen sitte, helpompi se on emännällä lähteä sitte.”

Esan mielestä lastenhoitoapu on järjestynyt aika hyvin ja niinä päivinä kun hän on kotona, hän itse pyrkii hoitamaan ”niin paljon kuin on mahdollista”. Saaran ollessa tosiasiasa vastuussa lastenhoidon järjestämisestä hänen kokemuksensa lastenhoitoavun järjestymisestä poikkeavat Esan kertomuksesta. Jatkuva stressi ja huoli lastenhoitoavun saamisesta eivät ole kuitenkaan Saaran ainoat ongelmat, vaan hän on kokenut työelämän vaikutuksen kotielämäänsä muutoinkin raskaaksi. ”Jos on yövuoroja, niin ei jaksa seuraavana päivänä oikein lasten kanssa touhuta, ko pitäis saada itsellä nukkua”. Myös puolisonsa työn Saara kokee häiritsevän perhe-elämää erityisesti silloin, kun Esalle tulee hälytys kesken vapaapäivän, jolloin kaikki hänen suunnitelmansa menevät pieleen. Perinteisen palkkatyöisän roolista vaikutteita ottanut Esa ei puolestaan koe työelämästään olleen mitään vaikutusta perhe-elämään, eikä perhe-elämästä työelämään. ”Se ei saakaan sillain niinku vaikuttaa hirveästi että.” Hän ei osaa arvioida puolisonsa työn vaikutuksia perhe-elämäänsä, mutta kahden vuorotyöläisen perheenjäsenenä toivoisi puolisoitten työvuorojen olevan yhtä aikaa. Vapaapäivätkin olisi kivempi viettää yhtä aikaa. Hän pitää itsestään selvänä, että molempien pitää töissä käydä, jotta rahat riittäisivät. Saaran käsityksen mukaan ylimääräiset työvuorot tulevat Esan mielestä tarpeeseen. Tästä syystä

Esa suhtautuukin ennakoimattomiin työvuoromuutoksiin positiivisesti, laittaen työnsä elannon takia kaiken muun edelle.

Kysyessäni Saarialta ja Esalta, kuinka he arvioivat työnjakonsa muodostuneen, Saara ei oikein osaa sanoa. ”Jaa(...) kotityöt on vaan jotenkin muotoutuneet.” Saara muistelee, että suhteen alussa he olisivat siivonneet enemmän yhdessä. Esa puolestaan kertoo muuttaneensa Saaran kanssa yhteen: ”Suoraan äitin hoidosta.”, ollen samoilla linjoilla Saaran kanssa: ”Kyllähän sitä pakosta piti tehdä sillain että pysyy suhteellisesti nuo välit.”. Esa kuitenkin tunnustaa, että hänen osuutensa on aikojen saatossa vähentynyt, vaikka aina heti lasten syntymän jälkeen väliaikaista ryhdistymistä onkin tapahtunut:

”Jaa-a(...) kyllä ne ainakin kaupassa käynnit on vähentyny(...) vuosien varrella tietenkään vaan(...) Eipä se sen kummemmin sillain oo muuttunut(...) ehkä oon jonkun verran vähemmän [tehnyt]. [Lasten syntymän jälkeen] kyllä siinä ens alakuun vähän sitä, niinku kiinnitin hirviänki paljon ylleiseen siisteyteen huomiota(...) mutta kyllä se on loppupelleissä, se on kuitenkin venähtänyt se(...) Varsinkin ensimmäisen jälkeen se muuttu sillain, että piti enemmän siivota esimerkiksi. Se on, joka lapsen jälkeen muuttuu. Ne [työmäärät] vaihtelee(...) On aika vaikeita nuo kysymykset.”

Ajan saatossa muodostunutta koti- ja hoivatyönjakoa tuntuvat tukevan puolisoitten käsitykset naisten ja miesten rooleista. Vaikka periaatteessa molemmat ovat sitä mieltä, ettei enää ole olemassa erikseen naisten ja miesten töitä, heidän perheessään lähes kaikki työt tuntuvat olevan naisten töitä. Esa tunnustaa naurahtaen:

”No seki on mielenkiintonen(...) kun se homma tai joku juttu niin(...) se jää siitä kiikastaan, jos mieltää sitte sen enemmän naisen hommaksi. (naurahtaen)
Vaikka en minä sovinisti oo!”

Myös Saara tuntuu olevan miehensä kanssa samoilla linjoilla: ”Varmaan käy välillä molemmilla mielessä, että toinen on naisten töitä ja toinen miesten töitä.” Tosin kysyessäni, mitkä asiat Saaran mielestä sitten ovat miesten töitä, vastaa hän: ”Mun mielestä pääasiassa tuo autonhuolto ja ruohonleikkuu [ovat miesten töitä] ja naisten työt on periaatteessa loput.” Silti hän itse osallistuu myös miesten töinä pitämiinsä tehtäviin.

Molemmat ovat siis periaatteessa sitä mieltä, ettei miesten ja naisten töitä ole enää erikseen. Pariskunnan käytäntö ei kuitenkaan tue tätä periaatetta. Heidän vetoamisensa perinteisen roolijakoon käytäntöjään kuvatessaan selittynee sillä, että ihmiset ovat taipuvaisempia muuttamaan uskomuksiaan vastaamaan käytäntöä kuin käytäntöään uskomuksiinsa. Tästä syystä monet epätasa-arvoisesti lasten- ja kodinhoitotyöt jakavat vanhemmat usein kannattavat perinteistä roolijakoa. (Deutsch 1999, 162) Toisena syynä kotityönjakoon Saara arvelee olevan se, että ”Toinen tykkää toisesta hommasta enemmän.”. Tämäkään ei tunnu kovin pitävältä selitykseltä, sillä Saara inhoaa eniten juuri omalla vastuullaan olevaa siivoamista. Hän myös mielellään jättäisi auton huollon, ruohon leikkaamisen ja lumen kolaamisen täysin miehensä vastuulle, minkä lisäksi mies voisi olla enemmän vastuussa myös talon lämmityksestä.

Epätasainen koti- ja lastenhoitajako on aiheuttanut pariskunnan välille runsaasti eripuraa. Molemmat kertovat kotityöstä olleen paljon keskusteluja ja napinaakin on riittänyt. Esan mukaan: ”No tietenkin ne astiat ja pesukonkeen tyhjennykset, ja semmoset pienemmät asiat saattaapi olla, että se jompikumpi napisee siitä(...) näitä normaaleja.” Myös Saara kertoo huomauttelevansa Esaa, mikäli hän ei ole tiskannut astioita hänen tullessaan töistä kotiin. Koska Saara on vastuussa suureksi osaksi arjen pyörittämisestä, hän kokee usein olevansa väsynyt, eikä hänen kymmenenkään tunnin yöunet tahdo aina riittää palautumiseen. Keskustelujen ja napinan lisäksi vinoutuneella työnjaolla on ollut omat vaikutuksensa myös parisuhteeseen. Saara kertoo parisuhteen muutoksista:

”No, minulla on tullu kiukkusuutta aina enemmän ja enemmän(...) Ei kait siinä muuta(...) No, [se johtuu] kotityöstä johtuvasta stressistä(...) niitä on niin liikaa.”

Saara tiedostaa olevansa se, joka aina napisee. Hän ei voi itselleen kuitenkaan mitään. Kiireen takia hän ei aina ehdi itsekään tehdä kaikkea mitä pitäisi. Häntä harmittaa että kotityöt ovat aina rempallaan samalla kun hän hartaasti toivoisi voivansa kerrankin käyttää aikansa koko perheen kanssa harrastamiseen. Niinpä Saara kokee tekemättömien töiden lisäksi huonoa omaatuntoa myös jatkuvasta napinastaan kotitöiden päältä. ”Minä toisinaan riitelen ihan turhista, vaikka ei oo mitään aihettakaan.” Hän mieltää käytöksensä olevan hieman lapsellista, eihän aikuisen ihmisen pitäisi sillä tavalla ”möykätä”. Epätasa-arvoisesti koti- ja hoivatyöt jakavissa perheissä tällainen jatkuva

kriittinen asenne puolison tekemään koti- ja hoivatyöhön laukaisee naisilla usein syyllisyyttä, mikä puolestaan tukahduttaa oikeuden olla kriittinen toista kohtaan. (Brannen ja Moss 1987, 135)

Negatiivisista vaikutuksista huolimatta kotityönjako ei ole muuttunut tasa-arvoisemmaksi pysyvästi, eikä Saara kykene lopettamaan alituista napinaansa, ei ainakaan ollessaan väsynyt. Saara kyllä aidosti toivoo puolisonsa osallistuvan enemmän arjen pyörittämiseen ja toistuvasti pyytääkin apua. Hän kuitenkin tuntuu tässä jatkuvasti epäonnistuvan. Yllättävää ei liene olekaan, että hänen tapansa neuvotella tasaisemmasta kotityönjaosta on tyypillistä epätasa-arvoisesti jakavien naisten keskuudessa. Nämä naiset ovat ensinnäkin hyvin epävarmoja sen suhteen, mitä he voivat kotona vaatia ja näin ollen vaativat vähemmän ja epäsuoremmin panosta mieheltään kuin tasa-arvoisesti jakavat naiset. Monien muiden epätasa-arvoisesti jakavien naisten tavoin Saara siis pyrkii itse tekemään niin paljon kuin hän vain ehtii, riippumatta miehensä panostuksesta. Kun omat voimat eivät enää riitä, puhkeaa hän pariskunnalle niin tuttuun napolisemiseen. Tällöin Saara ei kuitenkaan vaadi miestään osallistumaan koti- ja lastenhoitotehtäviin periaatteellisista syistä, vaan käytännön välttämättömyydestä. Hän ei kerta kaikkiaan enää jaksa, hän tarvitsee apua. Saara ei tule vaatineeksi mieheltään suurempaa panosta siksi, että se olisi yksinkertaisesti reilua. (Deutsch 1999, 81-82)

Miten pariskunta sitten neuvottelee koti- ja hoivatyön jakamisesta? Saara valaisee asiaa:

”Mun mielestä koti pitäis olla siisti ja aina tuun sillain kiukkuiseksi kun pittää ruveta siivoamaan, mutta mies sanoo tai(...) On vähän sillain löysempi, että ei tarttis aina olla niin puhdasta.”

Hän kertoo heidän kotityönjaon neuvottelujen lopputuloksesta: ”Ei tarttis ottaa aina niin vakavasti esimerkiksi siivousta tai pyykinpesua(...) mutta ruoanlaitto on hyväksi joka päivä tehdä ja kaupassa käynti tarvittaessa.”. Esan vastaukset tukevat Saaran tulkintaa, sillä Esan mielestä vähemmälläkin siivoamisella talo on tarpeeksi siisti:

”Vähemmälläkin mun mielestä siisti pitäis olla mutta(...) Ei se mulle niin hirveän tärkeää oo(...) Kuhan ei kumminkaan ruoat vastaan juokse(...) Se on jo mennyt sitte vähän liian(...) Mut ko näkyvä pöly on pois, kyllä se on(...) Ei

sitä tartte olla extra cleania, että kyllä se piisaa. Joskus saa taloki retkottaa vähän sillain(...) ei tarvii olla ihan priima.”.

Esalla ja Saaralla on selkeästi erilainen siisteyskäsitys. Saara onkin ominut äidiltään opitun ajattelutavan, jossa: ”Lapset on etusijalla joka asiassa, että heille pitää antaa se puhtaus ja ruoka aina.”. Molemmat olivat saaneet lapsuuden kodistaan hyvin perinteiset isän ja äidin roolimallit. Kumpikin kertoi äidin olleen omassa perheessään kasvattaja isän omistautuessa palkkatyöllisyydelle. Näin Saaralla oli hankittuna kokemusta lastenhoidosta jo monilapsisesta lapsuuden perheestään, hoitaen pienempiä sisaruksiaan äitinsä apuna. Esa koki oman isänsä osuuden kasvatuksessa pieneksi, sillä hän oli työmatkojen vuoksi paljon poissa kotoa. Hän kokikin saaneensa eväitä vanhemmuuteensa enemmän äidiltään ja koki äitinsä tavoin olevansa aika huolehtivainen. Esan huolehtiminen tuntui kuitenkin painottuvan enemmän rahojen riittävyyteen kuin kodin arjen pyörittämiseen.

Saaran pyrkiessä täyttämään hyvän äidin kriteereitään Esa puolestaan pitää omalta osaltaan huolta siitä, ettei heidän koti- ja lastenhoitotyön jakoon tulisi tulevaisuudessakaan mitään muutoksia. Vastustaessaan tasa-arvoista kotityönjakoa Esa on ottanut käyttöönsä erilaiseen siisteyskäsitukseen vetoamisen. Hän myös vastustaa passiivisesti, yksinkertaisesti kieltäytymällä ryhtymästä toimeen oma-aloitteisesti. Näiden lisäksi Esalla on käytössään muitakin vastustamisen keinoja. Kysyessäni, mistä Esa ajattelee kotityönjaon erojen johtuvan, hän ei oikein osaa siihen vastata: ”En minä tiiä, jotku asiat on jäänyt emännän kontoille(...) ne vaan jää.” Esa on periaatteessa sitä mieltä, että kotityöt pitäisi tehdä yhdessä ja hänenkin pitäisi osallistua enemmän: ”Ei hirveästi oo tullut mietittyä mutta kyllähän tuota ite, itellä pitäis olla vähän(...) laajempi se työpanos eri hommissa.” Haastattelun aikana Esa saattoi myös kiistää heillä olevan mitään ongelmia koti- ja lastenhoitotyön jakamisen kanssa, puhuen epäselvästi askareiden tekijästä. Hän saattoi puhua siitä, kuinka ”verhot silitetään” tai ”lapsille hommataan lastenhoitaja”, vaikka kyse oli siitä että vaimo silitti ja hankki lastenhoitajan. (Deutsch 1999, 78-79) Kysyessäni kokeeko hän koskaan huonoa omaatuntoa kotitöiden osalta, hän vastasi:

”Joskus tietenkin, pitäis olla enemmän siinä kyllä että(...) joskus kyllä mutta(...) emäntä on parempi järjestelleen niin asioita(...) En halua mennä siinä mielessä siihen.”

Vaimon osaamisen ylistäminen onkin yksi vastustamisen strategia. (Deutsch 1999, 77-78) Vähäisen osallistumisen kotitöihin Esa perustele monien miesten tavoin oikeudellaan palautua raskaan työpäivän jälkeen, etenkin silloin kun on ollut monta vuoroa peräkkäin. (Deutsch 1999, 73)

”On niistä ollut kyllä paljoki juttua kyllä ja puhetta(...) Kyllä ne pitäis aina yhdessä tehdä aina, mutta eihän se aina mene sillain. Ko toinen kokkee ittesä väsyneeksi, niin ei se mene sillain. Pittäähän sitä joskus päästä pallautuunki että.”

Mieleeni nousee kysymys, milloin sitten on Saaran aika palautua? Aiemmin tulikin jo esille, kuinka Esan mielestä Saaran pitäisi ottaa kotona hieman rennommin, eikä niin hirveästi stressata kotitöiden päältä. Kuitenkin Esa kertoo pilke silmäkulmassa huomauttelevansa Saaran tekemisistä:

”Jonku verran pitää niinku periaatteestakin kritisoida vähän, esimerkiksi vaipan vaihdosta tai syöttämisestä tai tällain.”

Esan lisäksi Saara saa kritiikkiä myös anopiltaan: ”No anopilta esimerkiksi. Siivous, että ei oo siivottu tai tiskattu.” Saaran on hyvin vaikea madaltaa omia kriteereitään ja ottaa rennommin kotona, kun puolison ja anopin huomauttelu vain lisää Saaran kokemaa syyllisyyttä tekemättömistä töistä. (vrt. Deutsch 1999, 78) Saaran palautumiseen on vaikeampi löytää aikaa.

Molemmat kertovat puolisoitten käyneen usein keskusteluja kodin- ja lastenhoitotehtävien tekemisestä, mutta niistä ei ole ollut sanottavaa vaikutusta. Millaisia keskusteluja he sitten ovat käyneet? Saara on samaa mieltä Esan kanssa siitä, että olisi ihan oikeudenmukaista, jos työt tehtäisiin tasapuolisesti. Hän pohtiikin työnjakoa: ”No kyllä sillain niinku mietityttää että(...) miksi niinku minä teen joitakin hommia enemmän ja miksi mies ei(...) Mies ottaa niin rennosti ja minunkin pitäis ottaa, mutta se ei aina

vaan onnistu.”. Esa käyttää passiivista vastustusta, eikä ota oma-aloitteisesti tehtäviä kotoilleen. Saaran tuskastuessa Esa kyllä kuuntelee, mutta Saaran sanoin: ”Se ei alistu”, ja Saara huomaa pian itse antavansa periksi. Niinpä Saara päätyy tekemään ne kotityöt, jotka hän katsoo tarpeelliseksi Esan pitäessään kantansa. Saara kuitenkin toivoisi Esan joskus kuuntelevan hänen näkökulmaansa asiassa ja antavan periksi. Esa torjuu Saaran pyynnöt osallistua kotitöihin, jättäen Saaran tuskailemaan asian kanssa yksin. Kysyessäni, miten heidän riitansa oikein päättyvät Esa kertoo: ”Tietenkin ne pittää ratketa niinku että kummallakin on hyvä(...) hyvä(...) että ei mee toisen mielestä paremmin(...) Mennee sillain(...) ja juttelemallahan ne asiat ratkiaa(...) itestäänkin.”. Aivan itsestään ne eivät kuitenkaan ratkea. Esa kertoo toisaalla:

”Minä en ossaa juurikaan sillain niinku tapella(...) ne ratkiaa siihen ko minä pikkusen hymyilen tai virnuilen(...) niin [Saara] leppy, jos se on jostakin asiasta(...) Ei ne sen kummosempia.”

Esa suhtautuu kotitöihin välttämättöminä pakkoina, eikä mielellään tekisi niitä. Kotityöjaon paineet parisuhteelle tuntuvat kuitenkin painavan jotakin vaakakupissa, sillä Esa tekee niitä silloin tällöin, jotta ”kuitenkin pyssyy sopu”. Esa ei kuitenkaan ole vielä tajunnut, ettei koti- ja lastenhoitotöiden jakamisessa pitäisi olla kyse vaimon avustamisesta, vaan siitä, että vanhemmilla kotona olevat tehtävät on vain tehtävä. (Tigerstedt 1994, 73) Peter Pan -isän tavoin Esa ei ole vielä oivaltanut täysin vanhemmuuden tuomia vastuita, mikä osaltaan saattaa johtua sukupolven välisen yhteyden katkeamisesta. Selkeän isänmallin puuttuessa saattaa Esa kokea kotona uusavuttomuutta. (Huttunen 2001, 90-91) Oikeudenmukaisempaa olisi kuitenkin luonnehtia Esaa Huttusen (2001) rutiini-isäksi, jotka pyrkivät pitäytymään vastuun kannossa kohtuulliseksi arvioimassaan minimissä, joko velvollisuuden tunnosta tai sovinnaisuudesta. (Huttunen 2001, 86-87)

Kovasta vastustuksesta huolimatta, Saara on löytänyt keinon, jolla hän on saanut miehensä osallistumaan lasten kaitsemiseen ja puutarhanhoitoon. Hänkin käyttää ylistämisen strategiaa ja muistaa aina antaa positiivista palautetta, kun Esa on laittanut lapset nukkumaan hänen tullessaan töistä. Hän on myös kehumut Esaa hyväksi puutarhuriksi. Esa kertookin mieluiten hoitavansa ruohonleikkuun ja puutarhanhoidon, sillä:

”Emäntä on sanonut, että mulla on enemmän sitä silmää(...) en menis kuitenkaan kehumään.”

Saara uskoo, että kotitöiden tekoon tulee muutoksia lasten kasvaessa ja osallistuessa enemmän yhteisiin askareisiin. Saaran on siis tyytyminen Esan antamaan apuun silloin tällöin. Tutkimuksissa on tullut esille, että ne naiset, jotka eivät saa tarvitsemaansa tukea miehiltään varovat joko tietoisesti tai tiedostamatta kritisoimasta puolisoitaan, ellei kyseessä ole jo muutoinkin avioeron partaalla olevasta suhteesta. Päinvastoin, he pyrkivät selittämään tilanteensa parhain päin, säilyttääkseen kuvan miehestään modernin parisuhteen tarpeet tyydyttävänä kumppanina. (Brannen ja Moss 1987, 136) Näiden naisten tavoin myös Saara painottaa kritisoimisen sijaan olevansa kiitollinen miehelleen siitä, että hän huolehtii omalta osaltaan perheen taloudesta, panostaessaan palkkatyöhönsä ja toimeentulon hankkimiseen. Kotitöiden osalta Saara tyytyy sanomaan: ”Arvostaisin meleko paljo, jos se vaan tekisi kotitöitä.”

6.2 Matkатыöläinen ja sopeutuja

Aleksi ja Leena tutustuivat toisiinsa myös opiskeluaikana. Nykyisin Leena työskentelee säännöllisessä päivätyössä virka-aikoinen. Aleksi puolestaan toimii matkustusta vaativassa työssä. Liikkuvan työnsä takia hän on pitkiä päiviä poissa, tullen yöksi kotiin. Koska Aleksi lähtee aikaisin aamulla ja palaa illalla myöhään, saattaa hän viikolla nähdä vain vilaukselta lapsia. Matkustaminen vie aikaa, mutta vastineeksi hänellä on aika ajoin viikolla useampi vapaa-päivä peräkkäin.

Avioitumisen jälkeen Aleksi ja Leena päätti katsoa, tulisiko heille jälkikasvua. Lastenhankintaa pariskunta ei siis koskaan varsinaisesti suunnitellut. Leenan painottaa, että lapsi hankittiin ”sitte ku sille tuntu” eikä vasta kun ”pittää olla sitä ja tuota ja tätä ennen kuin voi”. Myös Aleksi kertoo, että vaikka keskusteluja ei hirveästi hänen muistin mukaan käytykään: ”tuntu niin, että sopiva aika. Että jos tulee, niin tulee.”. Molemmilla vanhemmilla on hyvin lämpimät välit lasten kanssa. Vaikka heillä itsellään on ollut etäisemmät vanhemmat, ovat he omassa kasvatuksessaan kokeneet läheisyyden tärkeäksi. Leena kertookin että: ”omien lasten kanssa me halaillaan ja suukotellaan hirveesti ja

pidetään sylissä.”, toisin kuin omat vanhemmat aikanaan. Läheisyyttä tulee jaettava lasten kanssa myös leikeissä. Äidin kanssa lapset laulavat tai kyhnyttävät sohvalla. Isälle puolestaan on jäänyt roisimmat leikit, välillä lattialla painien lasten kanssa. Omien vanhempien kasvatuksesta on otettu käyttöön rajojen asettaminen lapsille. Näistä pelisäännöistä pariskunta päättää yhdessä ja he myös tukevat toisiaan kasvattajina. Viettäessään enemmän aikaa päivittäin lastensa kanssa, Leena katsoo olevansa tällä hetkellä lapsilleen suurempi auktoriteetti kotona ja vanhemmista se tiukempi kasvattaja. Leenan ollessa päättäväisempi Aleksin antaa kyllä helpommin periksi, mutta toisaalta hän jaksaa kärsivällisemmin kuunnella lasten kiukuttelua. Koska lapset näkevät isäänsä harvemmin, saattaa erityisesti vanhempi lapsi olla Aleksin vapaapäivinä enemmän isän perään. Vanhemmuuden tuomien vastuiden ja huolien Leena ja Aleksin katsovat ennen kaikkea kasvattaneen heitä. Aleksin ajatusmaailma on muuttunut ”minä -mallista me -malliin” ja Leenan pinna on pidentynyt.

Ensimmäisen lapsen syntymä oli kovin toivottu, mutta lapsiperheen arjen uusi rytmi tuli yllätyksenä molemmille. Pariskunta oli nimittäin päättänyt aloittaa toisen suuren hankkeen samaan aikaan ja rakentaa itselleen talon. Niinpä Aleksin kolmen viikon isyyysloman jälkeen tuoreen isän aika vierähti rakennustyömaalla, äitiyslomalle jääneen Leenan opetellessa elämään kaiken ajan vievän ”pikkuisen pätkän” kanssa. Saaran tavoin Leenalla oli jo aiempaa lastenhoitokokemusta, eikä lapsen hoito sinänsä ollut uusi asia. Uutena tuli vauvan viemän ajan kokonaisvaltaisuus johon yhdistettynä iso taloprojekti söi pariskunnan yhteisen ajan tyystin. Kommunikaation ja kiintymyksen osoittamisen ollessa erityisesti naisille tärkeitä asioita parisuhdetyytyväisyydessä Leena pohtiikin oikeutusta henkisen läheisyyden tarpeelleen:

”Kun on tullut just niinku lapsia ja talonrakennuksia, että kyllähän ne on niinku koetellu. Sitte on niinku pitänyt herätä siihen, että kyllä sitä pittää sitä parisuhdetta hoitaa, ei se pysy niinku hoitamattomana, niinku itsestään jos niinku toisen ottaa itsestäänselvyytenä. Ajatella että: ”Niin kyllä minä tiän että se rakastaa mua, vaikka se ei sanokaan.” ja ”Kyllä sen pitäis tietää, että minä rakastan sitä, vaikka ei sanokkaan.”.”

Parisuhteen hoitaminen jäikin kaiken kiireen keskellä vähemmälle eikä voimavaroja riittänyt yhteenkuuluvuuden tunteen kannalta elintärkeään kommunikointiin ja

välittämisen osoittamiseen. Niinpä pariskunta tuli purkaneeksi pettymyksen, kiukun ja väsymyksen toisiinsa, ollen verbaalisesti vähän väliä toinen toisensa kimpussa. (vrt. Brannen ja Moss 1987, 135) Uuvuttava perhe-elämän alkutaival yövalvomisineen on vielä hyvin muistissa. Molemmat muistelevat aikaa ympäröivänä aikana, jolloin kummallakaan ei likemmin aikaa ollut. Parisuhteen koettelemuksista on sittemmin kuitenkin selvitty ja vanhemmuuden tuoma vastuu on yhdistänyt pariskuntaa entisestään. Puolisot osaavat nyt monessa asiassa arvostaa toistaan että parisuhdettaan enemmän antaen emotionaalista tukea toisilleen. Kokemuksesta oppineena, Alekski toteaa, että ”kyllä sitä parisuhdetta pitää muistaa hoitaa, ei se itsestään hoidu”. (Jallinoja 2000, 74-75)

Leena sai voimia kiireisen alkuajan jaksamiseen suhtautuessaan siihen elämänvaiheeseen kuuluvana asiana, joka kyllä tulee aikanaan loppumaan. Lasten kasvaessa lasten hoito ei olekaan enää niin sitovaa ja lasten oppiessa viettämään aikaansa myös keskenään kotiaskareidenkin tekeminen on nyt helpompaa: ”kun ei ole kukaan lahkeessa roikkumassa.”. Alekski puolestaan jäi katumaan alkuajoista sitä, ettei hänellä jäänyt juurikaan aikaa vastasyntyneelle.

”Ku mä sannoin, että en muuttaisi ite mittään, mutta. Se oli silloin, ko ensimmäinen lapsi syntyi, niin jos ei ois ollut sitä rakennushommaa, niin ois voinut olla enempi. Että silloin se vei niinku vähän aikaa siitä, että sen(...) Jos ei ois olosuhteitten pakosta ollut, niin sen ois voinut tehdä sillain jotenkin, että ois ollut enempi mukana niinku kaikessa. Niinku vaipanvaihdot ja kaikki, niinku hoitamiseen. Mutta että ko ite joutu raksalla oleen, niin ensimmäisen lapsen kohdalla siitä lapsen hoidosta jäi suurempi vastuu sitte vaimolle. Se ei tosiaan ollut siitä omasta tahosta kiinni vaan olosuhteitten pakosta.”

Tästä huolimatta toisenkin lapsen syntyessä Alekski piti kolmen viikon isyysloman Leenan pitäessä äitiysloman ja vanhempainloman. Asiasta päätettäessä pariskunta ei käynyt juurikaan keskusteluja, vaikka jälkepäin heillä onkin ollut puhetta isien mahdollisuuksista käyttää isyysloman lisäksi muita perhevapaita. Alekski oli ymmärtänyt, että Leena halusi itse pitää vanhempainloman. Leena tukee Aleksin käsitystä asiasta kertoen hänen vanhempainlomalle jäämisensä olleen ”luonnollisempaa”. Alekski vetoaa myös taloudellisiin syihin, sillä mikäli hän olisi pitänyt enemmän perhevapaita, perhe

olisi menettänyt enemmän tuloja. ”Periaatteessa mulla niinku ois varmaan tulotaso rahallisesti sillain enempi vaikuttanut.” (vrt. Huttunen 2000, 50)

Tällä hetkellä lapset ovat perhepäivähoidossa vanhempien työssä ollessa. Lasten sairastuessa Leena jää pääsääntöisesti kotiin töistä. Syynä tähän ovat Aleksin työesteet. (Huttunen 2000, 51)

”Yleensä se on mennyt niin, että minä jään, koska Aleksin on aina hankalampi jäädä aina töistä pois(...) Sitten pitäisi saada tuuraaja tilalle, ja jos ei saa, tai jos on ehtinyt jo mennä töihin, se ei voi tulla sieltä takaisin. Mutta jos ovat pitempään sairastaneet, niin kyllä silloin on Aleksikin jäänyt pois.”

Aleksin mielestä Leenalla on helpompi jäädä, sillä ”vaimon työt ehtivät vielä, vaikka muutaman päivän myöhästyisivätkin”, toisin kuin omat. Aleksin kertoo jääneensä hoitamaan sairasta lastaan ollessaan edellisessä työpaikassa, sillä silloin kotiin jääminen oli ollut helpompaa kuin nyt pienemmässä yrityksessä ollessaan. Molemmat arvioivat Leenan tekevän viikoittain kaiken kaikkiaan noin 65–80 prosenttia kaikista lastenhoitotöistä. Aleksin matkatyön takia Leenalle on jäänyt päävastuu lastenhoidon lisäksi myös kodinhoidosta työviikkojen aikana. Aleksin arvelee että heidän kotityönjako on: ”vaan jossain vaiheessa pyörähtänyt niin, tullut tavallaan arkihommiin niin tuossa muodossa. Työ on monessa kohtaa, että ehkä se vaikuttaa.”

Aleksin tavoin Leena katsoo, että Aleksin työ rajoittaa paljon Aleksin osallistumista arjen pyörittämiseen. Niinpä Leena hoitaa arkiamuina lapset päivähoitoon ja hakee ne työpäivänsä päätteeksi. Kotimatalla piipahdetaan ruokakauppaan. ”Sitte mulla on niinku ne kolme ostokassia ja kaks lasta ko me yritetään autoon survoutua takasi.” Kotiin päästyään Leena valmistaa iltapäiväruoan. Työpäivän jälkeiset illat menevätkin Leenalla joutuisasti.

”Joo, kyllä että onhan se vieläki tuota, että tekkee monta asiaa yhtä aikaa. Lapsille laittaa iltapallaa ja samalla laittaa seuraavan päivän ruokaa ja siivoaa keittiötä ja imuroi ja pessee hampaita ja kaikki tämä yhtä aikaa ja sitte just jos erehtyy jottain ommaa juttua tekkee, niin lapset äkkiä huomaa että: ”Hei, nyt äiti on liian rauhassa.””

Iltarutiinien lisäksi Leena vastaa pyykkien pyykkämisestä. Syynä tähän on molempien sanoman mukaan se, että Leena osaa lajitella pyykki oikein, kun taas Aleksin mielestä se on liian monimutkaista. Punaisia vaatteita kun ei saa tulla valkoisten sekaan. Aleksin puolestaan vastaa kodin korjaustöistä, autonhuollosta, nurmikon leikkaamisesta ja lumen kolaamisesta. Viimeisten vuosien aikana Aleksin vapaa-aikaa ovat vieneet suurelta osin keskeneräiset rakennustyöt, jotka alkavat tosin jo helpottaa. Leena jättää Aleksille mielellään nämä miesten töiksi mielletyt tehtävät, sillä hänellä itsellään ei niistä tulisi välttämättä mitään. Tämän lisäksi Aleksin osallistuu Leenan tavoin niin lasten leikittämiseen, pihan laittoon, viikkosiivousten tekemiseen, käsitiskien tiskaamiseen ja laskujen maksamiseen. Vaikka pariskunnalla on paljon tehtäviä, joista he huolehtivat yhdessä, tuntuu heidän työnjakonsa lokahtaneen arjessa hyvin sukupuolitapaisesti Leenan naistapaisiin töihin ja Aleksin miestapaisiin töihin. (Jokinen 2005, 56-62)

Pariskunnan työnjaon pohjalla on hyvin perinteinen jako naisten ja miesten töihin. (vrt. Tolkki-Nikkonen 1990, 44) Tämä näkyy myös heidän kotitöiksi mieltämässään asioissa. Kysyessäni, mitkä kaikki askareet ovat kotitöitä Aleksille tuli ensimmäisenä mieleen: ”No, periaatteessa kaikki mitä piittää tehdä, että se talous pyörii että(...) [Kuten] pyykinpesut, ruoanlaitot, siivoukset, lumityöt ja kaikki muut. No niin, lastenhoidotkin periaatteessa, en minä tiedä voiko niitä kotitöiksi sanoa. No ei oikeastaan, mut kaikki just tämmöset kaupassa käynnit(...)”. Leenalla puolestaan tuli kotitöistä mieleen: ”No yleensäkin lasten kassa tää rumba, ruuanlaitto ja lastenhoito ja siivoukset ja kaupassa käynnit. Mutta onhan myös kotitöitä kaikki lumen pukkaamiset ja(...) autotallin rakentamisetki periaatteessa. Se ei nyt ehkä niin kotityö mutta(...)”. Pariskunta harvoin riitelee kotitöiden tekemisestä, sillä he tietävät että molempien aika on kortilla ja kumpikin tekee sen minkä ehtii. Leenan kotityösuoritusten ja Aleksin rakennussuoritusten välinen ero on kuitenkin aiheuttanut erimielisyyttä puolisoitten välillä. Leenalla on ollut vaikea ymmärtää tätä Aleksin miesten elämän alalajiksikin kutsuttua sitoutumista ulkotöihin, eihän hänellä ole oikein edes käsitystä siitä mitä hän siellä oikein tekee. (Tigerstedt 1994, 76)

”Mää oon valittanut siitä, että ko Aleksin on vaan siellä ulukona ja tekkee vaan siellä että. Sitte Aleksin sano mut ett onhan neki niinku kotitöitä, että yhteisiä hommia. Että jos se just tekkee lumitöitä(...) tai autotallia on tehnyt tai

tämmösiä. Mitä lie tehny siellä ulukona kuitenkin, mitkä ei multa onnistuis ne hommat, että sitte on joutunut itte vähän niinku tarkistamaan ajatuksia siinä asiassa, että se voi tehdä niitä. Nekin hommat on kuitenkin tehtävä sitte siellä.”

Koska Alekski ei miellä lasten kanssa oloa niinkään kotitöiksi, hän ei näe mitään ongelmaa ulkona vietetyssä ajassaan. Pitäähän rakennusurakka toki valmiiksi saada. Leena puolestaan kaipaisi hieman enemmän omaa aikaa, jolloin saisi tehdä asioita ilman, että lapset pyörivät jaloissa. Tämä ei kuitenkaan onnistu, sillä ollessaan kotona Alekski uppoutuu rakennusprojekteihinsa.

Suhteen alussa pariskunnalla oli tapana tehdä kotitöitä usein yhdessä. Lasten syntymän ja omakotitaloprojektin myötä Leenan ja Aleksin työnjako on kuitenkin lähtenyt eriytymään, ikään kuin he olisivat sitoutuneet eri projekteihin. (vrt. Huttunen 2001, 43) Aleksin mukaan lasten tulon jälkeen samana kotityönjaossa on pysynyt se, että Leena hoitaa edelleen ruoanlaiton ja pyykkäämisen. Alekski puolestaan usein tiskaa käsitiskit kuten aiemminkin, sillä Leena ei pidä käsin tiskaamisesta. Leenan mukaan perheessä tehdään viikkosiivous edelleen yhdessä, nyt tosin lasten ehdoilla.

”Nykyään ku, tuosta että siivous varsinki, että jos ollaan yhdessä kotona ja siivotaan, silloin se on yleensä miehellä suurempi vastuu ko minä pyöritan ne lapset samalla ja laitan ruoan. Se on vähän niin ku mies itekki halunnut sen että siivoaa rauhassa ja puistelee matot, semmoset ja tekkee keskeyttämättä sitä hommaa että minä samalla sitte kans katon [lapsia], mikä mulle passaa kyllä kans hyvin.”

Leena arvioi, että ennen lasten tuloa kotitöitä olisi tehty enemmän yhdessä. Nyt on pakko siivota silloin kun tarve vaatii, eikä silloin kun puolison kanssa on sovittu. Leenan mukaan Alekski on aina ollut heistä se siistimpi ihminen. Nyt Alekski on tosin joutunut hieman tinkimään periaatteistaan, sillä kodin siistinä pitäminen on lapsiperheessä yllättävän haasteellista. Alekski kertooinkin siisteyskäsitteksen muuttumisestaan:

”No kyllä tavallaan sillain(...) No se on just semmonen mikä on tavallaan lasten myötä vähän muuttunut että se on nyt sillain pikkusen(...) tuon kokosia

niin on välillä vaikia pittää koko ajan puhtaana että ei oo sillain edes haluakkaan(...) haluakkaan panostaa siihen pelekästään, et on elämässä muutaki kuitenkin ko se siivoaminen. Toki pittäähän se suurin piirtein, ja just sillain pieni epäjärjestys ei nyt haittaa. Että tiskiä, pakkohan ne on niinku että ei viitti pittää siinä pöyällä ja just tommoset imuroinnit ja nuo että. Tenavatki kuitenkin ko ne vielä juoksee ja nuohoaa tuolla pitkin nurkkia että ne ei kovin pölyssä elä.”.

Aleksin mukaan pariskunnan siisteyskäsitteessä ei ole tällä hetkellä suuria eroja, vaan se kumpi taloa haluaisi pitää siistimpänä, vaihtelee kausittain. Niinpä enemmän kotona aikaansa viettävä Leena saattaa välillä huomautella Aleksia väärään paikkaan jätetyistä sukista.

Itselle kasautuvasta arjen pyörittämisen päävastuusta huolimatta Leena on suhteellisen tyytyväinen työnjakoon sillä: ”Kyllä tuota yhtä hyvin hommat onnistuu Aleksiltakin kyllä. Että ei oo niin, että äiti vaan hoitaa ja ossaa, vaan ihan samanlailla kuitenkin onnistuu vanhemmuus [isältäkin]. Että ei oo niin, että mies ois vaan sivusta seuraaja sitte.”. Viikonloppuisin ja vapaapäivinä Aleksin osallistuukin koti- ja lastenhoitotöihin hoitaen itsenäisesti myös itselleen kuuluvat miesten työt. Leena kuitenkin toivoisi, että miehellä olisi myös säännöllisesti virka-aikana tehtävä työ. ”Kyllähän se niinku paljo helepottais.” Samaan hengenvetoon Leenaa kuitenkin hieman arveluttaa, olisiko miehen säännöllisestä työstä pelastamaan arjen kiireiltä. Joutuessaan vastaamaan arjen pyöryksestä Leenalle on nimittäin kehittynyt ajan saatossa rutiinit, jotka helpottavat askareista suoriutumista. Mikäli miehen työaikataulut nyt muuttuisivat, olisi edessä taas enemmän tai vähemmän vaivalloinen uuteen arjen rytmiin totuttelu miehen ollessa niin paljon kotona. Tuolloin Leena joutuisi neuvottelemaan miehensä kanssa rutiinien muodostamisesta. Tällaisen vaivannäön näkeminen ei kiireiden keskellä ilmeisesti houkuttele. (Kaufmann 1998, 93) Onhan hän juuri saanut toimivan ”koordinointikellon” (vrt. Jokinen 2005, 57), jonka avulla hän selviytyy arjen pyöryksestä:

”Itellä on semmonen rutiini siihen hommaan, että ko kauppaan mennee niin että vaikka ne ei ole missään järjestyksessä ne asiat siinä kauppalapussa, niin sitä ossaa kattoo että kun lähtee tästä suunnasta kaupan kiertään että tietää että mikä löytyy mistäkin(...) ja lasten niinkö iltatouhut ja nukkumaanmenot, että

kun on tietyt rutiinit tullut siihen että mitä tehdään ja missä järjestyksessä että on tullut sellaiset rutiinit, tai se on varmaan niinku siitä, että ne menee helpommin. Tai omasta mielestä helpommin, eihän se varmaan ole oikeampi tai väärempi kummallakkaa.”

Tästä syystä hän usein myös itse mielellään hoitaa kaupassa käynnit ja lasten iltatoimet olipa Alekski kotona tai ei. Hymähtäen hän lisää: ”Ja, no ostoksetki että, jos haluaa että kaikki tarvittava tulee kotia, ja että just ne löytyy mitä on siinä kauppapöytä, mutta ei yhtään ylimääräistä.”. Jokista (2005) lainaten Leenan arkisista naistapaisista rutiineista on tullut hänelle toiston kautta toinen luonto, eikä hän loppujen lopuksi odotakaan apua arjen kiireisiin miehensä työaikataulujen muutoksista. (Jokinen 2005, 56-59) Hän suhtautuu tilanteeseen ruuhkavuosina, jotka kyllä aikanaan tulevat loppumaan. Onhan lasten kasvaessa myös hänelle odotettavissa enemmän omaa aikaa.

Toistossa opitun kautta Leenalle on kertynyt tietotaitoa monista arjen askareista. (vrt. Huttunen 2000, 44) Leena huomaakin usein tarttuvansa itse kapustaan, vaikka hän on pyrkinyt patistamaan Aleksia ruoan tekemiseen.

”Ja sitte niinku monessa hoksaa, että kun vaikka ite jos tekkee niin mennee paljon helpommin, mutta pitäis sitte vaan antaa toisenkin tehdä. Että vaikka se menneekin vähä mutkien kautta niin.”

Leena kuitenkin eroaa Saarasta siinä mielessä, ettei hän automaattisesti ajattele kaikkien kotitöiden kuuluvan vain hänelle, vaikka ne häneltä joutuisemmin sujuvatkin. Hän onkin saanut Aleksin kiinnostumaan ruoan valmistuksesta kehumalla Aleksin valmistamaa makaronilaatikkoa maailman parhaaksi, jolloin hän itse välttyy sen tekemisestä. Tämän lisäksi Leena aktiivisesti jättää osan kotitöistä Aleksin tehtäväksi. ”Sitte saattaa olla vähän niinku eilen mä sanoin että kun olin siivonnut ja Aleksilla oli tännään vappaata, että mä sanoin et sulle jäi imurointi sitte, et se sitte imuroi ja laitto sitte loput tiskit.” Kotityöt tulee jaettua Leenan mielestä sen mukaan kuka ehtii tekemään, eikä asiasta mitään kädenvääntöä ole ollut.

Alekski on samaa mieltä Leenan kanssa siitä, etteivät kotityöt kuulu automaattisesti Leenalle. Vaikka Alekski ei Leenan tavoin pidäkään koti- ja lastenhoitotehtävien

jakamisen perusteena tasa-arvoideologiaa, hän peräänkuuluttaa asioiden sujuvaa hoitamista. Samoin kuin Leena, Alekski katsoo asioiden sujuvan helpommin silloin kun molemmat tekevät ne tehtävät, mitkä heiltä paremmin luonnistuvat. Alekski katsoo olevan vastuussa perinteisimmistä miesten töistä, eikä jättäisikään niitä Leenan tehtäväksi. Sukupuolittuneen työnjaon sujuvuutta Alekski perustelee lunitöiden fyysisellä raskaudella että: ”Neki ihan varmaan on(...) on tuota niin(...) helepompi miehen hoitaa.”. Alekski ei myöskään pakoile vanhemmuuden vastuutaan palkkatyöhönsä, vaan hän on laittanut perhe-elämänsä työelämän edelle. Lasten synnyttyä hän on jopa tinkinyt ylitöiden tekemisestä.

”No, ehkä sillain että niinku(...) ei sillain enää kehtaa sillain, että(...) sitä tälläki alalla pystyis tekemään aika paljon ylitöitä jos haluais niin niitä ei ole enää intoa tehdä enää. Ei laske enää niin paljon sen tilin päälle niinkään että voi jättää ihan suosiolla muutaman ylityön tekemättäkin.”

Huttusen passiivisten ja sitoutuneiden isien tavoin Alekski arvostaa isyyttään ja haluaisi olla enemmän perheensä arjessa mukana kuin mihin hän tällä hetkellä kykenee. (Huttunen 2001, 87) Työaikojen takia aktiivisen uuden isyyden toteuttaminen on kuitenkin mahdotonta, eikä hän ole myöskään hankkinut kaikkiin koti- ja lastenhoitotöihin hankittavaa tietotaitoa. (Huttunen 1999, 185-188) Tästä Alekski on itsekkin tietoinen. Hän arvostaa suuresti Leenan panosta heidän perheeseensä ja passiivisten mutta sitoutuneiden isien tavoin Alekski tuntee riittämättömyyttä ja syyllisyyttä omasta panoksestaan.

”No ainakin näissä. No, työ nyt aika paljo sanelee just aika monissa ja, ruoan laitto on periaatteessa että se(...) pitäis enemmän tehdä mullakin, mutta en oo saanut vielä opeteltua sitä sillain että.”

Hän odottaakin aikaa vievien rakennustöidensä loppumista. ”Joskus tulee mieleen, että sillain et just pittäis itellä enempi osallistua joihinki kotihommiin tuossa mutta tuota(...) ja oon nykyaikana sitte yrittänytkin osallistua, ko just mitä sanoinkin että ollu nuo rakennushommat ja nuo että ne on vienyt sitä mun aikaa niin paljo, että sillain joskus miettinyt, että vaimolla on aika paljon hommaa sitte kotona. Se on(...) molemmat kuitenkin tiedostanut sen tilanteen mikä se on.” Tulevaisuudessa hän toivoo

osallistuvansa aktiivisemmin ja tähtäimessä on opetella tekemään monipuolisemmin ruokaa. ”Sanotaan vaimonki kannalta niinku tuo ruoan laittoki ois semmonen mihin pitäis itellä niinku enämpi keskittyä.”

7. LASTENHOITO YHTEISENÄ PROJEKTINA

Roosalla ja Pekalla on takanaan pitkä yhteinen taival, jonka aikana Pekka on ehtinyt tehdä pitkän työuran. Tänä aikana myös Roosa on panostanut työuraansa hankkimalla korkeamman koulutuksen kuin mitä hänen miehellään on. Tällä hetkellä Roosan vakituinen työ on perheessä etusijalla sen tähden, että hänen työnsä on varmempi, Pekan työn ollessa suhdanneherkempi. Viimeisien vuosien aikana Roosan työuran luonti on tosin vaatinut perheeltä järjestelyjä, sillä vakituista työsuhdetta edeltäneet pätkätyöt ovat vieneet Roosan työskentelemään ulkopaikkakunnille.

Pariskunnan avioiduttua Roosan oli ollut valmis hankkimaan lapsia ja hän olikin ottanut asian puheeksi. Pekka kuitenkin vastusti lasten hankkimista siirtäen ajatusta eteenpäin, kunnes Roosa oli saattanut ensin opintonsa loppuun ja sen jälkeen vielä hankkinut työpaikan. (Huttunen 2001, 41) Pekka itse ei muista olleensa vastahakoinen lasten hankinnan suhteen, vaan kertoo heidän kypsyneensä ajatukseen ajan saatossa. Pekka ei muista edes käyneensä keskusteluja aiheesta vasta kuin pari vuotta ennen lastenhankintaa. Pariskunnan saadessa ensimmäisen lapsen, olivat molemmat ehtineet käsitellä asian, ja perheen lisäys olikin molempien yhteinen toive. Roosa arvioi kasvaneensa vanhemmuuteen oman kokemuksensa kautta, saaden kavereiltaan käytännön tietoa. Monien muiden naisten tavoin Roosa ei koe saaneensa odottaville äideille suunnatuista lehdistä vinkkejä enempää apua, ja neuvolan aseman vanhemmuuden tukemisessa hän arvioi vähäiseksi. (Sevón ja Huttunen 2002, 86, 92) Pekka puolestaan katsoo saaneensa vaikutteita isyyteensä omalta isältään, jonka kanssa hänellä on omien sanojensa mukaan paljon yhteistä:

”No, ehkä me isän kanssa ollaan aika samanlaisia, et ollaan aika urheilullisia. Minäki oon tätä isompaa [lasta] viemässä kaikkiin luistelukouluihin ja tämmöstä. Että harrastusten parriin oon kovasti ollu viemässä niinkö. En pakottanut vaan aivan vapaaehtoisesti ollaan käyty.”.

Pitkään harkitut lapset ovat molemmille vanhemmille olleet yhtä tärkeitä ja molemmat ovat myös olleet valmiita käytännössä laittamaan lasten edun etusijalle. Perheessä on aina ollut toinen vanhemmista kotona joko kotiäitinä tai -isänä perheen viimeisimpään muutokseen asti. Ensimmäisen lapsen kohdalla Roosan siirtyessä takaisin työelämään

Pekka jäi isyyslomat pidettyään kotiin hoitamaan lasta useammaksi vuodeksi. Toisen lapsen syntymän jälkeen Roosa piti äitiysloman lisäksi osan vanhempainlomasta. Puolen vuoden työpätkän jälkeen hän tosin jäi työttömäksi jääden puolestaan kotiäidiksi Pekan siirtyessä takaisin töihin. Pekka käytti toisenkin lapsen synnyttyä isyysloman, jääden Roosaa työllistettyä uudelleen vanhempainlomalle. Roosaa saatua vakituisen työpaikan reilun työttömyytensä jälkeen, Pekka jäi osa-aikaiselle hoitovapaalle. Nyt Pekka tekee töitä osa-aikaisesti, Roosaa työskennellessä kokoaikaisesti. Lapset on laitettu päiväkotiin työpäivien ajaksi.

Kysyessäni pariskunnalta heidän Suomen mittapuussa kovin harvinaisista järjestelyistä Pekka kertoo heidän ratkaisun olleen ”yhteisen ja lapsen edun mukainen”. (vrt. Kosonen 2009, 6) Roosaa työskennellessä ulkopaikkakunnalla käyden kotona ajoittain vain viikonloppuisin, Pekka kertoo kotona olostaan:

”No, sehän nyt oli aika selevä homma, että en minä ois jaksanut jos oisin töissä ollut ja pieni lapsi. Ei sitä ois voinut viedä heti oikein tarhaankaan että(...) enkä ois raskinutkaan.”

Pekan työ on ollut perheessä suhdanneherkkyydestäänkin huolimatta pysyvämpi Roosaa tehdessä pätkätöitä ja suhteen alusta asti he ovat turvautuneet paljon Pekan ansioihin. Ottaen huomioon, että naisten suurempaa osuutta perhevapaiden käytössä perustellaan usein sillä, että he tekevät lyhyempää työpäivää, ansaitsevat vähemmän ja työskentelevät useammin pätkissä kuin miehet, Pekan ratkaisu vaikuttaa yllättävältä. Perheen lähtötilannehan kävisi tyypillisestä esimerkistä perusteluille siitä, miksi nimenomaan äidin kannattaisi jäädä kotiin, jotta lapsia ei tarvitsisi niin pienenä laittaa päiväkotiin. Pekka kuitenkin onnistui välttämään puolisoaan paremmin ansaitseville miehille tulevat paineet keskittyä elannon hankkimiseen lapsen hoidon sijasta henkilökohtaisemman motiivin tukiessa hänet valitsemaan koti-isyiden. (Deutsch 1999, 126-127) Matalammin koulutettuna ja näin ollen nopeammin työelämään siirtyneenä Roosaa vanhempi Pekka oli nimittäin ehtinyt tehdä pitkän uran jo ennen lasten syntymistä. Työelämässä kaiken nähneenä Roosaa mukaan Pekalla oli käynyt mielessä myös alan vaihto. Pekka tukee Roosaa käsitystä:

”Mukavahan tuo on olla välillä töistä pois että(...) niitä nyt ehtii vielä tehdä. Kyllä mä halusin jäädä [kotiin]. Kyllä mulla oli semmonen tietynlainen kypsyminen, ei mikään burn outti, mutta semmonen et halus jo vaihtelua. Työelämästä olla vähän pois. Että kyllä sitä sitten ko palas takasin töihin niin ne työtki maistu enemmän sitte. Että suosittelen!”

Roosan oma työuran luonti ajoittui lasten hankkimisen kanssa samoihin aikoihin, joten hänen mahdollisuutensa jäädä kovin pitkäksi aikaa kotiäidiksi oli mahdotonta. Korkeammin koulutettuna hän ei halunnut jättää tutkintoaan käyttämättäkään ja pyrki aktiivisesti hankkimaan lisää työkokemusta ja pätevyyttä saadakseen vihdoin toivomansa vakituisen työpaikan. Roosa ei halunnut luopua uratavoitteistaan. Roosan onneksi Pekka oli paitsi asiasta samaa mieltä, myös tuki hänen uranluontiaan tekemällä sen hyvin pitkälle mahdolliseksi omilla valinnoillaan. Pekan ja Roosan tapaus on hyvä esimerkki siitä, ettei kodin ulkopuolinen työ määrittele pariskuntien koti- ja lastenhoitajakoja, vaan loppujen lopuksi pariskunnat luovat olosuhteensa omilla valinnoillaan. (Deutsch 1999, 150-151)

Kuten monissa muissakin perheissä, joissa toinen vanhempi jää kotiin lastensa kanssa pidemmäksi aikaa kotiin, myös Roosalla ja Pekalla on muodostunut toisistaan poikkeava kokemus siitä, mitä lasten tulo on heille merkinnyt. Roosan mukaan ensimmäisen lapsen syntyminen ei oikeastaan vaikuttanut mitenkään hänen ajankäyttöön. Yhtenä syynä oli se, että hän työskenteli tuolloin toisella paikkakunnalla osallistuen perheensä arjen pyörittämiseen usein vain viikonloppuisin. Koti-isäksi jäänyt Pekka taas muistelee käyneensä ystävien kanssa ulkona enemmän, mutta lasten tulon myötä kerrat ovat vähentyneet. Pekka kertoo nyt oppineensa ymmärtämään lapsiperheiden arkea uudella tavalla ja omaakin ajan käyttöä on pitänyt opetella uusiksi:

”Aikaa on oppinut nyt oikeastaan järjestämmään, että sillain ku on pakko niin se on semmosta. Tuon ajankäytön oppinut hallitteen aivan erilailla. Eihän sitä tarvinnut silloin [ennen lapsia] huolehtia oikeastaan kuin itsestään niin sehän oli sillä lailla heleppo. Että nythän pittää jos esimerkiksi kotitöitä vähän yrittää tehdä sillon ko lapset nukkuu tai on tarhassa ja tällään, niinkö miettimään, että millon tekkee ja samoten ruoan laitot ja kaikki. Että nämä kaikkihan pittää mennä oikeastaan niinku perheen ehtoilla että.”

Näyttäisi siltä, että lastensa hoidosta ja kotitöistä vastatessaan Pekalle olisi kehittynyt Coltranen (1996) käyttämän ”äidillisen ajattelun” kyky, tai ainakin tieto siitä, mitä kaikkea lasten hoito ja kotitöiden tekeminen vaatii. (Coltrane 1996, 83) Sen lisäksi että Pekka on kehittänyt itselleen koti- ja lastenhoitotehtävien suorittamiseen ”koordinoitukellon”, jonka avulla hän kykenee ennakoimaan tehtäviä töitä (Jokinen 2005, 57), on hän monien äitien tavoin löytänyt läheisen suhteen lastensa kanssa aidosti palkitsevana, kommentoiden koti-isänä vietettyä aikaansa: ”Tämähän on laatu-aikaa parhaimmillaan.” (Huttunen 2000, 60)

Pekka ei kuitenkaan kokenut lasten tuloa kriisinä ajankäytön osalta, vaan heidän järjestelyidensä takia Pekka katsoo alkuajan onnistuneen hyvin. ”Minäki olin silloin ko vaimo oli toisella paikkakunnalla, niin silloin hoitovappaalla, melekeen kolme vuotta olin kotona, että se onnistu siksikin aika hyvin.” Pekka ei myöskään kokenut joutuneensa luopumaan mistään omista tavoitteistaan koti-isäksi jäädessään. Säännöllistä liikuntaa harrastaneena Pekka muistelee joutuneensa nipistämään aikaansa harrastuksistaan, mutta kaiken kaikkiaan aikaa urheiluun oli tuolloinkin kyetty järjestämään ”aika hyvin”. Pekalle on vaimon työuran tukeminen ollut itsestään selvää:

”No, sehän alako jo siitä että täällä Oulunlänissä on niin suuri työttömyys, että ei täältä kerta kaikkiaan löyvy töitä, että jos hakkee kauempaa, että kyllä mä olin sillain suostuvainen. Kyllä ennen kuin se ees sai [nykyisen] työpaikan niin että sehän jo haki täältä [Oulunlänin] alueelta useampia kuukausia, et ei täällä tuntunut oikein olevan. Eihän sitä nyt tänne kannata jäähä tuota(...) ko koulusta valamistunut niin pitkäksi aikaa työttömäksi jäämään, että sitä ei kohta saa mittään töitä jos tarpeeksi kauan on [työtön].”

Roosa muistelee alkuaikoja sekavin tuntein. Toisaalta hän arvostaa paljon Pekan jäämistä koti-isäksi: ”En ois uskonutkaan, että ois noin hyvä henkilö ja noin hyvä isä lapsille! Että Pekka on ollut aina siis ihan tosiaan alusta asti semmonen, että on kyllä tykännyt olla lasten kanssa ja on niitten kanssa paljon. Mun työnteko olis ollut täysin mahdotonta, jos Pekka ei ois niin(...) sanotaanko lapsirakas henkilö.”. Pekka on tietoinen Roosan kiitollisuudesta: ”Kyllä minä koen olevani aika hyvä vanhempi, niin paljon olen ollut

niiden kanssa. Roosa on jopa kehunut minua hyväksi isäksi että(...)”. Toisaalta Roosalle on jäänyt huono omatunto ulkopaikkakunnalla työskentelemisestään:

”Joskus musta tuntuu et mä en oo kovin hyvä äiti, ko mä lähen aina poisa, mutta tuota(...) Se on semmonen(...) Jo ehkä ensimmäisen lapsen kohdalla kun lähti pois, niin tuntu että ei oo hyvä äiti mut(...) Kyllä mä varmaan oon hyvä äiti loppusessaan, mä annan rajoja ja annan rakkautta.”

Tällaisen syyllisyyden kokeminen on tutkimusten mukaan yksi suurimmista ongelmista, joita naiset kokevat joutuessaan jättämään lapset toisten huollettavaksi töihin lähden takia. Perinteisesti tällainen syyllisyys ei ole vaivannut töihin lähteviä miehiä. (Russell 1987, 168-175) Roosaa kokema syyllisyys lasten jättämisestä kertoo hänen olevan tietoinen hyvään äitiyteen liitetystä vaateesta kantaa vastuu lapsesta totaalisesti. Syyllisyys voi nousta siitä, että lähtiessään vastuuta jakavan äidin tielle, tulkitsee Roosa omassa mielessään poissaolonsa vastuun välttelemisenä ja vastuuttomuutena suhteessa lapsiinsa. (Sevón ja Huttunen 2004, 164) Samalla hän kuitenkin pohtii olevansa siltikin hyvä äiti, kantaahan hän oman osansa vanhemmuuden vastuusta. Roosa pohtii Pekan olevan heistä parempi vanhempi, paitsi siksi, ettei hän lähde pois, myös siksi että: ”Pekka on sillain lasten kanssa maltillisempi(...) Se jaksaa vaikka(...) jos ajattelee vaikka semmosta omaa opetusintoutta, niin Pekka on kärsivällisempi opettaa jottain asiaa, mitä mä ite oon.”. Itsensä Roosa kokee tiukaksi vanhemmaksi, joka pyrkii kasvattamaan lapsistaan luottamuksen arvoisia.

”Lapsena tai nuorena muhun on luotettu tosi paljon ja mä yritän kasvattaa mun lapsista itekki semmosia, että mä pystyn itekin luottaan niihin jossakin vaiheessa, niinkö muhun on luotettu.”

Roosaa mielestä vanhemmuus on muuttanut Pekkaa ehkä enemmän kuin häntä itseään. Oman vanhemmuutensa myötä Roosa kokee rauhoittuneensa. Asiat on pitänyt myös laittaa uuteen järjestykseen. Roosaa huonosta omastatunnosta huolimatta Pekka näkee hänet hyvänä äitinä, eikä koe Roosaa työssäkäynnin vaikuttavan negatiivisesti hänen vanhemmuuteensa. Roosa itse katsoo palkkatyönsä tuovan perheelle myös taloudellista turvallisuutta.

”Kuitenkin työ tuo sitä varmuutta ja vakautta kaikkiin semmisiin että uskallat laittaa(...) laittaa perheen kanssa ja(...) Ja on mahdollista, että ei tarvi aina kuitenkaan lapsille sanoa kaikista asioista että ei(...) Että ei oo vaikka rahaa, että kyllä se työ on sitä, että se tuo kuitenkin sen leivän siihen pöytään, mun mielestä.”

Molempien mielestä lapset ovat lähentäneen heidän suhdettaan, jopa parantanut sitä. Pariskunta jakaa vanhempina keskenään samat arvot, jotka helpottavat neuvotteluja lapsille asetettavista rajoista. Molemmilla on myös kokemusta arjen pyörittämisestä pienten lasten kanssa. Pariskuntaa yhdistävistä kokemuksista huolimatta he eivät ole pyrkineet täysin sukupuolettomaan vanhemmuuteen, vaan heidän välillään on selkeä ero etenkin sen suhteen, mitä he vanhempina tekevät lastensa kanssa. (Deutsch 1999, 25) Ensinnäkin isä harrastaa lasten kanssa miehisempiä liikuntalajeja äidin käydessä lasten kanssa uimassa ja lukiessa iltasadut. Äidin vastuulle on jäänyt lasten kylvettäminen heidän ollessaan vauvaikäisiä, isän saunoessa vasta kun lasten kanssa ”ei tarvi varoa mittään saunassa”. Äidillä on ollut tapana myös pitää yhteyttä päiväkoteihin ja hoitaa neuvolassa käynnit. Pekka kertoo Roosaa olevan parempi järjestelmään asioita, joten lasten asioiden organisointi on siitä syystä jäänyt Roosaa vastuulle. Molemmille on myös kehittynyt arjessa erilaista pelisilmää etenkin lasten vaatettamisen suhteen. Pekka kertoo: ”Ko lähetään ulos, että mitä vaatteita, että toisen mielestä hällä on liikaa vaatetta ja toisen mielestä ei.”. Roosa puolestaan näkee mielipide-erojen koskevan enemmänkin vaatteiden puhtautta:

”Eihän mies kato niinkö samalla silmällä ko nainen et se voi laittaa tosta vaikka likaset verkkarit päälle ko ne lähtee tarhaan ja mää oon taas semmonen että mun mielestä pitää vaihtaa puhasta päälle. Et ei nyt vähän likaset, mut jos on silleen vähän enemmän likaset. Niin semmosia eroja sitte on.”

Roosa näkee heissä eroja myös muun hygienian suhteen. ”Mun mielestä pittää pestä aina kädet ku käy pissallaki mut Pekka on opettanut [lapsille] että no ei sitä aina tarte pestä käsiä.” Vanhemmilla on myös toisistaan poikkeavat käsitykset siitä, millainen vanhemman ja lapsen välisen suhteen pitäisi olla. Pekka kertoo oman isänsä vieneen häntä aikanaan paljon harrastuksiin. Pekka on tyytyväinen omilta vanhemmiltaan saamaan malliin, eikä koe tarvetta muuttaa samaansa isyyden mallia. Roosa puolestaan

kritisoi appensa isyyskäsitystä: ”Appiukon mielestä ois tärkeintä olla lapsille kaveri, mutta siitä minä olen vähän eri mieltä. Mun mielestä lapsille pitää olla vanhempien vanhempi eikä kaveri niinkö hän ehkä itse on ollut omalle pojalleen.”.

Pekan tukiessa Roosaa työuran urkenemista, Roosa puolestaan on aina tukenut Pekan mahdollisuutta jatkaa hänelle tärkeää liikuntaharrastusta. Silloinkin kun Roosa on ollut viikolla poissa, on Pekka päässyt treenaamaan isovanhempien katsoessa lapsia sillä välin. ”No, nyt tällä hetkellä, kun Roosa on ollut tuolla, niin tietenkin onhan tässä käynyt anoppi ja sitten minun äiti vienyt niitä lapsia hoitoon(...) Et on säännöllisesti pystynyt käymään.” Roosa puolestaan kertoo joutuneensa luopumaan hyvin pitkälle kaikista harrastuksistaan lasten teon myötä. Ovathan vauvaikäiset hyvin paljon kiinni äidissä äitiyden alun ruumiillisen perustankin tähden, joten harrastuksiin irtoaminen äitiyslomalla ei ole kovin helppoa, suorastaan mahdotonta. (Sevón & Huttunen 2004, 165) Ennen lasten syntymistä Roosalla oli tapana harrastaa liikuntaa yhtä säännöllisesti kuin miehellään. Nyt liikunta on jäänyt hyvin vähäiseksi, eikä Roosa ehdi edelleenkään harrastamaan säännöllisesti kuten hänellä oli tapana. Välillä aiheesta tulee riitaakin, Roosaa kokiessa Pekan harrastuksiin menemisen epärealistisena. Hän haluaisi välillä päästä itsekin. Roosa kertoo:

”Et jos itsekkäästi ajattelis niin sitte ehkä saisin enemmän vapaa-aikaa, että voi se olla itestäki kiinni se oma ajan käyttö(...) Mutta että ko mies sanoo, että ei se oo koskaan mua estänyt, niin se on kyllä ihan totta. Ei se oo mua koskaan estänyt. Mutta tuota sitte (...) ei ne oo aina mahdollisia mun mielestä ne lähtemiset(...) Koska jos aattelee jotain ryhmäliikuntaa, niin ne on tietty ajat millon vaikka jumppia pietään. Että ok, jos mulla ois vaikka kaheksalta vappaata, niin voinhan mä lähteä vaikka ulos kävelemmään. Mutta että ei se aina niinkö, ei ne aina mee aikataulut yhteen kaikkien kaa.”.

Roosaa harrastuksiin ehtimättömyys tulee ymmärrettäväksi kun vertailee pariskunnan kotityönjakoa. Lastenhoidon vanhemmat ovat aina pyrkineet jakamaan tasapuolisesti, mutta monet kotityöt ovat suhteen alusta asti kuuluneet pääasiassa Roosalle. Tutkimuksissa on aiemminkin tuotu esiin, kuinka isän kotiin jääminen lasten kanssa ei välttämättä johda siihen, että isä ottaisi kantaakseen lasten elämän organisoinnin tai kotitöiden tekemisen kotiin jäävän äidin tavoin. (Russell 1987, 163-164) Roosa kertookin

olevansa perheessään se, joka tekee monet kotityöt, riippumatta siitä, missä hän viikolla asuu. Tämä onkin toinen syy siihen, miksi Roosa ei kokenut ensimmäisen lapsen tuoneen hänen ajankäyttönsä suuriakaan muutoksia kotitöiden osalta, sillä hän on aina tehnyt niitä paljon. Roosalla on ollut tapana hoitaa viikkosiivoukset, ruoan valmistaminen, pyykkääminen ja ostosten tekeminen. Lastenhoitoon liittyvien tehtävien mennessä lähestulkoon puoleksi, on Pekalle jäänyt pääasiallinen vastuu kodin korjaustöistä ja auton huollosta. Tällainen kotityönjako on merkinnyt sitä, että aina ollessaan töissä Roosin viikonloput ovat olleet kiireiset.

”Ko mää oon tullut kotia, niin Pekka heittäytyy vapaalle ja mulle on sitte jäänyt tavallaan se kotityön(...) tai ei nyt kotityöt mutta arjen pyörittäminen on siirtynyt mulle, ko mää oon tullut kottiin, kun olen siellä monesti viikkoja tai viikon yhtä soittoa.”

Viikonloppuisin Roosa valmistaa ruokaa lapsilleen pakastimeen, josta Pekka sitten viikolla sulattaa. Viikkosiivouksen Roosa tekee Pekan viedessä lapset pihalle. Hän pyrkii myös ottamaan kuluneen viikon aikana menetetyn ajan lasten kanssa takaisin vieden lapset heidän yhteisiin harrastuksiin.

Kysyessäni Roosin tavasta tehdä lapsille ruoat viikonloppuna valmiiksi seuraavaa viikkoa varten, Roosa kertoo aina pitäneensä erilaisten reseptien kokeilusta. Hän kertoo suhteen alusta asti tehneensä keittiötyöt ja arvelee tavan jääneen sieltä. Pohtiessaan asiaa Roosa mainitsee:

”Voi myös olla sitä niinku että minä en ole päästänytkään miestä vaikka sinne keittiöön tiäkkö, tekemään niitä töitä(...) Enkä minä ole koskaan oikeastaan kysynykään häneltä että haluaako hän tehdä.”

Lasten tulon jälkeen Pekka on kuitenkin joskus tehnyt ruokaa. Roosa ei kuitenkaan ollut täysin tyytyväinen Pekan suoritukseen: ”Niin sit se hänen tekemisensä siellä keittiössä oli siis sitä, että hernekeittoa tai ranskalaiset lihapullilla ja minusta niissä ei ole mitään terveysarvoa, niin mä sit mieluummin tein ite niitä ruokia. Ok, voin mä joskus sitä hernekeittoaakin syödä, ei siinä siis mitään.”. Roosa ei kuitenkaan halunnut lastensa oppivan roskaruokakulttuuria ja niinpä hän alkoi ennen pitkää tehdä ruoat uudelleen itse.

Pitäessään miehensä loitolla keittiöstä, Roosa toivoisi miehensä jakavan muut kodin työt tasapuolisemmin hänen kanssaan. Pekan apua hän tarvitsisi erityisesti siivoamiseen ja pyykinhuoltoon. Vaikka Pekka pitää siitä, että talossa on siistiä, Roosa arvelee Pekan sietävän epäjärjestystä jonkin verran enemmän. Pekka vahvistaa Roosan käsitystä: ”Kyllä varmasti siinä miellessä, että kyllä kodin pittää olla sillälaila perus siisti, ettei mitään tuota likkaa ja tämmösiä(...) pölyä ja tämmöstä hirveästi, mutta just tämmönen pikkunen sekamelska lapsiperheissä kuuluu, että jos tässä rupiat näitä kerräämään niin saat koko päivän pyöriä niitten perässä että.”. Ollessaan yksin viikolla kotona Pekka kyllä pyykkää, mikäli tarvetta on ja silloin tällöin imuroikin. Hän on myös yllättänyt vaimonsa siivoamalla saunan ja pesuhuoneen. Roosa on toki iloinen, että Pekka on hänen poissa ollessaan tehnyt kotitöitä, mutta tullessaan takaisin kotiin Roosa kertoo joutuneensa imuroimaan itse uudelleen ja pyyhkimään pölyt.

”Niin mää en oo varmaan aina tyytyväinen hänen(...) Ok, hän tekee jotakin niin (...) mä en välttämättä oo aina tyytyväinen hänen tekemäänsä tasoon, sanotaan näin(...) Et sitte musta on kivempi, että mä teen ite, niin mä oon ainakin tyytyväinen sitte johonki(...) sanotaanko vaikka siivoukseen niin. Ok, kyllä hän imuroi, en minä sitä sano, mutta että jää nurkkia imuroimatta, että mun mielestä jos tehään joku työ, niin mä haluan että se tehdään *kunnolla*, eikä sillälaila et joututaan seuraavana päivänä imuroimaan uuestaan(...) Et se on varmaan se(...) ehkä mun pedanttisuus on sitä.”

Pekan kertomus vahvistaa Roosan kertomusta: ”Nämä luutuamiset ja nämä, jos minä yritän sen tehäki niin se ei oikein(...) Roosa tekkee sen sitte uuestaan, vaikka kuin yritän niin se ei passaa.”. Niinpä Pekka on löytänyt itselleen toisenlaisen roolin viikkosiivousten osalta: ”Kyllä minäkin, sillä laillahan minä autan että eihän se yksin tässä onnistu, että toisenhan pittää lapset pittää tavallaan eestä pois. Että sehän on ihan sama, voi sen tehä toisinkin päin, että sillonhan vaimo joutuis kattoon lapsia. Että en minä tässä voi sillä lailla katella telekkaria tai olla jouten, että esimerkiksi tämä pienempi on koko ajan menossa imurin kimppuun ja auttamaan(...) Pittää tälle yhelle keksiä sitte jotakin.”.

Sen lisäksi, että pariskunnalla on erilainen siisteyskäsitelmä, Pekan ja Roosin asennoitumisessa kotitöihin löytyy eroja. Roosa kokee kotitöistä ajoittain stressiä, Pekan suhtautuessa niihin rennommin: ”Kuten sanottu minä olen oppinut asennoitumaan niihin sellain, enempää ei voi tehdä mitä kerkiää(...) jättää seuraavalle päivälle sitten.”. Lasten kanssa ollessaan Pekka pitää itsestään selvyytenä, ettei kaikkea ehdi millään tekemään:

”Nimenomaan mulla on hyvä suhde siihen, että lapset on etusijalla, että jos lapsille pittää jotain ruoanlaittoa tai semmosta niin ne on etusijalla ja jos minulla on joku tiskit on tai pölyt pyyhkimättä niin ne saa just jähä sitte että ne hoidetaan sitte ko keretään(...) ei niistä oteta stressiä niinkään.”

Pekka haluaa kotona ollessaan omistautua lapsilleen täysin. Leikkivän isän tavoin Pekka tuntuu lasten hoidolla ikään kuin ostavan itsensä vapaaksi muista kodin töistä. (vrt. Huttunen 2001, 85) Pekan mieltäessä lastensa kanssa vietetyn ajan laatuajana Roosalle puolestaan tällaisen laatuajan pitäminen on vaikeampaa:

”Kyllähän se lapsi saattaa tietysti joskus kritisoida sitä, että tuu äiti leikkimään (...) Lapsi ei aina ymmärrä sitä, että pitää tehdä joku tietty asia, pitää tehdä vaikka ruokaa.”

Roosin aika kotona ollessa täyttyy monista kotitöistä, eikä hänelle jää niin paljon aikaa viettääkseen lastensa kanssa aikaa. Ruokakin on joskus tehtävä, halusipa lapsi leikkiä tai ei. Välillä pariskunnalle tuleekin erimielisyyksiä etenkin siivouksen osalta, Roosin ”motkottaessa” Pekalle, että hänen pitäisi tehdä enemmän. Sitä kautta Roosallekin jäisi enemmän aikaa leikkiäkseen lastensa kanssa.

Kaiken kaikkiaan pariskunnan neuvottelut lasten hoidon osalta tuntuvat sujuvan hyvin. He pitävät tasajakoa itsestään selvänä ja vaihtavat vaihtavat vuoronperään. Roosa kertoo: ”Kyllähän niistä pittää aina keskustella, että mä oon tänä päivänä pessy kaks kertaa pyllyn, et se on sun vuoro.”. Kotitöiden osalta Roosa kokee keskustelun olleen hankalampaa. Käydyissä keskusteluissa Pekka on kertonut Roosalle tekevänsä kotitöitä, mutta hän ei haluaisi tehdä niitä Roosin pyynnöstä. Roosa näkee tilanteen taas nurinkurisena. Mikäli hän sattuu ensin huomaamaan roskakorin tulleen täyteen, ja pyytää Pekkaa tyhjentämään roskakorin, tämä kieltäytyy viemästä ”käskystä”. Roosa kertoo

miehensä sanoneen: ”Joo kyllä mä vieden, mutta en mä vie ko sä pyyät. Et semmosia, vähän omituisuuksia meillä.. et niin..” Kieltäytyessään tekemästä vaimonsa pyynnöstä kotitöitä, Pekka puolestaan kehottaa vaimoan ottamaan rennommin.

”Vaimo ehkä näihin puuttuu sitte enemmän, että sitte taas aina oo niin viisastakaan. Siinä vaan väsyttää ittesä aivan turhaan. Oon minä joskus nuista sanonut että anna olla. Että turhaan niitten tuota(...)”

Pekka katsoo vaimonsa ”möykkäämisen” kotitöiden päältä johtuvan vaimon väsymyksestä: ”Mutta aina sillä tahtoo tietenkkin ko tympäisee ja on raskasta.”. Pekka itse näkee kotityönjaon olevan reilu, sillä hän osallistuu lastenhoitoon niin paljon.

”Minun mielestä vaimo ei aina ymmärrä, että jos hän tekkee kotitöitä, että se luulee että minä en tee sitte mitään. Että ko mä oon yrittänyt sille selittää, että joudunhan mä lapsia kattomaan ko sä teet niitä. Että jos mä nyt lähtisin tästä ulos, niin eihän tästä sun siivoamisesta tulis mitään. Että se ei aina sitä miellä sillälailla kotityöksi. Että kuitenkinhan se on pakko, että jos se yksin alakais siivoamaan, niin kyllä se ois aika hankalaa, ko ne pyöris siinä jalakoissa(...)”

Pekka pitää sukupuolten välistä tasa-arvoa tärkeänä asiana, ja hänen mielestään miesten pitäisi osallistua enemmän kotona ja pitää enemmän perhevapaita. Itse hän ainakin on saanut paljon omasta isyydestään eikä kadu viettämiään perhevapaita. Lastenhoidon osalta hän on onnistunutkin hyvin toteuttamaan ihanteensa. Pekka on kyllä osallistunut kaikenlaisen kotityön tekemiseen kotona ollessaan, jopa pyykkäämiseen, eikä hän itse miellä olevansa vaimonsa apuri. Kotitöiden ja ruoanteon osalta Pekka tuntuu kuitenkin aktiivisesti vastustavan oma-aloitteista vastuun ottamista, varsinkin silloin kun Roosa on kotona. Pekka kyllä arvostaa Roosaa tavoin siistiä kotia, eikä hänkään varmasti halua tarjota lapsilleen epäterveellistä ruokaa. Suhteen alusta asti Roosalla on ollut korkeammat laatuksiteerit etenkin siivoamisen suhteen. Pekka muistelee muuttuneita kotityökäytäntöjään:

”Se muuttu sillä lailla, että sitä tuli siivottua silloin ko yksin asu, niin ko omasta mielestä oli sotkusta ja huvitti, mutta silloin ko sitä muutettiin yhteen,

niin sitä ei monesti ois hoksannut alakaa siivoammaankaan ko toinen sano, et täällä on sotkusta. Et sitä piti vähän niinkö kuunnella toistakin osapuolta.”.

Sen sijaan että Pekka olisi kehittänyt ajan saatossa pelisilmäänsä näkemään, milloin talo on todella siivottu siivoamisen jälkeen tai roskakori tyhjentämisen tarpeessa, hän on vain ylläpitänyt puolisoiden välistä eroa kotityönjaossa myöntämällä avoimesti, ettei hän välitä kovin korkeista siisteysstandardeista. Syyttäessään vaimoan liiallisesta siivoamisesta hän saa tämän tuntemaan olevansa itse syyllinen tilanteeseen. Näin hän onnistuu ikään kuin iskemään kaksi kärpäästä yhdellä iskulla, estäen kotityöjaon koskaan tulemasta täysin tasa-arvoiseksi. (vrt. Kaufmann 1998, 190-192) Pekka tuntuu ottaneen kotityön tekemisen suhteen vaimonsa oppilaan aseman. Kaufmannin (1999) mukaan tällainen asema saattaa muotoutua niille miehille, jotka kannattavat tasa-arvoa, mutta jotka epäonnistuvat sen saavuttamisessa vastustaessaan tekemästä asian eteen mitään konkreettista. Asemaa vahvistaa erityisesti, mikäli naisella on jo lähtökohtaisesti parempi tietotaito kotitöiden tekemiseen. (Kaufmann 1999, 200) Kuten monilla muillakin oppilailla, myös Pekan sitoutuminen koulutukseensa on kyseenlaista. Ottaessaan ”huonon oppilaan” roolin Pekka epäonnistuu huomaamaan tehtäviä kotitöitä ennen Roosaa, ”unohtaa” tehdä asioita ja silloinkin kun hän niihin omatoimisesti ryhtyy, hän suoriutuu niistä enemmän tai vähemmän epätyytyttävästi. Riitelyjen välttämiseksi hän toivoisikin Roosan kertovan hänelle selkeämmin, mitä hänen pitäisi tehdä.

”Ehkä vaimo vois sanoa selkeämmin nämä asiat. Se monesti vaan olettaa että minä tiän, että siinä ois se(...) Monesti tulee semmosia väärinkäsityksiä, että kun jotakin ei ole tehty, kun se aina liikaa olettaa vaan et itsestään selvyytenä ottaa(...) Et vois sanoa, että useammin ja selkeämmin nuo asiat(...) ettei tuu väärinkäsityksiä.”

Tämä toive on hyvin ristiriidassa Pekan haluttomuudesta tehdä kotitöitä Roosan pyynnöstä tai käskystä, jota hän tuntuu käyttävän aktiivisesti yhtenä vastustuksen muotona. Totta onkin että Roosa on Pekan vastustuksen huomattuaan pyrkinyt vähentämään Pekan kotityön kritisoimista:

”Sitte joskus oon kritisoinut vähän liikaakin nii seki on yksi syy miksi mies on jättänyt tekemättä tai(...) Mutta en enää oikeastaan(...) kritisoi siis sitä työtä,

koska sitten minä tiedän, ettei sitä tehdä enää ollenkaan. Että mä oon oppinut siihen että mä joudun kattoon asioita sormien läpi pakostaki.”.

Pekan muistissa tai oppimiskyvyssä ei tosin ole mitään vikaa. Se, ettei hän huomaa roska-astioiden täyttymistä eikä oikein saa siivottua kunnolla, kertoo Pekan sisäisestä ristiriidasta. Monien miesten tavoin Pekalla on ”periaatteessa” -asenne, joka ei yllä käytäntöön asti. (Huttunen 2000, 57) Periaatteessa hän kyllä kannattaa tasa-arvoa ja pitää siististä kodista, mutta hän epäonnistuu saavuttamasta itsestään lähtevää velvoitetta ryhtyä kotitöihin. Hänen tapansa ovat vain niin juurtuneet, ettei hän onnistu muuttamaan niitä. Inhotessaan siivoamista, hänellä voi olla vaikeuksia sisäistää uutta siisteyskäsitystä, tietäisihän se auttamatta lisää töitä. Pekan toive saada ohjeistusta ja käskyjä Roosalta tulee ymmärrettäväksi ”huonon oppilaan” strategian kautta. ”Huonot oppilaat” eivät nimittäin tee mitään oma-aloitteisesti. Joutuessaan tekemään jotain vaimon pyynnöstä, he saavat tekosyyn oppimattomuuteensa todistaessaan taas kerran huonon pelisilmänsä. Näin ”huono oppilas” ei koskaan valmistu koulustaan ja hänen asemansa kotitöiden jaossa jää puolison näkökulmasta epätyydyttäväksi. (Kaufmann 1998, 200-205)

Omien kokemustensa myötä Roosa pitää kyllä isien osallistumista lastenhoitoon positiivisena asiana, mutta epäilee, olisiko sillä loppujen lopuksi tasa-arvoistavaa vaikutusta.

”No, sanotaanko näin että hirveän positiivista että nykyajan nuoret miehet ja miksei munki mies, se ei niin nuori oo, mutta silloin pienet lapset näin. Et moni isä onneksi ottaa varsinki lasten hoitoon osaa(...) niin se on positiivista mutta että(...) En mä tiiä vaikuttaako se muuten sitte siihen tasa-arvoon tai(...) millään lailla. Nää [kotityöt] on hyvin sukupuolisidonnaisia edelleenkin, ni se on(...) Ne on vaikka väitetäänki, että ei pitäis olla miesten töitä ja naisten töitä mutta kyllä niitä vaan on.”

Roosa on tietoinen kotityöjakonsa epätasa-arvoisesta jakautumisesta. Hän itse tuntuu jääneen tietotaitonsa kanssa Leenan tavoin ”ansaan”. Kaufmann katsoo tällaisessa naisten ”ansaan” joutumisessa olevan kyse mekanismista, joka muotoutuu naisen hyväksyessä käytännön jota hän toisaalta paheksuu. Ansassa on kyse siitä, että toinen puoli naisesta tekee mitä toinen puoli hänessä pitää vääränä, elämän tullessa vaikeaksi tämän sisäisen

epäjohdonmukaisuuden takia. Ansaan jäänyt nainen uskoo oppilaana olevan miehen tavoin tasa-arvoon. Ihmiset kuitenkin käyttäytyvät hyvin konservatiivisesti ja näin ansassa olevaa naista vetää kahtaalle sosiaalisesti voimakas tasa-arvoideologia sekä sen todellisuudessa henkilökohtaisesti hankala saavutettavuus. Tällaista ansaan joutumista ei pidä ymmärtää traditionaalisen roolin omaksumisena, vaikka historiallisesti se onkin tullut korvaamaan sen. Kyse on samaan aikaan naisten yksilöllisen elämänkaaren aikana muotoutuneesta tiestä sekä sosiaalihistoriallisesta jatkumosta naisten suhteessa kotitöihin. Ansa muodostuu eleiden, tottumusten ja velvoitteiden kautta, eivätkä ansaan jääneet itse ole useinkaan tietoisia tilastaan. Niinpä naiset usein kieltävät olevan erikseen naisten ja miesten töitä, samaan aikaan kun heillä itsellään tuntuu olevan erinomainen kyky nähdä, milloin vaate on likainen tai tietää tarkasti millainen ruoka on terveellistä. Juuri tällaiset taidot tekevät ansasta vaarallisen, sillä ne rohkaisevat naista tekemään kotityöt, estäen näin häntä pääsemästä eroon ansastaan. (Kaufmann 1999, 182-191) Niinpä naisille voi olla joskus hankalaa antaa miestensä ottaa ohjat käsiin kotitöiden tai lastenhoidon osalta, sillä yleisesti ottaen ne ovat kuuluneet naisten hoidettaviksi. Myös naiset voivat miesten tavoin kokea identiteettinsä kanssa ongelmia, mikä estää heitä sopeutumasta mieheen pääasiallisena vanhempana. (Russell 1987, 175-176) Litteroitua haastatteluaineistoa lukiessani mieleeni tuli myös tulkinta, jonka mukaan Roosa saattaisi myös pyrkiä hyvittämään omaatuntoaan poissaolevana äitinä pitäessään langat käsissään keittiössä ja siivouspäivinä.

Toisin kuin Leena, Roosa ei kuitenkaan hyväksy tilannettaan. Sen sijaan että hän Leenan tavoin selittäisi kotityöjaon olevan seurausta omista valinnoista, Roosa kokee tullessa miehensä pettämäksi. Ollessaan itse kotona kotiäitinä Roosa kertoo tehneensä kaikki koti- ja lastenhoitotyöt, antaen Pekan keskittyä työssäkäyntiin. Roosan mielestä kotityöt kuuluvatkin tuolloin hänelle, eikä hän edes raskinut teettää raskaan työpäivän väsyttämällä miehellään enää kotitöitä.

”Toisaalta mä oon joskus ajatellut niitä asioita myös sillälailaki että jos mä en oo ollu töissä vaikka niin(...) et tavallaan se että(...) En mä viittis ees teettää hänellä niitä juttuja, jos hän on ollut vaikka töissä ja mä oon ollut päivän kotona(...) niin kyllä mä sit oon ite tehnyt niitä töitä.”

Valitettavasti Pekka ei ole tullut ajatelleeksi asiaa samalla tavalla. Vaikka Pekka kertoo hänellä olevan osapäivätyönkin takia enemmän aikaa kotitöiden tekemiseen ennen lasten hakemista päiväkodista, hän jättää viikkosiivousten ja ruoanlaiton teon Roosalle. Tässä näkemysrosossa on kyse siitä, että Roosa on toistanut sukupuolitapoja tasa-arvokehityksessä. Hänen mielestään sekä hän että Pekka tekevät paitsi uran ja hoitavat lapset, he myös tekevät kotityöt vuoronperään, ikään kuin antaen toisilleen lahjoja ja vastalahjoja. Tällainen Hochschildin (1994;2003, Jokinen 2005, mukaan) kiitollisuuden talous toimii silloin, kun parisuhteen osapuolet jakavat kulttuurisen ymmärryksen naiseudesta ja mieheydestä sekä yhteisen tulkintapohjan kullekin sopivasta roolista parisuhteessa. Pekka ei kuitenkaan jaa Roosaa käsitystä tasa-arvoisesta sukupuolitapojen vuorottamisesta. Pekan mielestä hänen vastalahjaksi antamansa lastenhoito kattaa Roosaa antamat lasten- ja kodinhoitolahjat. Roosa tosin pitää Pekan lastenhoitoa itsestään selvyytenä, eikä tunnista sitä vastalahjaksi, joka hyvittäisi hänen antamansa kotityölahjan. Roosaa näkökulmasta heidän kiitollisuuden taloudessaan on rikko. Tätä epämiellyttävää totuutta Roosa pyrkii järjelemään miehen suuremmalla taloudellisella panoksella.

”Monesti oon aatellut sitte sillä tavalla että(...) Et ok(...) mies ei tee niin paljo [kotitöitä] mut sit se ehkä(...) osallistuu rahallisesti ehkä enemmän kaikkiin niinkö lainan lyhennyksiin ja ruokahankintoihin, että niinkö mun rahat ei oo mennyt sinne niin paljo sitte(...) Toisaalta mä aattelen myös niin, että mä voin tehdä ite vähän enemmän ja hän sitte vastaavasti laittaa rahallisesti enemmän.”

Nyt Roosalla on vakituinen työ ansaiten miehensä tavoin säännöllistä palkkaa. Roosa ei kuitenkaan tunnu laskevan tulevaisuuden kotityönjakoa miehensä varaan. Hän ajattelee joutuvansa ottamaan suurimman osan koti- ja lastenhoitotöistä itselleen, kun mies palaa kokopäivätyöhön heidän muuttaessaan vihdoinkin samaan osoitteeseen pysyvästi. Sitä vastoin Roosaa mukaan ihannetilanne kotitöiden osalta saavutetaan palkkaamalla siivoja, joka ”kävisi tekemässä vaikka viikkosiivoukset”. Roosaa käsitys tilanteestaan voikin olla hyvin realistinen. Pekan näyttäisi olevan huomattavasti helpompi yhdistää lastenhoito miehiseen identiteettiinsä ja itsensä toteuttamiseen, kuin siivoaminen ja ruoanlaitto, ellei kyseessä ole kertaluontoisista projekteista, kuten muutaman kuukauden välein tehtävästä saunan siivoamisesta, sillä onhan siitä mahdollista odottaa vaimolta myös kiitosta. (vrt. Tigerstedt 1994, 76-78)

8. KUN KODIN- JA LASTENHOITO YHDISTÄÄ

8.1 Perheenpää ja toisista huolehtija

Pekan ja Roosin tavoin Kari ja Elina ehtivät elää kaksistaan parisuhteessaan lähemmäs kymmenen vuotta ennen kuin he hankkivat ensimmäisen lapsen. Aleksin ja Leenan tavoin pariskunnalla on kokemusta siitä, mitä on ryhtyä talonrakennusprojektiin heti ensimmäisen lapsen synnyttyä. Tällä hetkellä molemmat vanhemmat työskentelevät säännöllisessä päivätyössä. Leenan työ tosin vie hänen vapaa-aikaansa, sillä hän joutuu usein jäämään ylitöihin tai työskentelemään kokousten tähden työajan ulkopuolella. Lapsia hoitaa kodinhoitaja työpäivien ajan.

Elina muistelee halunneensa lapsia jo vuosia ennen kuin pariskunta vihdoinkin päätti aukaista uuden lehden elämässään. Pariskunta ei oikeastaan koskaan ollut keskustellut lasten hankkimisesta, sillä Elina ei vauvakuumeistaan Karille kertonut. Loppujen lopuksi pitkän yhteiselon jälkeen molemmista oli alkanut tuntua, että elämästä puuttuu jotain. Ennen hankkeeseen ryhtymistä pariskunta oli kuitenkin käynyt pohdintoja omasta valmiudesta vanhemmuuteen. Elina myöntää, että näin jälkikäteen ajateltuna lasten hankkiminen myöhäisemmässä vaiheessa osoittautui oikeaksi ratkaisuksi.

”Kyllä se vaatii sen molempien osapuolen kypsymisen siihen ajatukseen eikä vaan toisen.”

Muiden haastattelemiäni miesten tavoin lastenhankinta oli Karin sanoin ”ihan yhteinen päätös”. Isyystutkija Jouko Huttusen (2001) tutkimusten valossa Elinan pohdinta saattaa olla hyvinkin oikeaan osunut arvio. Huttunen on havainnut, että mikäli mies ei ole saavuttanut aikuisuuttaan ennen lasten tuloa, se saattaa vaikeuttaa miehen isyyskehitystä, kun voimavaroja isyyteen kasvamiselle ja pienen lapsen kanssa olemiselle ei välttämättä enää riitä. Erityisen tärkeää miehen valmius vanhemmuuteen on sen takia, että miesten kohdalla kansanviisaus ”kyllä luonto tikanpojan puuhun vetää” ei tunnu toteutuvan. Vauvan odotus ja syntymä ei näyttäisi muodostavan miehille samanlaista aikuistumista vauhdittavaa ajanjaksoa kuin naiselle. Niinpä lasta harkitessa olisi hyvä tunnustella, ovatko molemmat osapuolet todella valmiita kohtaamaan tämän aikuisuuteen kuuluvan vastuun. Kaikki haastattelemiäni miehet olivat omien sanojensa mukaan olleet valmiita

isyyteen lasten tullessa. On ajateltu, että mikäli mies on puolisonsa tavoin valmis vanhemmuuteen, se vaikuttaisi hänen sitoutumiseensa vauvasta tuleviin velvoitteisiin. Tällä ei kuitenkaan ole ollut tämän aineiston valossa niin suurta merkitystä, kun asiaa tarkastelee siinä valossa, kuinka haastattelemani miehet ovat osallistuneet vauvaikäisen hoitamiseen tai perhevapaiden pitämiseen, niiden vaihdellen suuresti isien välillä. Isät voinevat siis edelleen osoittaa sitoutumistaan vanhemmuuden vastuisiin ottaen kantaakseen perinteisemmin miehille kuuluneita perhevelvollisuuksia, kuten elättäjyyden. (Huttunen 2001, 41-44)

Ennen lasten tuloa Kari ja Elina olivat vakavamman pohdinnan lisäksi pitäneet ajatusleikkejä siitä, millaisia vanhempia heistä tulisi. Elina kertoo nauraen, että kaikki osoittautui olevan ”aivan, aivan toisin” kuin mitä he olivat ajatelleet. ”Mies on hirveen rauhallinen normaali(...) tai siis ihan jokapäiväisessä elämässä, niin aateltiin, et hän on se joka sanoo, että menkää ja tehkää. Mut sitten hän onkin se joka ne rajat luo ja on kyllä täysin se, jos vanhanaikaisesti sanotaan niin perheenpää että.” Tarkkaluonteinen Elina puolestaan osoittautui vähemmän tiukaksi vanhemmaksi kuin hän itsensä oli odottanut olevan. Karin ottama isän rooli tuntui yllättäneen Elinan muutoinkin positiivisesti. Hän ei olisi ”ikinä voinut kuvitella, että Kari ihan oikeasti osallistuu lasten elämään niin paljoa(...) sitten kun hän on kotona [töiden jälkeen], niin hän on aivan täysillä siinä mukana, että aivan älyttömästi kyllä”. Elina ei olisi voinut uskoa että heistä voisi tulla niin tasaveroisia vanhempia. ”Tuntuu että vaikka tosiaan meillä on kotona omatkin vanhemmat olleet tasavertaisia, mut en mä ikinä kuvitellut että ihan oikeasti voi olla niin että yhdessä tehään ja yhdessä touhutaan, eikä oo niin että toinen elää vähän niinku omaa elämää ja toinen elää omaansa, et kyllä se on ihan ylittänytkin ne odotukset mitä on voinut kuvitella että.”

Ehkä vähän yllättäenkin Kari ei koe vanhemmuuden häntä juurikaan muuttaneen. Sitä vastoin Elinan elämään lasten tulo tuntui tuovan täysin uuden järjestyksen:

”On muuttanut aivan hirveästi, kyllä(...) No, tuntuu että aina mää oon tykänny pitää huolta toisista, mutta kyllä se semmonen äidinrakkaus ja se(...) niitä lapsia kohtaan, niin kyllä se on jotakin niin ainutlaatusta. Että kyllä sitä kaikessa ajattelee lapsia. Se on ihan sama mistä asiasta on kyse viimeisestä pullapalasta vai onko työjärjestelyistä että piänpöytä illalla kokouksen vai

siirräkö viikolla vai mitä teen, niin kyllä aina se lasten etu mennee eelle. Ja on tullut pitkäpinnasemmaseksi, että se kasvattaa kyllä sitä luonnetta aivan älyttömästi.”

Lasten tulon jälkeen esimiesasemassa työskentelevällä Elinalla muuttui myös suhde työhön: ”On muuttunut ja vois sanoa että lasten syntymän jälkeen niin(...) se ei enään oo niin, tai siis se on rahallisesti tai taloudellisesti tärkeä, mutta se ei ole enää sellainen itseisarvo, että, no töitä täytyy olla. Nyt ennemminkin tekkee sen työajan vaan siellä töissä ja tulee kipin kapin kotiin, et ennen oli helpompi sitten vaan tavallaan antaa sen työn viiä mukanaan.”. Ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen Elina jäi kahdeksi vuodeksi kotiin Karin pitäessä isyysloman ja toisen lapsen syntymän jälkeen Elina jäi vuodeksi kotiin. Vanhempainlomien jakamisesta pariskunta ei keskustellut ensimmäisen lapsen synnyttyä, vaan molemmat tuntuivat pitävän Elinan kotiin jäämistä itsestään selvänä. Toisen lapsen synnyttyä parikunta oli saanut kuulla tuttavaperheen miehestä, joka oli jäänyt kotiin puoleksitoista vuodeksi. Hyvien kokemusten innoittamana pariskunta oli pohtinut Karin jäämistä kotiin toisen lapsen synnyttyä pidemmäksi aikaa kuin vain isyyslomalle. Kari olisi mielellään jäänyt pidemmäksi aikaa kotiin, etenkin kun ensimmäisen lapsen pikkuvauvavaihe oli häneltäkin jäänyt Aleksin tavoin pimentoon taloprojektin pyöryksessä. Pariskunta joutui kuitenkin luopumaan ideasta sillä:

”Nyt toisen lapsen kohdalla oli tarkoitus että minä oisin jäänyt jossakin vaiheessa jääny(...) jääny tuota(...) kotia vähäksi aikaa mutta tosiaan(...) Vaihoin työpaikkaa tuossa viime kevväänä, niin se sitte pikkusen muutti suunnitelmia siinä mielessä, että ei ollut kuitenkaan mahdollisuuksia jäähä, jäähä ainakaan tässä vaiheessa kotiin.”

Karin kotiin jääminen ei onnistunut enää työpaikan vaihtamisen jälkeen taloudellisista syistä: ”Heillä sopimukset velvottaa tiettyyn määrään että tietyt edut pysyy niin se oli varmaan semmonen suurin, suurin syy. Että siinä ois sit katkennu se rupeama, et se varmaan teki sen suurimman syyn, koska se ois sit tehnyt taas tehnyt siihen palkkapussiin aika ison loven. Ei itsessään se vanhempainloma mutta se töihinpaluu sieltä.”. Kari ja Elina selittävät monien muiden tavoin Karin perhevapaiden käyttämättömyyttä taloudellisilla argumenteilla. Toisaalta, Huttunen (2004) muistuttaa, että isän perhevapaalle jäämisessä tai jäämättömyydessä on aina lopulta kyse vanhempien arvoista

ja asenteista. Karin tehdessä päätöksen työpaikan vaihdosta uuden perheenjäsenen tulo oli jo tiedossa, ja näin ollen pariskunnalla oli ennakoitavissa työpaikan vaihdoksen tuomat esteet perhevapaille. Mikäli Kari olisi halunnut priorisoida vanhempainlomalle jäämisen, hän olisi voinut siirtää työpaikan vaihdoksen tuonneemmaksi. (Huttunen 2004, 52)

Omaa työhön paluutaan viimeisimmän äitiysloman jälkeen Elina muistelee:

”No, nuoremman kohdalla sitten no, mies piti ihan täyet isyyslomat tai no, kylläkin osissa että saatiin vähän pitemmäksi sitte kaikki edut käytettyä ja tosiaan sitten kun nuorempi oli vajaan vuoden niin lähdin sitten tai jouduin lähtemään - sain lähteä - miten se nyt sanotaan, no jouduin! (naurahdus) Ei se ollut mitään herkkua, mutta lähin sitte töihin ja siinä vaiheessa oli sitten keskustelu että jääkö mies vai ei mutta sitte kumpikin kuitenkin töihin sitten päädyttiin.”

Mikäli Elina olisi itse saanut päättää, hän ”ei ois lähtenyt missään nimessä vielä töihin”. Töihin lähtö oli tuntunut Elinasta ”aivan hirveältä” mutta taloudellisista syistä johtuen kotiin jääminen pidemmäksi aikaa oli mahdotonta. Töihin lähdön vaikeus ei kuitenkaan johtunut itse työstä, sillä Elina pitää omasta toimestaan ja on hyvin sitoutunut siihen. Hänen halunsa jäädä kotiin johtui yksinomaan siitä, että hän olisi halunnut itse hoitaa lastaan vielä pidempään, eikä olisi raskinut antaa lasta toisten hoidettavaksi. Elina kokeekin työelämän jonkin verran haittaavan hänen perhe-elämäänsä ja hän pyrkii jatkuvasti tasapainottelemaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi. Elina ei haluaisi tehdä enää ylitöitä, mutta työn luonteesta johtuen työpäivät saattavat venyä hyvinkin 14 tunnin mittaisiksi. Pitkän työpäivän jälkeen Elina saattaa ehtiä näkemään lapsensa vain juuri ennen heidän nukkumaan menoa. Tästä syystä Elina pyrkii tietoisesti kieltäytymään ylimääräisistä tehtävistä, keskittyen hoitamaan vain omat työnsä hyvin. Elina tunnustaa välillä ikävoivänsä lapsiaan työpäiviensä aikana. Toisaalta mukavina muistoina ajatuksissa käyvät lapset antavat voimia työpäivään, kun hän muistelee ”mitäs aamulla ehittiinkään tehdä”.

Pitkien työpäivien vastapainoksi Elina on työpäivien jälkeen oikea kotikissa. Vaikka mies välillä yrittäisikin ajaa Elinaa ulos kodista ja ottamaan omaa aikaa, Elina ei halua

lähteä minnekään. Monien pienten lasten äitien tavoin Elina on vapaa-aikanaan hyvin kotisuuntautunut ja hän haluaa viettää kaiken liikenevän vapaa-aikansa mieluummin lastensa kanssa. (Tolkki-Nikkonen 1990, 46) Vaikka Elinalla on ennen lasten tuloa ollut omiakin harrastuksia, hän ei koe jääneensä mistään paitsi vähenevän vapaa-aikansa takia:

”Toki sitä [vapaa-aikaa] on vähemmän, enkä kyllä paa ollenkaan pahitteeksi sitä. En kaipaakaan niin.”

Iltaisin Elina haluaa omistautua lapsilleen. Hän pohtiikin sen olevan osittain ”omantunnon paikkailua, että minä haluan sitten pajata niitä sen illan”. Elinan syyllisyys noussee hänen kykenemättömydestään toteuttaa omia ihanteitaan. Elina arvostaa lastenhoitajana kotona työskennelleen äitinsä jatkuvaa saatavilla oloa. Elina muistelee omaa lapsuuttaan lämmöllä: ”Meillä on aina ollut se aikuinen kotona lapsuudessa. Että se on ollut semmonen ihana, ihana asia. Ihan koen sellaiseksi turvalliseksi ja lämpimäksi lapsuudenkodin että.”. Kotoa saatu läsnäolevan äidin ihanne tuntui saavan vahvistusta Elinan tullessa itse äidiksi, vaikuttaen pitkälti Elinan äitiysidentiteettiin. Ongelmia onkin tuonut tämän ihanteen vaikea saavutettavuus hänen työskennellessään kodin ulkopuolella. Elina kokee riittämättömyyttä niin äitinä kuin puolisona.

Elinan riittämättömyyden tunteja ei ole auttanut vähentämään se, että hänen omat vanhempansa tuntuivat suhtautuvan tuoreisiin vanhempiin ”aika epäluuloisina”. Neuvoja isovanhemmilta ”sateli välillä vähän liikaa”. Vaikka Elina kyllä osasi arvostaa saatua tukea, tuntui hänestä usein siltä että vanhemmat eivät antaneet heille mahdollisuutta oppia vanhemmuutta rauhassa. Elina kertoo saaneensa kritiikkiä vanhemmiltaan lastenhoitoon liittyvistä asioista. Etenkin lasten erityisruokavalion ylläpitämisen tärkeyden vähättelyn Elina on kokenut loukkaavana. Toisaalta hän pohtii:

”Mut ei muuten kyllä oo, oo kauheesti tullut, ja enkä mä tiedä, et oonko mä vaan sit ottanut sen sitten niin itteeni. Et onko kritiikki sitä kohtaan ollut sitten niin suunnaton, mut ku se sattuu kun aina tavallaan sanotaan, ja siinä tavallaan litistetään se äiti siinä, että äiti on se paha, joka ei sulle anna, mut kyllä mää antasin, niin se tuntuu hirveen pahalta. Et sitte joutuu tavallaan puolusteleen ittiään, että hei tässä ihan oikeat syyt takana, että en mää nyt

kiusallani nyt anna sille jotakin pullaa. Et välillä sai sen kuvan että enkö mä nyt osaa mitään tehdä ite.”

Kari puolestaan ei ole kokenut samanlaista kritiikkiä omien eikä puolisonsa vanhempien taholta osittain ehkä siksikin, että erityisruokavalion ylläpitäminen on ollut Elinan vastuulla. Elinan kokemia paineita selittänee myös Elinan sisäistämät korkeat vaatimukset äitiydelle. Elina on itsekin tietoinen korkeista odotuksistaan äitiytensä suhteen:

”Mut mä en tiä, se varmaan juontaa niin kaukaa historiasta että nainen on kaikki ne kotihommat ja lapset hoitanut ihan toisella käellä vaan, että mä uskon että vieläkin on osakseen [niin]. Meillä kyllä on ihan päinvastainen tää tilanne, että musta tuntuu että mies on tosiaan se, joka johtaa tätä orkesteria, että silleen ihan hyvässä mielessä, että hän silleen pitää tän pakan koossa. Et sikäli, varmaan just se yhteisön paine tuo mulle sitä huonoa omaatuntoa siitä että mun pitäis niinkö enemmän jaksaa ja olla ja tehdä ja tosiaan hoitaa koti tuosta ihan vaan ja(...) Mut ehkä mä joku päivä minä pystyn siihen!”

Elina tuo haastattelussa useita kertoja esille sen, kuinka hän toivoisi pystyvänsä olemaan enemmän lastensa kanssa ja tekemään enemmän kotitöitä. Eniten häntä tuntuu satuttavan se, että hänen ehtimättömyytensä takia Karin täytyy tehdä monia kotitöitä. Kari ei ole koskaan kritisoinut vaimonsa tekemisiä eikä sitä, että hänen pitää osallistua kotitöiden tekoon. Kari on myös muistanut antaa kiitosta Elinalle tehdystä työstä. Näyttäisikin siltä, että Elina on itse luonut oman tukalan tilanteensa omassa päässään. Elina tosin pohtii avoimesti kotoa ja omilta vanhemmiltaan saatua käsitystä hyvästä äitiydestä. Tämän lisäksi hän katsoo perhettään laajemman yhteisön tuovan hänelle paineita toteuttaa kotiäidin ihannetta. Tarkemman luennan jälkeen pariskunnasta alkoi kuitenkin piirtyä kuva, jossa pariskunnan voisi ymmärtää todella kannattavan hyvin vanhanaikaisia vanhemmuuden rooleja. Näin Elinan naurahtaen tekemä luonnehdinta Karista perheenpää-isänä saattaisi olla osuvampi kuin mitä alun perin ajattelinkaan. Näin ollen sukupuolten erikoistuneet roolit Elinan kotiäiti-ihanteineen olisivat myös Karin arvojen mukaisia, mistä syystä Elinalla olisi siitä hankalaa erottautua. (vrt. Huttunen 2001, 83-84)

Tulkintaa Karista perheenpää-isänä tukee ensinnäkin se, että Kari on ottanut tehtäväkseen ohjata ja opastaa lapsiaan. Kari kertookin olevansa paitsi puolisoaan myös omaa isäänsä tiukempi lasten kasvatuksessa. Hänestä on tärkeää välittää omat arvonsa lapsilleen ja hän kertoo tekevänsä vaimoaan selkeämmin eron oikean ja väärän välillä kasvattaessaan lapsiaan. Myös Elina kertoo itse stressaavan kotitöistä ja Karin stressatessa lasten kasvatuksesta. Pariskunnan yhteisesti jaettu arvomaailma selittäisi myös pariskunnan sopuisan suhteen. Molempien kertomuksen mukaan pariskunnalla kun ei ole mitään ristiriitoja parisuhteessa, eivätkä he omien sanojensa mukaan koskaan kinastele lasten- tai kodinhoitoon liittyvistä asioista. Pariskunta kertoo kyllä keskustelevänsä paljon, mutta kotitöistä tai lastenhoidosta pariskunta ei ole omasta mielestään koskaan neuvotellut. Käytännöt tuntuivat ”tulevan vain itsestään”. Vahvat perinteiset sukupuolirooliodotukset selittäisivät myös Elinalla ja Karilla olevat hyvin erilaiset kokemukset onnistumisistaan puolisoina ja vanhempina. Elina kertoo ihanneparisuhteessa olevan tärkeintä toisen kunnioitus. Hän kertoo heidän olleen yhdessä niin kauan, ja kokeneen niin paljon, ja silti he ovat pystyneet kasvamaan niistä yli. Hän myös sanoo parisuhteen pysyvän hyvänä silloin, kun: ”ei pyri aina sitä toista muuttamaan, vaan miettii, et muutanko ittiäni ennen kuin toista, jos alkaa tökkiä”. Vähäsanaisempi Kari kertoo parisuhteessa olevan tärkeintä toisen huomioon ottaminen. Silti herää epäily, onko Elina perheessä sitten se, joka kunnioittaen joustaa ja muuttuu sekä kykenee kasvamaan asioiden yli, kun pariskunta kohtaa erimielisyyksiä. Ainakin Elina tuntuu kokevan syyllisyyttä omista kiukunpuuskistaan ja pyrkivän aktiivisesti olemaan mahdollisimman hyvä äiti, joka kaikessa jaksaa rakastaa lapsiaan ja puolisoaan. Kari puolestaan ei koe epäonnistuneensa isänä, eikä hän koe perhe-elämän vaikuttavan hänen työelämäänsä eikä liioin vapaa-aikaansa. Hän käykin säännöllisesti harrastuksissaan pari kertaa viikossa. Näyttäisi siltä, että Kari tyyppillisenä perheenpää-isänä on perheensä käytettävissä puolisoaan enemmän omilla ehdoillaan. (Huttunen 2001, 83)

Elina tukee Karin perheenpää-isän roolia ottaen jossain määrin miehensä ihailijan roolin. (vrt. Huttunen 2001, 84) Elina kertoo puolisostaan:

”No hän on aivan ehattomasti turvallinen ja rauhallinen ja semmonen(...) hirveen onnistunut, että pojat ovat hirveän rauhallisia hänen seurassaan ja toki ne nyt villiintyy mutta silleen että näkee että he niinku luottaa et tuo aikuinen on, isä on semmoinen että se pysyy eikä se mihinkään katoa vaikka mä

kiukuttelen tai(...) Ja sillä tavalla jotenkin, että hällä on hirveen homma hanskassa, vaikka tuntuu että kaikki on aivan kaaosta niin sit se lutviutuu tuosta noin vaan jotenkin luontevasti. Että se käy tuosta nuin vaan. Ja sit hauska, se saa kyllä aina pojat niin nauraan ja touhuileen, et niillä on joskus omia höpsötyksiä, tosi hyvä vanhempi ei voisi parempaa isää pojille toivoa.”

Oman äitiytensä onnistumisesta Elina on puolestaan epävarmempi. Hän toivoo ”onnistuneensa edes jossain”. Elinan puheesta voisikin välillä saada kuvan, ettei hän tee kotona mitään. Silti molempien arvion mukaan pariskunta jakaa lastenhoitotehtävät tasapuolisesti. Päädyinkin luokittelemaan pariskunnan tasa-arvoisesti lastenhoidon ja kotityöt jakavaksi pariskunnaksi. Elinan puheen miestänsä ihaileva ja itseään mitätöivä sävy teki minut kuitenkin varovaiseksi sen suhteen, voiko tähän pariskunnan antamaan arvioon tasapuolisesta lasten- ja kotihoidon jakamisesta luottaa. Luottamusta vahvisti kuitenkin sekä Elinan että Karin usein esiin tuoma lapsikeskeisyys. Lapset ovat molempien elämässä etusijalla, ja niin Elina kuin Karikin haluaa viettää mahdollisimman paljon aikaa lastensa kanssa. Tämä lapsikeskeisyys osoittautui pariskunnan kohdalla tasa-arvoista kotityönjakoa selittäväksi tekijäksi. (vrt. Coltrane 1996, 62)

Muiden pariskuntien tavoin lasten tulo on lähentänyt tätäkin pariskuntaa, mutta yllättäen myös heidän yhdessä viettämäänsä aikaa. Ennen lapsia pariskunnan yhteinen aika meni heidän työskennellessä pitkiä työpäiviä, mutta lasten takia pariskunta on nyt tehnyt paljon työaikajärjestelyitä, jotta lasten hoitoaika jäisi mahdollisimman lyhyeksi. Niinpä Kari lähtee aamulla aikaisin töihin palaten kotiin aikaisemmin kuin Elina, Elinan puolestaan lähtiessä töihin vähän myöhemmin. Näin Elinalla on aamuisin aikaa touhuta lasten kanssa ennen töihin lähtöä ja antaa lapsille aamupalaa, Karin palatessa aikaisin töistä kotiin tehden iltapäiväruoan lapsille. Iltaisin pariskunnalla on aikaa touhuta lasten kanssa yhdessä. Pariskunta arvioikin viettävänsä lasten kanssa yhtä paljon aikaa. Mitään lastenhoitovuoroja pariskunnalla ei ole, vaan lasten kanssa on se ”kumpi siinä sattuu olemaan”. Elinasta tosin joskus tuntuu siltä, että hän ”omii” lapsia liikaa itselleen. Tätä hän pyrkii tietoisesti välttämään, sillä ”saa se mieskin välillä niitten kans touhuta ihan vaikka keskenäänki.” Koska Kari ei pystynyt pitämään isyyslomaa enempää vanhempainvapaita, on pariskunta sopinut, että lasten sairastuttua Kari jää töistä pois. Karin mukaan hänellä on myös helpompi jäädä pois töistä:

”No, joo, kyllä se minä oon ylleensä joka jää pois(...)jos ne jotaki sairastappauksia. Se on mulla vähän helepompi että(...) jäähä pois siinä välissä, että ei tarvi muuta ko vaan ilmottaa työnantajalle lapsen sairastumisesta niin pystyy sen kolome päivää (...) tarvittaessa sitte kotua hoitaa.”

Pariskunta pyrkiikin hoitamaan lapsiaan itse niin paljon kuin mahdollista, eikä päiväsaikaa lapsia hoitavaa kodinhoitajaa haluta edes kysyä poikkeustapauksissa apuun. Onpa Elina ottanut lapset joskus töihinkin mukaan Karin ollessa työmatkoilla.

Pariskunnan vanhemmuuden jakaminen ei ole aina ollut yhtä tasaista. Elinan ollessa kotona lastensa kanssa hän huolehti pääsääntöisesti lasten hoidosta Karin käydessä töissä. Myös kotityöt ovat kuuluneet pääsääntöisesti Elinan vastuulle ihan suhteen alusta saakka. Elina kertoo suhteen alkua ajoista: ”Silloin voi sanoa, että minä tein enemmän, että oikeastaan melkein kaiken. Että työtki saneli siinä niin paljon, että oli vähän miten sattuu niitä töitä että, niin mää tein silloin pääsääntöisesti kaiken.”. Tämä hyvin perinteisten rooliodotusten mukaan elänyt pariskunta muuttui kuitenkin tasa-arvoisemmaksi Elinan palattua takaisin töihin. Mistään tietoisesta muutoksesta ei kuitenkaan ollut kyse. Kari ei edes näe ajansaatossa tulleen mitään muutoksia heidän työnjakoonsa. Elina sitä vastoin on huomannut muutoksen ja on siitä tietoinen:

”Varmaan silloin ko minä menin töihin ensimmäisen lapsen jälkeen silloin ko hän oli 2 vuotta, niin silloin se jotenkin kääntyi, kelkka aivan toiseen suuntaan. Toki se että kumpikin oli töissä niin sitä alkoi enemmän jakaa ja sit ne on vaan(...) Mies on ottanut enemmän ja enemmän niitä itelleen. Sit tietenkin kun hän tulee monesti aikaisemmin töistä hän on sitten kerennyt jo tehdä niitä [koti- ja lastenhoitotöitä] ennen kuin siinä itse pääsee kotia niin.”

Kotityönjakoon onkin alkanut tulla muutoksia pariskunnan tehtyä työaikajärjestelyitä lasten hoitopäiviä lyhentääkseen. Heidän työnjakoaan tuntui ohjaavan käytännöllisesti ajatus, jonka mukaan ”se tekee kuka on paikalla”. (vrt. Coltrane 1996, 67) Koska Kari tulee aikaisemmin työstä kotiin, hän aloittaa iltapäiväruoan tekemisen. Elinan mukaan Karia kannustaa ruoan tekemiseen myös se, että lapset keuhuvat hänen tekemiään ruokia paremmiksi kuin äidin. Usein hän on ehtinyt antaa lapsille jo ruoan ja siistiä keittiön,

mahdollisesti imuroidakin, Elinan tullessa kotiin. Ruoan jälkeen vanhemmat pyrkivät touhuamaan lasten kanssa yhdessä. Ennen nukkumaanmenoa perhe kasaa vielä yhdessä lasten lelut seuraavaa päivää varten takaisin laatikoihin. Elina itse haluaa usein tehdä lapsille iltapuuroa ja laittaa heidät nukkumaan. Kari siis huolehtii useimmiten iltapäiväruoan kokkaamisesta ja imuroinnista. Kaupassa käynnit Kari ja Elina jakavat tasapuolisesti käyden usein yhdessä kaupassa tai sitten toinen käy töistä tullessaan. Elina tosin kertoo, että Kari pitää ruokahuoltoa pystyssä, sillä hän lähtee kauppaan ”vain katselemaan”. Myös keittiön siivous ja tiskaus menee pariskunnalla tasan toisen hoitaessa sen ruoan jälkeen ja toisen iltapalan jälkeen. Kodin- ja lastenhoidon jakoa pariskunta selittää käytännöllisyydellä. Pariskunta ei neuvottele tehtävien vuorottamisesta, kuten Pekka ja Roosa vauvan pyllyn pesusta, vaan rutiinien kautta heillä näyttäisi tulleen työnjakoa tehtävien mukaan.

Osittain kotityönjako on muodostunut pariskunnalla myös sen mukaan kumpi mistäkin tehtävästä pitää. Elina ei liiemmin pidä ruoanlaitosta, joten hän mielellään on jättänytkin sen Karin tehtäväksi. Elina puolestaan vastaa viikkosiivouksista pölyjen pyyhkimisineen sekä pyykinpesusta. Elina pitää viikkosiivouksen tekemisestä erityisesti, jos hän saa tehdä sen ihan rauhassa miehen viedessä lapset ulos. Hän nauttii puhtaasta kodista ja siivousurakan jälkeen hän usein palkitsee itsensä kahvitellen. Toisaalta Elinan pyykkäämiselle ja siivoamiselle löytyy muitakin syitä. Ne ovat askareita, jotka hän haluaa itse hoitaa koska:

”Kyllä se varmaan se pyykinpesu on semmonen ku, mä en tiedä mistä mulle on iskostunut ajatus että ne pitää ihan tosissaan tarkkaan katsoa, että missä lämpötilassa ne pestään ja muuta ja mitä saa laittaa kuivausrumpuun ja mitä muuta että kyllähän mieskin toki sen varmasti osais tehdä sen mutta(...) Se on varmaan semmonen. Ja sitten se luutuaminen on sit semmonen mistä mä piän kiinni että mä(...) Meillä tosiaan ku käy tosiaan pari kertaa vuodessa tekemässä sen suuremman siivouksen tää meidän hoitaja niin, niin mä hälle ensimmäisellä kerralla neuvoin että miten pitäisi luututa että (naurahdus) aivan kuin hän ei kenties osais tehdä sitä!”

Muiden haastattelemien naisten tavoin Elinalle on kertynyt kodin- ja lastenhoitoon liittyvää tietotaitoa. Siisti koti tuntuu myös rauhoittavan Elinan mieltä: ”Tai mä jaksan

paremmin kun koti on siistinä kuin jos on aivan hirviä. Mua stressaa hirveesti jos on kauhea kaaos ympärillä, se saa mut kauheen levottomaksi.”.

Elinan siivouksen ja pyykkäämisen lisäksi sukupuoliroolien mukainen jako selittää myös monia Karille kuuluvia askareita. Karille on aina kuulunut lasten kylvettäminen, sillä Elinan mukaan: ”Minä en ole ikänä kylvettänyt meidän lapsia, et se on miehen homma tuo vauvojen pesu.” Karin tehtäviin kuuluu myös perinteisesti miehisevät talon askareet kuten lumen kolaukset ja ruohonleikkuu kodin korjaustöiden lisäksi. Kodin korjaustyöt menevät Karille, sillä ”eihän se puoliso oikein ossaa tehdä [niitä]”. Elina itsekin kertoo ruohon leikkaamisen kuuluvan Karille, sillä hän itse ei ole tullut opetelluksi ajamaan päältä ajattavalla ruohonleikkurilla. Kari kertoo huolehtivansa myös talon kustannusten seuraamisesta: ”Totta kait pittää huolehtia vesimittarit ja sähkömittarit ja lämmitykset, kustannukset yrittää pitää kurissa.”. Kari pitää omakotitaloon liittyvien miesten töiden tekemisestä sillä:

”No, kyllä kait tämä omakotitaloasuminen on kokonaan harrastusta. Eipä sitä muuten ois tämmöseen lähtenyt mukkaan(...) Kaikki kait ne omalla tavallaan tuo [tyydytystä].”.

Kari on perinteisen perheenpään tavoin hyvin työorientoinut suomalainen mies. (Huttunen 1999, 179-180) Vaikka hänessä onkin paljon piirteitä perinteisestä perheenpäästä, on hän kuitenkin tätä leiväntuojaa modernimpi isä ollen sitä läheisempi lapsilleen näyttäen välittämistään arkisesti esimerkiksi laittamalla ruokaa. (Huttunen 2001, 85) Koska Elina itse tekisi mielellään useimmat koti- ja lastenhoitotyöt eikä mielellään jättäisi niitä, ruoan tekemistä lukuun ottamatta, miehelleen, selittänee pariskunnan työnjaossa tapahtuneita muutoksia enemmän Karin isyyden tuomat muutokset. Elinan puolesta Karilla olisi ollut helppo jättäytyä Esan tavoin vastustamaan passiivisesti koti- ja lastenhoitotehtävien tekemistä. Töihin palanneen Elinan ajan ollessa kortilla, Kari ei Esan tavoin kuitenkaan vastustanut uuden roolin ottamista, vaan hyväksyi sen, ettei Elina ehdi kaikkea yksin tehdä eikä myöskään vaatinut häneltä sitä. Uuden roolin ottamisessa on auttanut se, että lasten myötä Kari on muuttunut työkeskeisestä perhekeskeisemmäksi. Hän toki edelleen viihtyy työssään ja kokee olevansa oikealla alalla. Hänen suhteensa työhön ei ole aikojen kuluessa muuttunut, mutta tullessaan perheelliseksi Kari on saanut muitakin arvoja. Hän kokee perhe-

elämänsä tukevan työssäkäyntiä, sillä lapset saavat unohtamaan illaksi vaativan työn heti kotiovesta sisään astuttuaan. Kari ei koekaan stressiä työasioista, vaikka ne aina yrittävätkin kotiin kulkeutua. Tiiviisti lasten ja puolison kanssa vietetty arki tasapainottaa Karin elämää. Kari kertoo lasten tuoneen hänen elämäänsä ”ihan uuen perspektiivin”. Kari on onnistunut täydentämään urakeskeistä elämäänsä parisuhteeseen, lapsiin ja kotiin liittyvillä elämänprojekteilla. (Tigerstedt 1994, 84) Työorientoituneena miehenä Kari on onnistunut kääntämään myös suhteensa kotitöihin. Kysyessäni Karin suhdetta kotitöihin, hän kertoo:

”Kyllä minä(...) pidän työn teosta, myös kotitöiden teosta ihan(...) samalla lailla mitä muistakin töistä.”

Karilla ei selvästikään ole ongelmia sovittaa koti- ja lastenhoitotyötä oman miehisen identiteettinsä kanssa, sillä hän näkee kotityöt työnä siinä missä palkkatyönkin. Osallistuvan ja hoitavan isän tavoin Karin isänä olemista näyttäisi säätelevän enemmän arkielämän realiteetit kuin asenteet tai oletetut normit. (Huttunen 2001, 85) Lapsiaan hän haluaa Elinan tavoin hoitaa niin paljon kuin mahdollista. Tähän hän on omien sanojensa mukaan saanut mallin omalta isältään, jonka kanssa hän on samanlainen siinä, että: ”tekkee kaikki asiat mitä perheessä täytyy tehdä, että eihän se muuten tämä arki pyöri”. Karilla on myös hyvin käytännöllinen suhde kotitöiden tekemiseen ja jakamiseen. Kysyessäni mitä mieltä hän on tasa-arvokeskustelusta, hän vastasi:

”Onhan se nyt tietenkin tavottanut, tavottanut mutta jotenkin vaan(...) tuntuu että se on(...) taas jotenkin näitä tämmösiä muotiaiheita että niistä on pakko aina välillä koittaa puhua, en tiä et onko se joillakin ihmisillä niin aika kortilla, että [ei ehdi osallistua] No, ei oo sen kummemmin että (...) en minä hirveästi oo tuhlannut aikaa siihen(...) Tuntuu vaan monesti että kuitenkin näissäki asioissa pääsis helepommalla kun alakas vaan tekemään eikä alakas höpöttöön, että miten näitä vois esimerkiksi jakkaa tasapuolisemmin tai muuta. Terve järki puuttuu.”

Kari tuntuu osuvan asian ytimeen. Muutoksia sukupuolten väliseen työnjakoon on hankala saada muutoin kuin juuri toistuvasti osallistumalla kentälle, joka ei ole itselle

luonteva. Heteronormatiivisiin tapaisuuksiin on mahdollista saada rikko, kun käytännön rutinoituessa pelaajalle kehittyy yhä enemmän pelisilmää. (Jokinen 2005, 62)

Molemmat pariskunnat ovat tyytyväisiä nykyiseen koti- ja lastenhoitojakoonsa. Heidän mielestään on vain ”itsestään selvää”, että mikäli toinen ei ehdi tekemään, paikalla oleva vanhempi tekee sen. Työaikajärjestelyiden takia myös Kari on paljon paikalla. Niinpä Kari saattaa usein laittaa kuivuneita pyykkejä vaatekaappeihin kun Elinan työpäivät venyvät, vaikka pyykkihuolto onkin pääasiassa Elinan vastuulla. Pariskunnan yhteisymmärrystä helpottaa se, että heillä on samanlainen siisteyskäsitys ja molemmat osallistuvatkin jokailtaiseen lelujen keräämiseen lastensa kanssa. Toisaalta pariskunta oli jakanut tietyt tehtävät kokonaan jommankumman vastuulle, mikä saattoi edesauttaa harmonista yhteiseloä. Kun toinen oli vastuussa jonkin asian hoitamisesta, ei askareen tekemisestä tarvinnut neuvotella toisen kanssa, vaan vastuussa oleva saattoi suunnitella tekevänsä sen omien mieltymysten mukaan. Pariskunta on myös sopinut, että lasten hoito menee kaiken muun edelle, myös siivoamisen, eikä ”kaappeihin kukaan niin paljon kurki että niitä tarttis ihan yhtenään pyyhkiä tai muuta”. Tämä helpottanee Elinan kokemaa syyllisyyttä alati agendalla olevien kotitöiden tekemättömyydestä, ja sen sijaan, että illat kuluisivat pelkkien kotitöiden tekemiseen, hän antaa aikaansa lapsilleen. Pariskunta muistaa myös aina kiittää toisiaan tehdystä työstä ja tukevat toinen toistaan niin kotikuin työasioissa. Vaikka Elinalla onkin naisena paljon tietotaitoa koti- ja lastenhoitotehtäviin liittyvissä asioissa, ei hän koskaan kritisoi miehensä tekemisiä, vaan hän antaa tukea miehelleen:

”Annan tukea vanhemmuudessa, että kyllä minä aina yritän antaa sitä palautetta, ja ko mies joskus vähän mieltii et tekeeköhän hän oikein tai muuta, niin sitte ko vaikka ite saattas tehdä sen toisin, niin tukea sitä hänen tapaansa, et kyllä se on sitä tätä arjen pyöritystä niin.”

Elina luottaa Karin kykyyn tehdä asiat ja antaakin Karin hoitaa ne kuten parhaaksi näkee, mikä puolestaan tukee Karin oma-aloitteisuutta.

Kuten monesti pariskunnan tasaisen työnjaon taustalla ei ollut alun perin motiivina tasa-arvoideologian noudattaminen, vaan käytäntö muodostui molempien sitoutuessa perhe-

elämäänsä yhtä vahvasti. (Deutsch 1999, 35) Elina on kyllä tyytyväinen kotityönjakoonsa, mutta hän ei koe sen olevan kovinkaan reilu, sillä:

”Et kyllä mä koen välillä huonoa omaatuntoa siitä että jos mulla varsinkin venyy päivät hirveen pitkiksi niinkö mulla on toisinaan niitä 12 tai 14 tunnin työpäiviä, niin sitten kun ei tosiaankaan jaksaa ja näkkee et toinen on tehnyt ihan viimeisen päälle ja vielä senki lisäksi tekkee vielä jotakin niin kyllä siitä sattaa itelle puukkoja selkään, vaikka mies ei sitä millään tavalla osota että mun täytyis [tehdä enemmän] tai että hän niinkö kokee vääryyttä. Se on vaan mulla itellä sisällä että se on ihan väärin!”

Elina on pystynyt suhteen alussa hoitamaan suurimman osan kotitöistä ja vanhempainlomalla ollessaan hänellä ei ollut ongelmia toteuttaa ihanteensa mukaista kotiäitiyttä. Töihin palatessaan pullantuoksuudesta äidistä on jäljellä enää muisto vain. Siksi Elina kokee nyt pääsevänsä jopa liian helpolla kotitöiden osalta. Kyse ei ole siitä, että mies ei kotitöitä saisi tehdä. Elina on hyvin kiitollinen miehensä panostuksesta heidän perhe-elämäänsä. Kyse on siitä, ettei Elina kykene täyttämään omia äitiyteensä kohdistuvia odotuksiaan, ja hän kokee epäonnistuneensa. Elina muuttaisikin kotitöiden jaossa vain sitä, että hän itse jaksaisi tehdä enemmän, jottei miehelle jäisi niin paljon tekemistä. Elina myös toivoisi saavansa lisää aikaa lastensa kanssa olemiseen. Voi olla, ettei Elina pääse syyllisyyden tunnoistaan tulevaisuudessakaan eroon. Tähän tulkintaan rohkaisee se, että Roosin ja Pekan tavoin Karilla ja Elinalla on toisistaan poikkeavat käsitykset kiitollisuuden talouteen kuuluvien lahjojen ja vastalahjojen antamisesta. Elina pitää Karin lasten kanssa viettämää aikaa usein lahjana, josta hän haluaa kiittää. Kari pitää lastensa kanssa olemistaan itsestään selvänä asiana, eikä koe siinä kohtaa antavansa mitään lahjoja. Elina kertoo:

”Siis kyllä meillä, mä en tiä mistä se meillä on tullut, mutta kyllä me yritetään kannustaa toisia, ja kyllä aina kiitän kun hän on tehnyt ruuan tai imuroinut ku tuun kottiin ja kyllä siis aina yritän muistaa sitä antaa, mut sitten taas miehellä on vähän se huonopuoli, että hän ei ossaa ottaa sitä vastaan, että hän on vähän niinku et ”Täähään kuuluu niinku mulle.” tai siis silleen, et se ei ymmärrä että se merkitsee aivan hirveesti. Tai vaikka että on käynyt poikien kanssa ulkona tai jotakin, jos sattuu kiittään, että kiitos ku olit, että sain tässä

vaikka jotakin tehtyä, niin hän ei oikein ossaa, että hän vähän niinku vaivautuu että ”Höh, no totta kait määhän nyt kävin”.”

8.2 ”Ei siinä sitte viittiny ees mainostaa.”

Venlan ja Kaarlon tutustuessa Venla vielä opiskeli Kaarlon ollessa jo työelämässä. Kaarlo muutti Venlan luokse kotoaan ja nyt parilla on takanaan lähemmäs kymmenen yhteistä vuotta. Pariskunta koki edenneensä suhteensa kanssa nopeaan tahtiin, sillä molemmat olivat valmiita uuteen elämänvaiheeseen heidän tavatessaan. Niinpä oman talon rakentaminen pikkuvauvan kanssa on tuttua myös tälle pariskunnalle. Nyt Kaarlo on toisen lapsen syntymän jälkeen osa-aikaisella hoitovapaalla Venlan työskennellessä kokoaikaisesti.

Kaarlon ja Venlan mennessä naimisiin pariskunta oli jo keskustellut lasten hankkimisesta. Kaarlo kertoo tilanteesta:

”No kyllä se on (...) tietenkä että, kuitenkin alko ikkääki tulla siinä sitte niin, että se(...) Ollaan tietenkä molemmat keskusteltu että haluaako lapsia, että eihän sitä voi niinku(...) Että tykkääkö, ja yhteinen sävel löytyy heti siitä sillä tavalla, että molemmat tykkää lapsista. Ja, että mikä se ois se lapsien lukumäärä.”

Niinpä molemmille lapsen tulo häiden jälkeen oli iloisesti odotettu uutinen. Sekä Kaarlon että Venlan vanhemmat olivat myös suhtautuneet hyvin positiivisesti heidän vanhemmuuteensa, ja pariskunta kokeekin saaneensa heiltä tukea ja kannustusta käytännön avun lisäksi. Suhde lasten isovanhempiin on edelleen hyvä, ja lastenhoitoapua on tarvittaessa saatavissa. Venla ja Kaarlo kokevat sopivan hyvin yhteen vanhempina, sillä kasvatuseriaatteista heillä ei ole ilmennyt erimielisyyttä. Venla kokee vanhemmuudessa tärkeänä osoittaa tunteitaan ja vastaanottaa niitä lapsiltaan sekä aistimaan tunteita lapsistaan. Kaarlo pyrkii olemaan lastensa kanssa mahdollisimman paljon, sillä hän haluaa olla läsnä oleva isä.

Ensimmäisen lapsen synnyttyä Venla piti äitiysloman lisäksi koko vanhempainloman, Kaarlon pitäessä täyden isyysloman. Venlan äitiysloman jälkeen Kaarlo jäi vielä muutamaksi kuukaudeksi hoitovapaalle. Pariskunta ei ollut keskustellut vanhempainloman pitämisestä sen kummemmin, sillä äidin jääminen kotiin oli ollut itsestään selvää. Myös toisen lapsen synnyttyä Venla piti koko vanhempainloman. Venla kertoo kotiin jäämisensä olleen tärkeää imettämisenkin vuoksi:

”Olen ollut niihin tyytyväinen ja jotenki(...) En tiä ollaanko me sitten ajateltu jotenkin, että se on kuitenkin(...) tietyllä tavalla aika itsestään selvyys, että äiti jää kotiin kerta(...) Osittain tää rintaruokintakin siihen vaikuttaa, et se on aika tärkeä asia ja sitä on sitten aika hankala järjestää välillä, (heh) välillä töissä. Ja minusta(...) ja meistä molemmista niin, siinä kuitenkin(...) vauvan varhaiset elinkuukaudet niin(...) kyllä se on äiti se tärkein.”

Kaarlo kertoo jääneensä alussa ensimmäisen vauvan hoidossa talon rakentamisen takia taka-alalle. Niinpä hän talonrakennusurakan valmistuttua halusi jäädä kolmeksi kuukaudeksi hoitovapaalle:

”No, se ensimmäinen lapsi ko syntyi niin me silloin tehtiin omakotitaloa just sammaan aikaan niin(...) siinähan se enemmän jäi (kröhöm)(...) se hoitaminen sitte vaimolle, että mää koin siinä vähän etten ollut(...) niin ehkä sataprosenttisesti ku oisin pystynyt ehkä mukana olleen mutta (...) Niin, sitte muutekin ko Johanna sai jatkaa työelämässä, niin minä siinä sitte jäin kolomen kuukauden hoitovapaalle(...) Että kuitenkin se on niin lyhyt aika tuo lapsen niin sanottu vauva-aika että(...) Niin koin siinä sitte, ko saatiin valamiiksi tämä [talo], että ehti siinä itekki vähän hengähtään ja olleen lapsen kansa.”

Toisen lapsen kohdalla Kaarlo pääsi paremmin mukaan jo heti alusta lapsen hoitoon. Isyysloman lisäksi Kaarlo jäi Venlan vanhempainloman jälkeen vielä puoleksi vuodeksi hoitovapaalle, jota hän jatkoi parhaillaan olevalla osa-aikaisella hoitovapaalla. Pekan ja Roosin tavoin pariskunta oli päätenyt tähän vielä kovin harvinaiseen ratkaisuun Venlan saatua uuden työpaikan vanhempainloman jälkeen. Pariskunta oli käynyt keskusteluja siitä, kuinka Venlan uuden työpaikan vastaanottaminen mahdollistuisi vanhempainloman

jälkeen, sillä kumpikaan ei halunnut laittaa alle vuoden ikäistä lastaan vielä päiväkotiin. Kaarlون halukkuuteen jäädä kotiin vaikutti se, että hän oli Pekan tavoin tehnyt jo pitkän uran, ja alan vaihtokin oli käynyt hänellä mielessä:

”No mä oon reilusti toistakymmentä vuotta ollut töissä, että kyllä tässä nyt miettii(...) Koko ajanhan mulla on ollut tässä nyt sellainen prosessi käynnissä, että vaihdanko alaa vai mitä(...) Mää oon tehny tässä kuitenkin, no, kymmenen vuotta toistaki työtä tavallaan sitte että(...) Tässä mikä on osa-aikainen työ. Että jatkaako siinä sitte vai menneekö jollekin muulle alalle sitte.”

Venla tukee Kaarlون kertomusta arvioiden, että Kaarlo on kokenut kotiin jäämisen positiivisena asiana, sillä nyt Kaarlollakin on enemmän aikaa viettää lasten kanssa, saaden myös taukoa työelämästä: ”ja miettiä omia elämän sitte tärkeitä arvoja(...) ja mahdollisesti sitten haluaisko vaihtaa sitä työnkuvaansa.”. Oltuaan puoli vuotta kokoaikaisena koti-isänä Kaarlo joutui palaamaan takaisin töihin osa-aikaisesti taloudellisten syiden takia. Kaarlo kuitenkin jatkoi hoitovapaataan osa-aikaisella hoitovapaalla, sillä pariskunta halusi pitää lasten hoitopäivät mahdollisimman lyhyenä. Kaarlo kertoo:

”[Mietittiin], onko se sitte liian pieni [vielä], niin päädyttiin tämmöseen, että minulla on mahdollisuus tehdä lyhyempää päivää, niin ei tarte olla siellä tarhassa sitte pitkiä päiviä(...) Ja miten se sopeutuu sinne ja näin. On se ihan hyvin lähtenyt sinne, että voishan se siellä olla sen puolesta, mutta ehtiihän ne lapset oleen niin paljon laitoksissa ja näin.”

Kiireistä perhe-elämää elävälle Kaarlolle osa-aikainen työaika sopii hyvin. Vaikka Kaarlo pystyykin jättämään työasiansa työpaikalle työstä lähdettyään, ovat viimeaikaiset työelämässä tulleet muutokset kiristäneet tahtia ja lisänneet työperäistä stressiä hänen elämässään. Pitkän työuran jälkeen tulleet työelämän muutokset ovat myös syöneet Kaarlون työmotivaatiota. Kaarlo on alkanut iän myötä pohtia myös terveyteen ja jaksamiseen liittyviä kysymyksiä. Kaikki nämä tekijät yhdessä olivat taustalla vaikuttamassa Kaarlون päätökseen jäädä hoitovapaalle ja panostaa sen hetkisessä elämässään lapsiinsa. Hoitovapaa ja sen jälkeinen osa-aikainen koti-isyys tuntuikin

olevan oikea ratkaisu, sillä Kaarlo kokee nyt työelämään osa-aikaisesti palanneena perheen ja lasten auttavan työelämässä jaksamista.

Roosan tavoin Venla oli lasten syntymän jälkeen vasta luomassa työuraansa. Niinpä vanhempainloman jälkeen saatu koulutusta vastaava työpaikka oli Kaarloa korkeammin koulutetulle Venlalle tärkeä asia. Kouluttautumiseensa panostanut Venla on aina pitänyt työtä ihmiselle tärkeänä osa-alueena elämässä, eikä hän ole osannut nähdä itseään koskaan pelkän kotiäidin roolissa:

”Työ on kans tärkeä osa-alue mun elämässä(...) että en niinku näe, että pelkästään voisin olla joku kotiäiti. Toivottavasti tämä ei kuulosta siltä, ettenkö arvostaisi sitä työtä mutta minulla täytyis olla(...) tai siis mä koen, että se tuo sisältöä sitte mun elämään(...) Että on niin sanottu semmonen oma juttu.”

Odotusten mukaisesti työ onkin tuonut lisää sisältöä Venlan elämään sekä tasapainottanut koko perheen elämää. Venla kertoo viihtyvänsä uudessa työssään, joka on tuonut elämään mielekkäitä haasteita mutta myös onnistumisen kokemuksia. Venlan töihin meno oli tärkeää myös siksi, että perheen molempien vanhempien palkkatyö on koettu välttämättömäksi perheen toimeentulon vuoksi. Venla katsookin hänen työnsä tuovan hyvinvointia koko perheelle.

Kaarlo ja Venla ovat onnistuneet jakamaan lastenhoidon tasapuolisesti olemalla vuorotellen kotona ja töissä. Molemmille on itsestään selvää, että sekä isä että äiti osallistuvat tasapuolisesti lasten hoitoon. Tällainen yhdessä jaettu vastuu lasten hoidosta onkin lähentänyt pariskuntaa tuoden Venlalle ja Kaarlolle yhteisesti jaettuja kokemuksia. Kaarlo kertoo lasten vauva-ajasta:

”Mutta olihan se semmonen yhteinen(...) kuitenkin että yhdessä tehtiin sitte ja hoidettiin. Oli kuitenkin aikaa siihen, ja tosiaan kaikki isyyslommat ja kaikki oon pitänyt, ja ollut kaverina siinä niin(...) on sitä sitten sitoutunut tai enemmänki ehkä. Tullut sitte semmosta niinku yhteistä(...) Kummallekin tullut semmosta uutta asiaa (...) Niin siinä sitte nähty miten se parisuhde toimii, että jos kaikki ei meekään ihan käsikirjoituksen mukkaan kaikki

illat(...) Että lapsien kanssahan tulee vaikka kaikenlaisia yllätyksiä, mutta minusta se on hienosti toiminut. Että välillä on ollut pinna kireällä, että jos on ollut lapsen yöherätyksiä, että kumpi mennee ja näin(...) mutta tosi hyvin on mennyt sen suhteen kyllä että.”

Ensimmäisen lapsen tullessa kotiin vanhemmat ovat uuden tilanteen edessä. Kaarlo tuokin hyvin esille, kuinka lapsen hoito vaatii uuden opettelua paitsi tuoreelta isältä, myös tuoreelta äidiltä. Tämä Kaarlon oivallus ei ole aina itsestään selvää. Perheissä saatetaan nimittäin pitää tuoretta äitiä äitimyytin takia ”luonnollisesti” kyvykkäänä lapsen hoivaajana, ikään kuin äidin ei tarvitsisi opetella mitään uutta saatuaan esikoisensa. Kaarlon ymmärrys siitä, että kyse on molempien kohdalla uuden opettelusta, on varmasti saanut hänet näkemään oman roolin isänä hyvin eri tavalla kuin jos hän olisi uskonut vauvan hoidon vaativan vain häneltä itseltään toistojen kautta hankittavaa kyvykkyyttä. (Jokinen 2005, 56) Kaarlo ei tyytynyt naisten mallivaltaan uskoen passivoitumaan ja lamautumamaan lastenhoidon edessä, vaan aktiivisen ja sitoutuneen isän tavoin Kaarlo on kantanut oman vastuun uuden opettelusta. (Huttunen 2001, 84-85, 166). Venla puolestaan on kyennyt välttämään naisille tulevaa sosiaalista painetta olla lapsille tärkein, ellei ainoa hoivaaja. (Deutsch 1999, 202) Tässä häntä on auttanut varmastikin se, että hän pitää puolisoiden keskinäistä kunnioitusta ja tasa-arvoa tärkeinä asioina parisuhteessaan. Hän ei halua suhteeseensa perinteistä työnjakoa vaan hän uskoo yhdenvertaisuuteen. Kysyessäni Venlalta mitä mieltä hän on median sukupuolten tasa-arvoa koskevasta keskustelusta, hän vastaa:

”Musta on niinkö ihan hyvä että siitä on ollut niinkö mediassa juttua ja keskustelua(...) ja mää nään sen niinkö erittäin positiivisena että miehet, nykypäivän niinku isät niinkö näkee sen heijän(...) siis oman roolinsakin niinkö laajempaan ja haluavat osallistua(...) Ja sitten toisaalta myöskin seki, että ko siitä keskustellaan niin myös että(...) puoliset, siis äidit, antais myös niille isille sen mahdollisuuden osallistua siihen kotityön tekemiseen ja lastenhoitoon enämpi. Kerta jostushan on niinkin, että tavallaan se äiti sitten omii kokonaan sen lapsen ja lastenhoidon itelleen ja mies voi jäädä hyvinkin vieraaksi siinä. Erittäin tarpeellinen aihe.”

Venla itse ei ole halunnut omia kaikkia koti- tai lastenhoitotehtäviä itselleen, vaan lasten syntymän jälkeen työnjaosta on käyty myös keskusteluja, joissa jaetusta vastuusta on löytynyt yhteinen ymmärrys. Niinpä molemmilta sujuvat nyt niin syöttäminen kuin vaipan vaihto. Pariskunnan yhteisesti jaettua lasten hoitoa helpottavat yhteiset pelisäännöt, joita he pyrkivät noudattamaan. He myös jakavat samat kasvatuseriaatteet. Pari on sopinut hakevansa ja vievänsä lapset päivähoitoon vuorotellen. He myös vuorottelevat kotiin jäämistä lasten sairastuttua, sillä onhan se paitsi heidän itsensä myös heidän työnantajiansa kannalta hyvä, ettei aina vain toinen jää, kuten Venla tuo esiin. Tehdessään osapäivätyötä Kaarlolla on usein enemmän aikaa viettää lasten kanssa. Niinpä hän on nyt jonkin verran enemmän vastuussa lasten hoidosta arkipäivinä.

Kaarlo ja Venla ovat onnistuneet jakamaan lastenhoitoon liittyvät tehtävät hyvin tasapuolisesti erityisesti kun asiaa tarkastelee pidemmällä aikavälillä. Vuorotellessaan kotonaoloa, on molemmille kehittynyt rutiinit lastenhoitoon. Huttunen (2001) näkee hoivaavaan isyyteen kuuluvan vastuullisuuden sisältävän muutakin kuin rutinoitua tehtävien tekemistä. Siihen sisältyy myös kokonaisvaltainen huolenpito lapsista ja perheestä ja muistuttaa äidillistä huolenpitoa. (Huttunen 2001, 179) Kaarlo on oppinut näitä hoivaavan vanhemman taitoja ja tunteita ollessaan yksin vastuussa lapsistaan. Kysyessäni, miten vanhemmuus on muuttanut häntä, Kaarlo vastaa:

”No ainaki se on että kärsivällisyyttä on tullut enempi että(...) ku kaikki ei tietenkään mee sillä tavalla(...) Yllätyksiä tulee lasten kanssa ja näin, niin oppinut sitte itteki hillitteen ihtiään eikä(...) ettei pinna palais niin äkkiä ja koittanut kuunnella lapsia ja ymmärtää niitä, huolet että mitä ne(...) vähän niinku niitten rooliin sitte mennä. Varsinki viime kesä oli ko oli kahen lapsen kanssa että vanhempiki lapsi ossaa kuitenkin puhua ja vaatii aika paljo, niin alako sitte siihen(...) että vähän sitä paineensietokykyä niin jaksaa paremmin opettaa.”

Uuden isän tavoin Kaarlo on onnistunut kyseenalaistamaan isyyteen ja äitiyteen liitettyjä psykologisia itsestään selvyyksiä. (Jokinen 1999, 186) Hän kantaa ”äidillisen isän” tavoin huolta lapsista ja heidän elämästään. (Deutsch 1999, 28) Ollessaan vastuussa pienten lasten hoidosta, Kaarlolle on kehittynyt kokemuksen myötä perinteisesti äitiyteen liittyvää herkkyyttä lapsen tarpeille. Hän osaa ja uskaltaa olla myös pehmeä, kyeten

luomaan läheisen suhteen lastensa kanssa. Kaarlo tuo kuitenkin esiin isän ”äidin vaiston” saavuttamisen haasteellisuuden pohtiessaan oman ja puolisonsa vanhemmuuden eroja:

”No tietenkin ainahan äiti on aina äiti, että kyllä se on tietenkin lapsillaki on se(...) Vaikka minäkin olen ollut paljon tekemisissä niitten kanssa, niin kyllä se äiti on se jos sitte tulee haaveri tai sattuu jotaki, niin lapset sitte reagoi sillain, että äiti ossaa hoitaa. Varsinki nuoremmalla vielä sitte, jos sillä on joku kipiä, niin se on äitissään kiinni sitte(...) Ja itekään ei niin pienimmistä heti sitte reagoi siihen lapseen jos sillä(...) Että kyllähän niinku(...) Onhan se aina vähän että, kun jos on naisihminen niin herkemmin reagoi sitte jos jotaki tulee.”

Nuoremman lapsen tapa kääntyä äitinsä puoleen haaverin satuttua voi olla peräisin äitiys- ja vanhempainlomalta, jolloin äiti oli lapsen ulottuvilla koko ajan. Tällaista äitiin turvautumista vahvistaa Kaarlon pohdinnassaan tuoma seikka, ettei hän ehkä miehenä niin herkästi edes reagoi lapsen valitukseen. Muiden pariskuntien tapaan myös tämän pariskunnan vanhemmuudesta on siis löydettävissä sukupuolittuneita piirteitä. Näillä piirteillä on vaikutusta myös heidän työnjakoonsa. Venlalla on päävastuu lasten asioiden järjestämisestä, vaikka Kaarlo tehtävästä tarpeen tullen suoriutuu. Venla itse arvelee hoitavansa lastensa asioita osittain koulutustaustansa takia. Vanhemmilla on myös omat ajanvietteet lasten kanssa. Kaarlo tykkää olla paljon ulkona lasten kanssa, lähtien vaikka urheilemaan vanhemman lapsen kanssa, tai olemalla lasten kanssa kotipihalla tehden pihatöitä. Venla puolestaan lukee lapsille satuja ja askarteleo heidän kanssaan.

Suhteen alussa pariskunta jakoi kotityöt hyvin tasaisesti keskenään, tehden viikkosiivouksenkin yhdessä. Venlan jäätyä äitiyslomalle, jäi Venlalle lastenhoidon lisäksi kodinhoitoon liittyvät työt. Venla piti tätä järjestelyä itsestään selvänä, sillä jäätyään kotiin hän katsoi kotitöiden kuuluvan hänelle. Venlan palattua töihin ja Kaarlon jäädessä kotiin pariskunta ei kuitenkaan jämähtänyt vanhempainloman aikaiseen järjestelyyn, vaan lastenhoidon lisäksi kodinhoitoon liittyvät tehtävät alkoivat siirtyä Kaarlon huoleksi. Vanhempainloman aikainen käsitys siitä, että ”se tekee, kuka on kotona” pitää yhä paikkansa. Vielä osa-aikaisella hoitovapaalla ollessaan Kaarlo tekee usein enemmän kotitöitä kuin Venla, sillä Kaarlolla on enemmän vapaa-aikaa päivisin. Niinpä Kaarlo huolehtii usein talon yleisestä siisteydestä. Kaarlo on päävastuussa myös

talon korjaustöistä, auton huollosta, lumen kolaamisesta ja ruohon leikkaamisesta. Pariskunta jakaa keskenään pyykkihuollon niin, että Venla huolehtii pyykkien pyykkämisestä ja narulle ripustamisesta, Kaarlon silittäessä ja viikatessa pyykit kaappeihin. Myös keittiön siistimisen pariskunta jakaa keskenään. Viikkosiivousten yhdessä tekeminen ei enää onnistu, vaan toisen täytyy katsoa lasten perään sillä välin, kun toinen siivoaa. Molemmat kuitenkin siivoavat. Venlan päävastuulla on ruoanlaittaminen, ostosten tekeminen sekä pölyjen pyyhkiminen.

Pariskunnan mukaan heidän kotityönjako on vain hitsautunut ajan saatossa sellaiseksi kuin se on. Molempien mielestä on itsestään selvää, että kotona oleva tekee oma-aloitteisesti tarvittavat tehtävät. Molemmat myös muistavat antaa positiivista palautetta toisilleen, kun toinen on ehtinytkin tehdä mielessä pyörineet kotityöt. Elinan tavoin Venla myös antaa Kaarlon tehdä kotityöt itsenäisesti eikä kritisoi työn jälkeä. Kaarlo kertoo:

”Koska Venla antaa tehdä [kotityöt] kerta niin ei oo varmaan huonompi se jäläkikkään sitte ja että(...) Eikä sillä tavalla paikkaile että(...) eikä sano että nyt on tuota(...) vaikka joku imurointi tai joku muu tehtävä, että ei sillä tavalla arvostele.”

Kaarlo pitää omasta puolestaan myös huolen, ettei Venlan tarvitse monien naisten tavoin jatkuvasti muistuttaa häntä tehtävänä olevista kotitöistä, vaan Kaarlo näkee itsekin, milloin on aika tehdä mitään. Kyse voi olla myös siitä, että Venla on monien tasa-arvoisesti kotityöt jakavien naisten tavoin madaltanut omaa siisteyskäsitustään. Kysyessäni, mitä kotitöitä Venla itse haluaisi hoitaa, hän vastaa:

”Tietenkin joskus tulee tunne että(...) haluais niinkö tehdä semmosen siivouksen sillä lailla, että sen sais niinkö hoitaa ihan itse alusta loppuun. Tavallaan näkee sitte sen että(...) en voi syyttää muuta ko itseäni jos joku kohta jää sitte niinkö huomioimatta. (heh) Mutta periaatteessa niin en, en ajattele että minä nyt haluaisin haalia jotaki kotitöitä ainoastaan itelleni, että minä kyllä nään, että se on ihanaa että me niinkö jaetaan niitä. Markokin haluaa osallistua kotitöihin. Et meillä ei, ei oo semmosta niinkö että on naisten työt ja miesten työt.”

Kaarlo itse ei näe mitään eroa siisteyskäsitksessä hänen ja Venlan välillä. Olipa pariskunnan siivouksen laadussa eroja tai ei, Venla ei ainakaan pyri omimaan kotitaloustöitä itselleen eikä olemaan täydellinen kotiäiti. (vrt. Coltrane 1996, 74) Päinvastoin Venlan mielestä on itsestään selvää, että molemmat tekevät kotitöitä, eikä hän näe olevansa niistä ensisijaisesti vastuussa. Venla jättää osan kotitöistä Kaarlon tehtäväksi, eikä koe siitä huonoa omaatuntoa Elinan tavoin. Kaarlo ei myöskään näe koti- ja lastenhoitotöitä vain naisten työnä, vaan osallistuu kaikkeen paitsi ruoanlaittoon. Ruoanlaittotaitojen puutetta Kaarlo kertoo paikkailevansa tekemällä sitten muita kotitöitä, kuten silittämällä vaatteita:

”Ylleensä ko on sit se pyykinpesu niin Venla laittaa ne sitte koneeseen ja sitte ko ne(...) tietenki ripustettu sillä tavalla, Venla ite on käyny(...) Mutta kyllä se mulla sitte on, tai sit ko on tuo pyykkivuoro tuosa tai ko on kuivunut pyykit, niin esimerkiksi tännäänki niin(...) siellä oottaa nyt sitte kuivauskaapissa että(...) Mulla sitte nyt on tässä aikaa nii pystyy silittää tossa sitte(...) Ja oon sitte ajatellut sitä ruoanlaittoon osallistumista vähän näillä muilla hommilla kompensoimaan.”

Pariskunta on osittain jakanut kotitöitä mieltymystensä mukaan, mikä osaltaan helpottaa käytyjä neuvotteluja. Niinpä Venla on toistaiseksi tehnyt ruoan, vaikka kokkikurssin käyminen on käynyt Kaarlon mielessä. Venla pitää myös kukkien ja puutarhan laitosta ja välillä siivoamisestakin. Kaarlolla puolestaan auton huolto ja siistiminen käy harrastuksesta. Kaarlo hoitaa mielellään myös lumityöt ja ruohonleikkuun, eikä silittäminen tai huoltotyötkään niin vastenmielisiä ole.

Pariskunta ei varsinaisesti riitele koskaan kotitöiden teosta, saavat laadulliset näkemuserot heidätkin välillä keskustelemaan. Venla kertoo:

”[Auton huolto] on tavallaan ehkä Kaarlon yks tämmönen(...) tietyllä tavalla harrastuskin, ajanviete. Hän saa sitä kautta omaa aikaa, ku hän lähtee puhistaan autoa ja tykkää siitä hommasta. Välillä omasta mielestäni liianki kanssa (heh). Ok, minulla on täällä ne omat pinttymät kodinhoijossa, että on ne tietyt järjestykset ja näin poispäin, ja mulla mies tykkää siitä että auto on

puhdas (heh). Niin näistä joskus käyään ehkä sellaisia mielenkiintoisia keskusteluja (heh).

Venla uhraisi enemmän aikaa kodin siivoamiseen, kun Kaarlo laittaisi aikaansa mieluusti auton puhdistamiseen. Tämän lisäksi Venla toivoisi Kaarlon ottavan enemmän vastuuta asioiden päättämisestä. Kaarlo puolestaan kertoo olleen jonkin verran epävarma siitä, tekeekö hän varmasti kaiken oikein. Kaarlo on saanut omasta lapsuuden kodistaan kovin perinteisen isyyden mallin, joten hän on joutunut opettelemaan hoivaavamman isyyden ja on sillä tiellä vieläkin. Venla on Kaarlon mielestä kyllä tukenut hänen vanhemmuuttaan, mutta joskus Kaarlo kokee häneltä odotettavan liikaa. Tasa-arvoisesti vanhemmuuden jakavia pariskuntia tutkittaessa onkin tuotu esiin, että koti-isät voivat kokea samanlaista uupumusta kuin koti-äiditkin. (Russell 1987, 167) Tässä asiassa Kaarlo kaipaisi enemmän ymmärrystä, etenkin silloin, kun viikoittaisten rutiinien lisäksi hänen tehtäväkseen tulee jotain poikkeuksellista.

Koti- ja hoivatöiden jakaminen on helpottanut pariskunnan arjesta selviytymistä, mutta se ei ole säästänyt heitä ruuhkavuosien tuomilta aikapaineilta. Ensimmäisen lapsen syntymä itsestään ei mullistanut pariskunnan elämää. Samaan aikaan aloitetun talonrakennusprojektin kanssa pikkuvauvavaihe vei jo pariskunnan aikaa niin paljon, että molemmat olivat kokeneet ajan hyvin kiireisenä. Venla kertoo:

”Kyllähän se tietysti mullisti sillon(...) ko tää meidän esikoinen synty. Niin tietenkin siinä oli monenlaista projektia meneillään, että meillä oli tämä talon rakentaminen niin(..) Sitä ei voi ajatella pelkästään niinku sen kautta, että mitä niinku lapsen syntymä niinkö aiheutti tähän meidän ajankäyttöön.”

Vapaa-aikaan tunkeutuneet uudet velvoitteet mullistivat pariskunnan ajankäytön. Uusien pakollisten asioiden lisäksi ajankäytön hallitsemisen tunteen katoamiseen ja kiireen tunnun syntymiseen vaikuttivat myös puolisoiden vähenevät mahdollisuudet vaikuttaa ajankäyttönsä. (Jallinoja 1997, 156) Kaarlo tuokin esiin, kuinka lasten syntymän jälkeen he eivät pystyneet enää suunnittelemaan ajankäyttöään niin hyvin kuin ennen:

”No, olihan se nyt tietenkin seki semmonen rajapyykki tavallaan, että sillon ennen lapsen syntymää(...) niin sillon me pystyttiin tekkeen ne [kotityöt] sillä

tavalla yhdessä, että silloin oli joku niinku siivouspäivä tai sillä tavalla(...) Että päätettiin ennalta. Yhdessä ehkä siivottiin sillä tavalla enemmän(...) tehtiin ne kotityöt. Ensimmäisen lapsen jälkeensä niin tietenkin siinhän sitte on(...) että toisella meni sitte enemmän siihen lapsen hoitoon ja(...) tai no, miten nyt jompikumpi aina teki niin sitte toinen siivos.”

Ajankäytön ennakoimisesta ja suunnittelusta oli tullut haastavampaa. Venla on samoilla linjoilla Kaarlon kanssa, sillä hänen mukaansa ajankäyttöön liittyviä päätöksiä ei voi enää tehdä yksin, vaan aina joutuu ottamaan huomioon niin puolison kuin koko perheenkin. Molemmat ovat joutuneet arvottamaan ajankäyttöään uudelleen. Nyt aikaa otetaan harrastuksissa käymisestä. Monien muiden naisten tavoin Venla koki etenkin lasten imetyksiensä aikana joutuneensa luopumaan omasta vapaa-ajastaan selkeämmin kuin Kaarlo. Edelleenkin Venlalla on enemmän vaikeuksia löytää aikaa harrastuksissa käymiseen kuin Kaarlolla. Vaikka Kaarlo onkin kyennyt pitämään paremmin kiinni säännöllisistä harrastuksistaan, on myös hän vähentänyt harrastuksissa käyntiään sillä: ”Ko lapsi tuli, niin siinä nyt tartti enemmän apua kotona, eikä sillä tavalla viitti lähteäkään ko iltasiinhan nuo painottuu nuo harrastukset, niin [silloin] kuitenkin eniten tarttee apua täällä.”

Kiireinen elämä on vaikuttanut myös puolisoitten keskinäiseen suhteeseen. Pariskunta kertoo riitelevänsä erityisesti ajankäyttöön liittyvistä asioista, joko yhteisen tai oman ajan vähyydestä. Venla kertoo:

”On muuttanut keskinäisiäkkin suhteita. Eliikkä tietenkin se, että ko ei oo enää samalla lailla niinkö aikaa tietenkään toisillekaan niin välillähän(...) molemmat kokee silleen, että olisi hyvä jos saatais järjestettyä aikaa pelkästään toisillemme.”

Yhteisen ajan puuttuessa suhde on joutunut välillä koetukselle. Pariskunnan ajankäyttöön on lasten lisäksi tuonut muutoksia myös Venlan uusi työ. Venla joutuu usein tuomaan töitään kotiin ja työpäivät saattavat sen takia venyä pitkiksi. Sen lisäksi, että Venla kokee joskus stressiä ja aikapaineita työn takia, hänellä on Roosin tavoin välillä vaikeuksia yhdistää työtä ja perhe-elämää. Tehdessään kotitöitä, on se pois lapsille annetusta ajasta ja taas toisin päin. Uuden työn alettua Venla on kokenut itsensä useammin

ylikuormittuneeksi kuin Kaarlo. Työstressiä potiessaan työpäivän jälkeen pelkkä ajatus edessä odottavista kotitöistä saattaa uuvuttaa. Venlan uupumus voi tuolloin saada hänet tivaamaan: ”Hitsi, mun täytyy nyt sitte tehdä tätä asiaa ja miksi et oo tehnyt sinä nyt puolestas tätä asiaa!”.

Ollessaan ajallisesti enemmän kotona Kaarlo ei koe samanlaisia aikapaineita kuin Venla, vaan hän kokee voivansa tehdä kotitöitä useimmiten omassa tahdissa. Vaikka Kaarlo ei koekaan stressiä kotitöistä, ovat hänenkin päivänsä täysiä. Aika loppuu joskus kesken, kun kotona on tehtävää niin paljon. Venlan työn lisäksi perheeseen tuo aikapaineita Kaarlon kausittain tekemä sivutyö. Erityisesti Venla kokee sen vievän hänen harrastusaikaansa, sillä Kaarlo tekee sivutyötään iltaisin ja viikonloppuisin. Kaarlo kertoo kyllä ymmärtävänsä kokopäivätyötä tekevän puolisonsa paineet, ja hän on joutanutkin harrastuksissa käymistään. Kausittaisesta sivutyöstään Kaarlo ei ole kuitenkaan ollut vielä valmis luopumaan, vaikka asia on ollut pohdinnassa jo useamman vuoden ajan. Tästä erimielisyydestä huolimatta pariskunta arvioi suhteen kestäneen koetukset hyvin, ja keskusteluyhteys on säilynyt. Kaarlo kertoo pariskunnan nyt pyrkivän järjestämään aikaa päivittäin myös parisuhteelle. Lasten mentyä yöunille, pariskunta rauhoittuu viettämään aikaa yhdessä, välttämättä tekemästä enää kotitöitä.

Saadakseen helpotusta aikapaineisiin Kaarlon mielestä he voisivat hyvin viedä lapset nykyistä useammin hoitoon isovanhempien luokse. Venla on kuitenkin ollut hyvin vastahakoinen antamaan lapsiaan edes isovanhempien hoidettavaksi. Venla kertoo:

”Ko [isovanhemmat] ovat kyllä ilmasseet sen halukkuutensa [hoitaa lapsia], mutta tavallaan mää ite oon sitä vielä tässä vaiheessa miettinyt että(...) Tai kokenut että minun niinkö äitinä tai vanhempana pitää ne lapset hoitaa. Ja niinhän se kyllä onkin(...) Että en ehkä ole Kaarlon mielestään sitte riittävästi luottanut muihin hoitoapua antaviin tahoihin. Elikkä tavallaan mää oon itekkin osiltaan sitten järjestänyt oman ajankäyttöni tai sen yhteisen ajankäytön mahottomaksi sen suhteen, että oon katsonut että, (heh) minun lapsiahan ei kukaan muu voi hoitaa just siinä tilanteessa.”

Vaikka isovanhemmat ovat itse tarjoutuneet lastenhoitajiksi aina tarvittaessa, ei Venla ole halunnut antaa etenkin nuorimmaista lastaan vielä kenenkään hoitoon. Toisaalta,

Venla on useampaan kertaan ehdottanut, josko pariskunta palkkaisi ulkopuolista siivousapua helpottamaan arjen kiireitä. Kaarlo ei kuitenkaan ole halunnut ketään ulkopuolista siivoamaan heidän taloaan, vaan on mieluummin siivonnut sitten itse. Venla kertoo:

”Minä sanoin viime keväänä, että palkataan joku pesemään nuo meidän ikkunat, niin hän sitte sano että ei, ei kyllä hän voi sitte vaikka pestä ne. Ja niin hän sitte pesi ne ikkunat ja säästimme (heh) siinä sitte vähän rahaa. Ja myös senki näkökulman Kaarlo on tuonut, että hän ei ehkä oo välttämättä vielä kypsynyt riittävästi siihen ajatukseen, että joku tämmönen ulkopuolinen siivoaja tulis tänne meidän kotiin ja siivois.”

Kaarlolle ei tuottaisi niin suuria ongelmia viedä lapsiaan isovanhempien luokse hoitoon, mutta vierasta siivoajaa hän ei mielellään kotiinsa päästäisi. Venla puolestaan ottaisi mielellään ulkopuolista siivousapua, mutta lasten hoidon hän hoitaisi mieluiten itse. Näiden erimielisyyksien takia pariskunta ei ole toistaiseksi vielä ottanut juurikaan ulkopuolista apua. Molemmat kuitenkin arvioivat, että lasten kasvaessa lastenhoitotehtävät helpottavat, ja nuorimmaisensikin varttuessa on Venlalla helpompi joustaa periaatteistaan ja antaa lapset hoitoon mummolaan.

Kaiken kaikkiaan molemmat ovat tyytyväisiä heidän työnjakoonsa ja he pitävät sitä reiluna. Yhteisesti jaettu vastuu on lujittanut heidän parisuhdettaan. Venla on erityisen kiitollinen puolisolleen hänen työaikajoustoistaan, sillä se on mahdollistanut hänen työssäkäyntinsä. Kaarlo ei kuitenkaan halua luoda kuvaa itsestään uhrauksien antaneena super-isänä. ”Sitä lasta rakastaa, niin ei sitä sitte koe menettäneensä mitään muusta sitten.” Päinvastoin, hän on puolestaan kiitollinen puolisolleen vanhemmuuteen ja harrastuksiin saadusta tuesta. Kaarlo on tyytyväinen tekemiinsä valintoihin. Kaarlon perinteisestä palkkatyöisyyden ihanteesta poikkeavat arvot helpottivat hänen päätöstään jäädä hoitovapaalle. Kaarlo kyllä myöntää tekevänsä työtään rahan takia, mutta hän on ollut valmis joustamaan tuloissaan laittaen suhteensa lapsiin työn edelle. Kysyessäni, miksi niin harvat miehet jäävät koti-isiksi, Kaarlo kertoo, etteivät kaikki ole tietoisia isien mahdollisuuksista jäädä kotiin. Sen lisäksi hän arvelee:

”Kyllähän nyt tietenkin ne syyt että(...) palijohan sitä sanotaan että taloudellisuushan se tekkee, taloudellinen tilanne että(...) Mutta kyllä sen oppii ihminen sitte jos tulot tippuu yli puolet, niin pystyy sitä kyllä elämään vähän rajotetumminki. Että vaikka itellä tulot tietenkään isot oookkaa mutta(...) niin eihän sitä voi rahasa mitata tuota aikaa mitä sitte lasten kanssa on.”

Ymmärtäessään taloudelliset syyt, hän samaan aikaan muistuttaa, kuinka kahden palkkatyötä tekevän perheissä kyse on loppujen lopuksi pariskuntien arvovalinnoista. Itse hän on kokenut lastensa kanssa olemisen tärkeänä ja on halunnut sijoittaa siihen. Toisekseen Kaarlون miehinen identiteetti ei ole kärsinyt myöskään palkkatyössä käyvistä vaimosta, vaan nyt on ollut vuorostaan vaimon aika tienata.

Venla ja Kaarlo tuntevat paljon perheitä, joissa isät ovat käyttäneet isyyslomat. Kaarlون mielestä se on nykyisin hyvin yleistä, eikä sitä ihmetellä. Pariskunta tietää myös heidän kaltaisiaan perheitä, joissa isät ovat jääneet myös vanhempainvapaalle. Kaarlون mukaan isät ovat muutoinkin nykyisin enemmän mukana pienten lastensa elämässä. Tällaisen isyyden kehityksen Kaarlo näkee positiivisesti:

”No minusta se on hyvä asia ja että(...) semmosta muutosta on tullut ja että ei oo enää niin sanotusti perinteiset miesten ja naisten kotityöt(...) että niinku on mieski alkanu enempi osallistumaan(...) Että ei sitä pietä enää minnään kummajaisena että(...) kattoo pölyimuri käessä yllättäen ja muuta.”

Kaarlo on kuitenkin hyvin tietoinen siitä, että kaikki eivät ole luopuneet perinteisistä sukupuolten rooleista. Kotitöiden teon ollessa Kaarlolle itselleen itsestään selvää, on hän tullut kiinnittäneeksi työpaikallaan huomiota vanhanaikaisiin asenteisiin:

”Mutta sitte joskus ko meillä pittää työpaikalla aina siivota niin(...) joskus sitte ihan imuroida työkonneita ja näitä, niin naisilta kuullut joitaki vinkkejä että harvinaista että näkky miehellä pölyimuri käessä(...) Että vanhemmat naiset siellä on(...) että ko ikärakennekki on siellä nuorista vanhempia(...) niin ehkä niillä on vielä se käsitys sitte, että se roolimalli on vielä se vanhanajan niinku(...) sillä lailla että nainen tekee kotityöt ja mies tuo

leivän(...) Mutta kyllä mulle käy että(...) vaikka en itekään nuori oo mutta(...) pyrkiny auttaan ja tekkeen sitte että(...) tuu niistä riitaa sitte mitenkään.”

Perinteisten arvojen ollessa vielä hyvin yleisiä, Russellin (1987) tutkimuksen mukaan tasa-arvoisesti koti- ja hoivatyöt jakavat pariskunnat kohtaavat paitsi positiivista myös negatiivista suhtautumista ihmisiltä, joihin he ovat päivittäin yhteyksissä. Vaikka suhtautuminen on ensiksi hyvin positiivista, voi se ajan saatossa muuttua paitsi työkavereiden, myös sukulaisten, ystävien, tai naapureiden ollessa kyseessä. (Russell 1987, 171) Useimmat ovat suhtautuneetkin aluksi positiivisesti. Etenkin työpaikan naiset ovat olleet kiinnostuneita tietämään enemmän isien mahdollisuuksista pitää hoitovapaata ja kyselleet asiasta Kaarloilta. Täysin kokonaan Kaarlo ei ole kuitenkaan kyennyt välttymään uuteen isyyteen kohdistuvilta ennakkoluuloilta. Ongelmia ja kiusallisia tilanteita on tullut vastaan erityisesti naapureiden kanssa käydyissä keskusteluissa:

”Noo tietenkin näiltä(...) niitten puolisoilta tietenkin [sain palautetta](...) Se sano(...) et tekispä meilläki (mies) joskus että(...) enempi osallistuis kotitöitäihin. Tietenkin, ei siinä sitte viittinyt ees mainostaa että(...) niin aiheuttaa niissä puolisoissa sitte niin että(...) Et tässäki nyt naapureita ollu niin(...) joskus tullu puhetta, niin kyllä ne on sitte sanoneet, että et kyllä jos meilläki mies silittäis esimerkiksi, niin nyt se silittäminen vissiin on semmonen että niitä ei(...) miehet nyt ei niin hirviästi tee mutta(...) vaikka muuten nyt näin osallistuisi ja näin, mutta jotenkin se nyt tuntuu olevan ainaki huomasiin.”

Myös Russellin (1987) tutkimuksessa tuli esille, kuinka koti-isillä voi olla ongelmallista luoda suhteita naapuruston koti-äitien kanssa, sillä he saattoivat kokea hoivaavan isän uhkana heidän perinteiselle äidin roolilleen. Kaarlon ongelmana eivät kuitenkaan olleet miehen lastenhoitoon epäilevästi suhtautuvat kotiäidit. Päinvastoin, naapureiden vaimot olisivat mielellään toivoneet puolisoidensa osallistuvan yhtä paljon kuin Kaarlo. Kaarlo oppi pian vaikenemaan omasta osuudestaan, sillä hän ei halunnut luoda ongelmia naapureiden perhesuhteisiin. Kaarlon vaikenemisella voi tosin olla toinenkin syy. Ylistäessään Kaarlon osallistumista kotitöiden tekemiseen, naapurit tulevat samalla tietämättään jarruttaneeksi tasa-arvoa, sillä miesten osallistumisen ylläpitää

kaksinaismoralismia naisten ja miesten välillä. Pidetäänhan naisten kotitöiden tekemistä itsestään selvänä. Miksi miehiä pitäisi sitten ylistää saman asian hoitamisesta? Ehkä Kaarlo kokee tästä syystä itsensä vaivautuneeksi joutuessaan kuuntelemaan ylistämistään asiassa, jota hän itse pitää itsestään selvänä. Tarkoittaisihan tällaisen ylistämisen vastaanottaminen myös samalla sen oletuksen hyväksymistä, että Venla olisi hänelle kiitollisuudenvelassa. (Deutsch 1999, 85) Vanhemmuuden vastuiden jakavan miehen ylistämisen voikin ymmärtää olevan hänen vaimon epäsuoraa kritisoimista. (Deutsch 1999, 94) Vastavirtaan uiminen voi käydä ajoittain raskaaksi, ja jos ei ole ketään, kenen kanssa jakaa kokemuksiaan, voi yksinäisyyskin yllättää. Niinpä Russellin tutkimien kotisisien tavoin myös Kaarlo on sosiaalisen tuen puuttuessa kärsinyt kokemustensa ääressä yksinäisyydestä. (Russell 1987, 172) Yksinäisyyden tunnetta on lisännyt erityisesti ystävilta saadun tuen puuttuminen. Kaikki ystävätkään kun eivät tunnu aina ymmärtävän vaatteita silittävää miestä:

”No, se kotityönjaossa niin tietenkin joissaki(...) perheet tietenkin on, että se mies joutuu oleen enemmän töissä, että siellä ei ehkä niin oo osallistunu(...) Tuntu ainako se(...) tai varsinki ko se mies soitti sitte(...) mä olin kesällä, varsinki ko olin hoitovappaalla, että mä oon aina silittämässä ko hän mulle soittaa(...) Mutta se sano että ei hän(...) ei hän sillä tavalla silitä että(...) Kokenu sillä tavalla mutta että(...) siellä on se roolimalli vähän sitte enempi että(...) vaimo tekkee siellä(...) Mutta mä ymmärrän sen työn puolesta sen. Se työ vie jo sen verran enemmän aikaa.”

Tasa-arvoisesti lasten- ja kodinhoidon jakavat vanhemmat oppivat paitsi välttämään ihmisiä, jotka eivät jaa heidän arvojaan, he myös pyrkivät luomaan sellaisen sosiaalisen verkoston, joka tukee heidän epätraditionaalista elämäntyyliään. Joskus vanhemmuuden rooleja koskevien arvojen erilaisuus voi kuormittaa ystävyysuhteita jopa ystävyyden katkeamiseen saakka. (Deutsch 1999, 105) Kaarlo kertoo kokemuksistaan:

”No, ehkä joskus tai tuntu että sillä tavalla että jotku kaverit että ne ei(...) vaikka ite on pitänyt yhteyttä että ne ei oo sitte soitellu(...) sitte niinku pitäneet yhteyttä(...) niin sitte tuntu, että onko sitä sitte niinku jääny (...) vähän niinku ulukopuolelle(...) Vai mikä siinä sitte on(...) Vai eikö niillä aika riitä vai minkä takia sitte.”

Sosiaalisista paineista huolimatta Kaarlo aio luopua aktiivisen ja sitoutuneen isän roolistaan. Hän kuitenkin arvelee kodin töiden jaon tasautuvan hänen palatessaan takaisin kokopäivätöihin, sillä silloin hän ”ei pysty niin tekemään” kuten nyt. Monien tasa-arvoisesti lasten- ja kodinhoidon jakavien miesten tavoin vanhemmuuden vastuiden jakaminen on osoittautunut hyvin palkitsevaksi asiaksi Kaarlolle. Myös hän puhuu avoimesta ja toimivasta parisuhteesta, läheisestä ja palkitsevasta suhteesta lapsiinsa sekä omakohtaisesta kasvusta. (vrt. Deutsch 1999, 230) Hyvään arkeen kannattaa siis panostaa, onhan se Kaarlon sanoin sellainen:

”(...) joka tuottaa iloa ja sellaista turvallisuuden tunnetta. Ja perhe tuntuu tärkeältä siinä. Tietenkinhän siihen kuuluu vastoinkäymisiääki(...) mutta muuten menee hyvin, rullaa se arki siinä ja saa ite siitä iloa ja kaiken (...) Hyvään arkeen kuuluu tietenkin se rakkaus niinku, ja saa lapsilta sitä vastakaikua, ja silloin ko ite pystyy antaan lapsille ja puolisolle.”

9. YHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa pyrin tarkastelemaan sitä, miten vanhemmuus muodostuu perhekäytännöissä ja kulttuurisessa järjestyksessä äidin perhevapaiden jälkeen. Tutkittaessa syitä naisille kasautuvista kodin- ja lastenhoitovelvoitteista, on vastausta lähdetty etsimään vanhemmuudesta. Suomalaisten äitien pitäessä pitkät äitiys- ja vanhempainlomat, tarjoutuu vanhemmuuden sukupuolistumiselle oiva tilaisuus, isän vain viivähtäen kotona isyyslomalla. Pikkulapsivaiheessa suomalaiset perheet tuntuvat päätyvän hyvin yleisesti noudattamaan kotiäitikulttuurin ihanteita liittäen samalla isän ansiotyön tekoon. (Sevón & Huttunen 2004, 156-159) Myös oman aineistoni vanhemmat olivat tehneet tässä suhteessa hyvin perinteisiä valintoja. He pitivät äidin jäämistä kotiin ”itsestään selvänä”, eikä asiasta juurikaan käyty keskusteluja. Vain yksi äiti perusteli kotiin jäämistään imettämisen tärkeydellä. Muille kyse oli ”luonnollisesta” valinnasta. Enemmän keskustelua pariskuntien välillä oli herättänyt isyyslomien pitäminen tai pitämättä jättäminen. Isillä ei aina ollut mahdollisuutta jäädä pois töistä taloudellisista syistä johtuen. Huomasin kuitenkin, että olipa isä tässä vaiheessa pitänyt isyyslomaansa tai ei, tai olipa äiti pitänyt vain äitiysloman tai jäänyt useammaksi vuodeksi kotiin lasten kanssa, ettei tämä lapsiperhevaiheen alkutaival kuitenkaan selittänyt pariskuntien lasten- ja kodinhoidon jakamista enää siinä vaiheessa, kun äiti palasi takaisin työelämään.

Teollistumisen myötä suomalaisten pienten lasten äitien työssäkäynti yleistyi nopeasti 1960-luvulla. Tässä murroksessa solmittu uusi yhteiskuntasopimus palkkatyöäitiydestä on edelleen elinvoimainen, suomalaisten naisten pitäessä pitkiä vanhempainvapaita lasten syntymän jälkeen, palaten sieltä kokopäivätyöhön. (Vuori 2004, 32-37) Naisten kokoaikaisen palkkatyön yleistyminen sekä koulutustason nousun myötä tullut siirtyminen vaativimpiin työtehtäviin työelämässä, on luonut haasteita selviytyä äidin roolista. Tällainen naiskulttuurin muutos on tuonut paineita myös isien roolien muuttumiseen. Yhteiskunnallisten muutosten myötä äitiyden lisäksi myös isyys on muuttunut kulttuurisesti monimuotoisemmaksi uusien mallien haastaessa perinteisiä isyyden ja äitiyden rooleja. Niinpä isyyden ja äitiyden merkitykset ovat alkaneet hämärtyä ja sekoittua. Palkkatyöäitiydestä on tullut normaalia, ja isät ovat alkaneet tekemään uusia aluevaltauksia osallistuessaan kodin piirissä ennen äideille kuuluvien tehtävien tekemiseen. Niinpä käsityksemme miehille ja naisille soveliaista askareista on alkanut muuttua. (Coltrane 1996) Tämä on mahdollistanut ennen niin tiukasti isän ja

äidin sukupuolirooleihin perustuvien perhekäytäntöjen monimuotoistumisen. Perinteisen lasten- ja kodinhoidon jaon rinnalle ovat tulleet tasa-arvoisesti vanhemmuuden vastuut jakavia pariskuntia, ja kaikkea näiden väliltä. Yhteistä näille erilaisille vanhemmuuden vastuiden jaolle on se, että ne muodostuvat pariskuntien välisissä implisiittisissä ja eksplisiittisissä neuvotteluissa.

Äidin siirtyessä takaisin työelämään pariskuntaa odottaa edessään muuttuneiden olosuhteiden tuomat uudet vanhemmuuden vastuiden jaon neuvottelut. Edellisten lukujen analyysiosiossa pyrin piirtämään kuvan aineistoni pariskuntien yksilöllisistä neuvotteluista tässä uudessa perhetilanteessa. Löysin pariskuntien käymien eksplisiittisten ja implisiittisten neuvottelujen välillä eroja, jotka tulivat selittämään pariskuntien perinteistä tai tasa-arvoista vanhemmuuden vastuiden jakamista.

Aineistoni kaksi ensimmäistä pariskuntaa jakoivat kodin- ja lastenhoitotehtävät hyvin perinteisen mallin mukaisesti niin, että suurin osa tehtävistä kasautui perheen äidille. Kolmas pariskunta puolestaan jakoi kyllä lastenhoitotehtävät, mutta varsinaiset kodinhoitotyöt jäivät äidin harteille. Näiden pariskuntien välillä oli paitsi määrällisiä myös laadullisia eroja. Tyypittelin Esan Peter Panmaisia piirteitä omaavaksi rutiiniseksi, sillä hän todella pitäytyi kodin- ja lastenhoitotehtävissä kohtuulliseksi katsomassaan minimissä, osallistumisen jääden välillä 30 % ”kipuprosenttiin”. Tämä siitäkin huolimatta, että molemmat vanhemmat tekevät kokoaikaisesti raskasta vuorotyötä. Esa ei mielellään tee kotitöitä ja suhtautuu vaimonsa avunpyyntöihin välillä leikkiä laskien ja virnistellen. Vaimonsa avustajan roolin ottanut Esa selviytyy yksin kotona lasten kanssa, mutta heti kun Saara on paikalla, hän heittäytyy vapaalle. Matkатыötä tekevän Aleksin puolestaan luokittelin kiireiseksi ja kaipaavaksi passiiviseksi ja sitoutuneeksi isäksi. Päinvastoin kuin Esa, Alekski osallistuu aktiivisesti ja omaaloitteisesti kodin- ja lastenhoitoon. Ongelmana on vain se, että hänellä on työnsä sekä rakennusurakan takia kovin vähän aikaa omistautua arjen pyörittämiseen. Riippuen työvuoroista Alekski tekee viikoittaisista lasten- ja kodinhoitotehtävistä 20-35 %. Vähäisestä panoksestaan Alekski kokee riittämättömyyttä ja syyllisyyttä. Kotona ollessaan Alekski kuitenkin helpottaa Leenan taakkaa osallistuen kaikkeen muuhun paitsi ruoanlaittoon. Sitäkin hän on halukas tulevaisuudessa oppimaan. Pekka päätyi luokittelussani leikkiväksi isäksi. Hän jakaa lastenhoitovelvoitteet puolisonsa kanssa. Useampana vuotena hän on kantanut päävastuun lastenhoidosta lähes 90 %:sti. Mallia

omaan isyyteensä Pekka on ottanut omalta isältään, jonka kasvatustapa on ollut olla lastensa kaveri. Pekka viettääkin paljon aikaa lastensa kanssa ja vie heitä harrastuksiin. Roosa kyllä arvostaa Pekan omistautumista lapsille, mutta kaipaisi enemmän apua muissa kodinhoitotehtävissä. Pekan osuus kotitöiden tekemisessä jäikin 10-30 %:iin. Pekka kertoo huolehtivansa yleisestä siisteydestä ja puhtaiden vaatteiden riittävydestä ollessaan yksin kotona lasten kanssa. Esan tavoin hän tuntuu kuitenkin luovuttavan asiat Roosaa huoleksi heti, kun tämä on paikalla. Kotitöiden suhteen Pekka jättäytyy Roosaa oppilaaksi, joka ei harjoittelusta huolimatta opi näkemään oma-aloitteisesti, milloin mitään pitäisi tehdä, eikä ole kovin huolissaan tehdyn työn jäljestä.

Kysyessäni pariskunnilta, miksi he jakavat lasten- ja kodinhoidon tehtävät kuten he jakavat, antoivat he moninaisia vastauksia. Näissä vastauksissa toistui sosiaalisten skriptien mukaiset selitysmallit siitä, kuinka työnjako pohjautuu heidän mieltymyksiin, osaamiseen tai siihen, kumpi vain ehtii tekemään. Tämän lisäksi Saara ja Esa vetosivat käytäntöjensä perusteella oletettuihin naisten ja miesten töihin. He siis katsoivat tekevänsä ne tehtävät, mitkä heille sukupuolensa mukaan kuuluikin tehdä. Tästä huolimatta kumpikaan ei uskonut periaatteessa enää olevan mitään naisten tai miesten töitä. Aleksin puolestaan piti työnjakoa olosuhteiden pakosta muovautuneena käytäntönä, sillä hän ei pystynyt olemaan yhtä paljon kotona kuin Leena. Tätä Aleksin vastausta vasten Leenan käsitys siitä, että kyse on hänen omasta valinnastaan, on kovin ristiriitainen. Myös Roosa vetoaa kokemuksensa perusteella kotitöiden jaon osalta sukupuolittuneisiin roolijakoihin työnjakoa selittävänä tekijänä, Pekan pohtiessa kyseessä olevan itsestään syntyneestä käytännöstä. Sukupuolittuneita näiden pariskuntien kotityönjaot toki ovat, mutta aivan itsestään ne eivät ole syntyneet.

Tarkasteltaessa perinteisesti tai osittain vanhemmuuden vastuut jakavien pariskuntien neuvotteluja piiryy kuva, jossa pariskunnat eivät tunnu jatkuvista neuvotteluista huolimatta löytävän molempia tyydyttävää lopputulosta. Kokopäivätyötä tekeville äideille kasautuva kodin- ja lastenhoitovastuu uuvutti äitejä, ja sai heidät kääntymään puolisonsa puoleen viimeistään siinä vaiheessa, kun he eivät itse enää jaksaneet kaikkea hoitaa. Naisten avunpyynnöt eivät kuitenkaan tuottaneet koskaan pidempikestoista muutosta työnjakoon. Tämä avuttomuus vaikuttaa omaan tilanteeseensa, sai erityisesti Saaran syyllistämään tilanteesta itseään. Sekä omasta voimattomuudestaan että puolisoaan tuntemastaan kriittisyydestä johtuvasta syyllisyyden tunteista johtuen, Saara

oli kykenemätön vaatimaan puolisoltaan reilumpaa työnjakoa. Hän tyytyy hyväksymään oman superäidin roolinsa, jonka kuorman tullessa liian suureksi hän päätyy jälleen kerran neuvottelemaan miehensä kanssa miehelle hyväksytyyn minimin määrästä. Miksi sitten Saara ei tunnu onnistuvan avunpyynnöissään? Kyse ei ole siitä, etteikö Esa tietäisi Saaran avuntarpeesta. Kyse on perinteisesti tai vain osittain vanhemmuuden vastuiden jakavien miesten tavasta käyttää moninaisia strategioita vastustaessaan tasa-arvoista kotityönjakoa. Nämä moninaiset strategiat tulivat hyvin esille juuri Esan tapauksessa.

Minimaalisesta askareisiin osallistumisesta huolehtiva rutiini-isä ja lasten- ja kodinhoidosta kaiken päävastuun kantava stressaantunut äiti kertoivat käyneensä monia keskusteluja vanhemmuuden vastuiden jakamisesta. Neuvottelujen tarve syntyykin tämän tästä Saaran uupuessa yrittäessään hoitaa taloudenpidon kolmivuorotyönsä ohella. Vaikka Esa itse on sitä mieltä, että hänen pitäisi osallistua enemmän kodin askareisiin välillä ryhdistäytyenkin asiassa, pariskunta päätyy yhä uudelleen samaan kierteeseen, jonka lopputuloksena Saara löytää itsensä taas jälleen kerran naputtamasta Esalle tekemättömistä töistä. Noidankehä, johon Saara ja Esa ovat päätyneet, syntyy, kun Esa vastustaa Saaran epäsuoria vaateita osallistua enemmän kodin- ja lastenhoitoon. Eksplisiittisissä neuvotteluissa Esa käyttää strategianaan erilaiseen siisteyskäsitteeseen vetoamista, sysäten siivoamisen näin Saaran omantunnon varaan. Tämän lisäksi Esa passiivisen strategian mukaisesti yksinkertaisesti vain kieltäytyy ryhtymästä oma-aloitteisesti tehtävien tekemiseen, jolloin hän jättää Saaralle kaksi vaihtoehtoa, tehdä askareet itse tai vaivautua hätistelemään Esa toimintaan. Esa myös käyttää todellisuuden torjumista strategianaan lievittääkseen omia syyllisyyden tuntojaan vähäisestä kuorman kantamisesta. Puhumalla passiivissa asioista, joita heillä tehdään, hän jättää kertomatta, kuka tehtävät todellisuudessa hoitaa. Näin hänen ei tarvitse edes huomata avun tarvetta. Asiathan hoituvat. Hän myös manipuloi puolisoaan ylistämällä tämän kykyjään hoitaa asiat, jolloin hän saa itse syyn jättäytyä vastuun kantamisesta. Nojautuessaan näihin strategioihin Esa välttyy tunnustamasta suoraan sitä, ettei hän koe olevansa vastuussa kodin- ja lastenhoidosta. Esan tehdessä kotitöitä hyvin vähän, Saara on jäänyt loukkuun oman kriittisen asenteensa kanssa. Koska hän ei voi olla koskaan täysin tyytyväinen puolisonsa panokseen, kokee hän syyllisyyttä ainaisesta napinastaan. Tällainen syyllisyyden tunne puolestaan estää Saaraa kovin selkeästi vaatimasta puolisoltaan reilua työnjakoa. Tästä syystä Esan eksplisiittisissä neuvotteluissa käyttämä strategia pistää asia leikiksi virnistelemällä, saa Saaran antamaan helposti periksi. Saaran vaikeuksia vaatia

puolisoltaan suurempaa panosta lisää myös se, että puolison ja anopin antama kritiikki tekemättömistä kotitöistä lisää hänen omaa syyllisyyden tunnettaan siitä, ettei hän todellakaan ehdi eikä jaksaa hoitaa kaikkea superäidin tavoin. Puolisoiden antama selitys työnjaolleen miesten ja naisten töistä on pikemminkin heidän neuvottelujensa myötä tuleva käytännön seuraus kuin syy heidän työnjakoonsa.

Myös lapsiaan hoitava leikkivä isä sekä kotitöiden suhteen pedantti äiti olivat ajautuneet samantapaiseen loukkuun kotitöiden osalta. Pekka oli ottanut strategiakseen omaksua puolisonsa ikuisen oppilaan roolin, joka oli alkanut turhauttaa Roosaa. Pekan tapa hoitaa asioita puolittain toi esille Roosaa pedanttisuuden korjaillessaan Pekan siivouksia. Eksplisiittisissä neuvotteluissa Pekka käyttääkin eri siisteyskäsitteiden strategiaa Esan tavoin. Pekan unohdellessa ja ollessa kyvytön näkemään, mitkä tehtävät kulloinkin olisi syytä tehdä, Roosa oli päätenyt käskyttämään puolisoaan. Tähän Pekka on puolestaan vastannut närkeämyllä, ja Roosaa on pitänytkin lopettaa käskemisen lisäksi sellaiseksi miellettävä pyytämisen ja katsoa tilannetta vain sormien läpi. Näin Roosa on joutunut ansaan omien naistapaisten käytäntöjensä kanssa, todella halliten kodinhoidon. Toisaalta kukaan muu ei heillä näitä käytäntöjä ole todella pyrkinytkään oppimaan. Kierre on tehnyt Roosasta hyvin kyynisen tasa-arvoisen työnjaon suhteen ja osittain mieheensä pettyneen kotityönjaon suhteen, sillä lastenhoitovelvoitteiden jakaminen heillä sujuu ongelmitta.

Matkatyötä tekevä kiireinen ja kaipaava isä sekä tilanteeseen sopeutunut äiti näkivät työnjakonsa muuttumisen mahdottomaksi Aleksin työn takia. Heidän tilanteensa tuntuukin muodostuneen täysin ulkoa tuleviin pakkoihin sopeutumisesta. Tilanteeseen saadaan tosin uusi ulottuvuus, kun Aleksin ja Leenan tapausta vertaa Pekan ja Roosaa tilanteeseen. Miten toisella paikkakunnalla elävä Roosa ehtii tekemään valtaosan kotitöistä, mutta Aleks ei puoliakaan, vaikka on välillä arkipäivinäkin kotona? Kyse ei ehkä olekaan pelkästään ehtimisestä. Aleks ei tunnu Esan ja Pekan tavoin vastustavan passiivisesti tai aktiivisesti kodin- ja lastenhoitotöihin osallistumista, ellei ruoanlaiton opettelemisen hitautta pidetä sellaisena. Aleksilla on lähimenneisyydessä ollut toki paljon niin sanottuja miesten töitä rakentaessaan omakotitaloa, jolloin hän on todella tehnyt osansa kodin töistä. Sittemmin rakennusurakan jäädessä taakse, Aleksille on tullut enenevässä määrin paineita osallistua muihin kodin tehtävien tekemiseen. Tästä hän on itse hyvin tietoinen. Aleks ei ole vielä kuitenkaan päässyt kunnolla alkuun uusien

aluevaltauksiensa kanssa osittain siksi, että aiemmin hyvin itsenäisesti arjen rutiinit hoitanut Leena on jatkanut tutulla tehokkaalla vauhdillaan asioiden hoitamista. Mikäli Leena on jo ehtinyt tehdä kaiken Aleksin tullessa kotiin, ei Aleksille ole yksinkertaisesti jäänyt mitään tekemistä. Leenalla on hyvin rutinoituneet tavat hoitaa asiat, eikä Aleksin ehkä kömpelömpään tapaan toimia ole vielä löytynyt kärsivällisyyttä. Leenan käsitys omasta valinnasta tuleekin ymmärrettäväksi tätä taustaa vasten. Vaikka lapset toki pitää viedä hoitoon ja hakea sieltä tiettyinä aikoina, ja kaupassakin pitää käydä ennen kaupan sulkemisaikaa, voisivat Leena ja Aleks kuitenkin monien muiden tehtävien jakamisessa neuvotella uudet käytännöt. Sitä he eivät ole vielä kuitenkaan tehneet. Leena katsookin valinneensa arjen pääasiallisen pyörittämisen, tyytyen tarvittaessa delegoimaan osan tehtävistä Aleksille. Tuolloin heidän eksplisiittiset neuvottelut sujuvat hyvässä yhteisymmärryksessä, sillä Aleks pitää huolta, että tehtävät hoidetaan loppuun ja kunnolla.

Aineistoni kaksi viimeistä pariskuntaa puolestaan jakoivat sekä kodin- että lastenhoitoon liittyvät velvoitteet hyvin tasapuolisesti. Tyypittelin Karin moderniksi perheenpääisäksi, joka muuttui urakeskeisestä puolisonsa kanssa työaikajärjestelyitä tekeväksi isäksi. Vaikka Elina tarjoaakin Karille runsaasti mahdollisuuksia livetä kodin- ja lastenhoidon tehtävistä, pyrkiessään toteuttamaan itselleen asettaman kotiäidin ihannetta, Kari on ottanut monia tehtäviä oma-aloitteisesti omille harteilleen. Tässä häntä motivoivat tärkeäksi kokemansa lapset, joiden kasvattamisesta hän vastuullisen perheenpään tavoin haluaa itse olla vastuussa. Lasten kanssa ollakseen hän onkin valmis tulemaan ajoissa kotiin laittamaan iltapäiväruokaa. Niinpä Karin osuus kodin- ja lastenhoidon tehtävistä oli 50 %. Myös osallistuva ja hoitava isä ja valintoja tehnyt äiti jakoivat kodin- ja lastenhoidon keskenään hyvin tasapuolisesti. Koska heidän työnjakonsa perustui kotona olevan vanhemman vuorotteluun, teki osittaisella hoitovapaalla oleva Kaarlo haastatteluhetkellä 60 % kodin- ja lastenhoitotehtävistä, Venlan työskennellessä pitkiä päiviä. Tämä pariskunta oli kaikista aineistoni pariskunnista onnistunut muuttamaan perinteisiä sukupuolittuneita isän ja äidin rooleja selkeimmin, vaikka hekään eivät ole täysin vapaita sukupuolittuneiden roolien vaikutuksista. Heillä oli kuitenkin yhteisesti jaettu käsitys lasten hoitamisesta mahdollisimman pitkään kotona, josta molemmat olivat valmiita myös kantamaan oman osuutensa. Myös Roosa ja Pekka olivat lastenhoidon osalta tasa-arvoisesti jakava pariskunta. Kaarlon tavoin myös Pekka oli tehnyt

suomalaisille miehille vielä kovin harvinaisen ratkaisun, ja päättänyt jäädä koti-isäksi useammaksi vuodeksi.

Kari ja Elina selittävät kotityönjakoaan käytännöllisyydellä, sillä arki ei sujuisi niin hyvin kahden työssäkäyvän aikuisen lapsiperheessä, ellei kumpikin tee omaa osuuttaan. Jakaessaan kotitöitä sen mukaan, kumpi paikalla sattuu olemaan, he myös pitivät huolta siitä, että molemmat olivat aika-ajoin paikalla. Venla kertoo, ettei hän ole oikeastaan koskaan pohtinut sitä, miksi heidän työnjakonsa on sellainen kuin se on. Hän tosin arvostaa parisuhteessaan myös tasa-arvoa ja onkin tämän ihanteen mukaisesti pyrkinyt myös elämään. Hän ei kykene näkemään itseään pelkästään kotiäitinä, vaan näkee työn tärkeänä osana elämäänsä. Kaarlo puolestaan kertoo työnjaon tulevan siitä, että hän paikkailee ruoanlaittotaidotmuuttuaan muilla askareilla. Kaarlo selkeästikin jakaa puolisonsa kanssa vanhemmuuden vastuiden jakamisessa tasapuolisuuden kriteerit. Kaarlo on myös asettanut lapset etusijalle, sillä töissä ehtii olla myöhemminkin.

Näiden tasa-arvoisesti vanhemmuuden vastuut jakavien pariskuntien eksplisiittiset ja implisiittiset neuvottelut näyttäytyivät hyvin erilaisina verrattuna perinteisesti tai osittain jakavien pariskuntien neuvotteluihin. Heiltä tuntui puuttuvan jatkuvat käsittekkämmät isien tarpeeksi suuresta osallisuudesta, sillä molemmat jakoivat yhteneväiset käsitykset vanhemmuuteen kuuluvien vastuiden jakamisesta puolisonsa kanssa. Toisaalta he tuntuivat käyvän enemmän eksplisiittisiä keskusteluja siitä, kuka mitäkin milloinkin tekee, jotta asia ei jäisi arvailujen varaan. Nämä miehet eivät vastustaneet, vaan tekivät keskustelut puolisoilleen helpoiksi, ottaen vastuun asioiden hoitamisesta myös omatoimisesti. Tällainen miehen oma-aloitteisuus sai Elinan kokemaan jopa syyllisyyttä. Itsensä toisista huolehtijaksi luonnehtiva Elina olisi mielellään pitänyt oman äitiyslomalla olleen keskeisen aseman lastensa ja perheensä elämässä. Taloudellisten syitten takia hän joutui kuitenkin palaamaan työelämään ja antamaan sijaa myös miehensä vanhemmuudelle. Ollessaan kiitollinen miehensä aktiivisesta roolista kodin piirissä hän samaan aikaan ambivalentisti kokee syyllisyyttä omien ihanteidensa saavuttamattomuuden takia. Venla puolestaan näki miehensä osallistumisen lasten- ja kodinhoitoon itsestään selvänä, olivathan he molemmat perheen vanhempia. Hän ei kokenut Elinan tavoin syyllisyyttä. Hän on kuitenkin tietoinen äitien ensisijaisesta asemasta lastenhoidossa ja onkin pitänyt tiukasti kiinni periaatteestaan, että lapset tulisi voida hoitaa kotona, viemättä heitä edes isovanhempien luokse hoitoon. Haastattelun lopussa Venla haluaa korostaa, ettei hän ole joutunut luopumaan mistään, vaan tehneensä

valintoja. Hänen tapauksessaan kyse on palkkatyöäitiyteen liittyvistä valinnoista perheen ja työn yhdistämiseksi, joka vaatii ensisijaisesta vanhemmuudesta luopumista. Kaarlon kohdalla kyse on puolestaan ensisijaisen elannonhankkijan roolista luopumista. He onnistuivat muuttamaan Deutschin luonnehdintaa käyttäen miesurasta ja äitiydestä koostuneen perinteisen mallin tasa-arvoiseksi perheuraksi ja vanhemmuudeksi (Deutsch 1999, 232-233).

Nämä pariskunnat jakoivat kokonaisuudessaan vanhemmuuden vastuisiin kuuluvat lasten- ja kodinhoitotyöt, mutta täysin sukupuoletonta heidän työnjakonsa ei kuitenkaan ollut. Myös nämä pariskunnat käyttivät töiden jakamisen selityksenä sosiaalisten skriptien mukaisia käsityksiä kunkin mieltymyksistä, sekä sitä, mitä kulttuurissa yleisemminkin mielletään miesten tai naisten töiksi. Tästä huolimatta heidän työnjakonsa oli tasa-arvoinen. Nämä pariskunnat osoittavat, kuinka reilu työnjako on mahdollista saavuttaa ilman, että ihmisten tärkeäksi kokemaa perustelua, että ”se tekee keneltä se luontuvammin sujuu” jouduttaisiin kokonaan hylkäämään. Tähän on tosin lisättävä, että reilun jaon saavuttaminen osittain sosiaalisiin skripteihin tukeutuen, on huomattavasti helpompaa omakotitaloissa, joissa vielä on perinteisesti miehille kuuluvia tehtäviä. Kerrostaloissa taas ei näitä perinteisesti miehille kuuluneita askareita ole, jolloin se vaatii miehiltä enemmän naistapaisuuksien hallintaa ja täten joustavampia isä- ja äiti-identiteettejä.

Jaetun hoivan mallin puolestapuhujat näkivät aliarvostettujen hoivatöiden kasautumisen äitien harteille naisten epätasa-arvoisen aseman syynä. Jaetun hoivan mallin odotettiin luovan naisista ja miehistä tasavertaisia kumppaneita, hoitaen niin elättäjyyden kuin huolenpitäjyyden vastuut yhdessä. Radikaaleimmat näkivät miesten hoivatyöhön osallistumisen jopa avaimena sukupuolieron ongelmaan. Aineistostani löytyi kolme hoivaavaa miestä ja ainakaan heidän kohdallaan pelkästään lasten hoitoon osallistuminen ei poistanut kaikkia sukupuolitapaisuuksia. Haastattelussaan Kaarlo tuokin esille, kuinka suhde lapsiin voi äidillä ja isällä olla erilainen, vaikka molemmat vanhemmat osallistuvat aktiivisesti niin kodin- kuin lastenhoitoon. Kaarlo voi kyllä hoivata lapsiaan, mutta ”äidin vaiston” omaksuminen tuntui tuottavan hankaluuksia. Kaarlo pohtiikin kuinka haaverin sattuessa lapsi kääntyy automaattisesti äidin puoleen, ja kuinka toisaalta hän ei itsekään niin herkästi reagoi lapsen itkuun kuin äiti, mikä vahvistaa lapsen äidin puoleen kääntymistä. Aineistoni tosin rajoittui tutkimaan vain kodin- ja lastenhoitotehtäviä, enkä

kerännyt niinkään tietoja vanhempien ja lasten välisistä suhteista. Näin ollen en päässyt syvemmin käsiksi isien ja lasten väliseen vuorovaikutussuhteeseen, jonka tarkastelulla voitaisiin löytää syitä, jotka selittäisivät isien hoivaavan reagoinnin oppimisen hankaluutta. (Huttunen 2001, 180) Mielenkiintoista olisikin tietää, mistä hoivaavan reagoinnin kyvyn kehittämisen vaikeus Kaarlon kohdalla johtui. Onko kyse siitä, että miehen on vaikea ryhtyä haluistaan huolimatta lohduttajaksi, kun omaan identiteettiin on kuulunut kestää kaikki kuin mies? Tämän aineiston puitteissa perustavanlaatuisesta isyyden ja äitiyden muuttumisesta ei siis voida puhua. Voin kuitenkin yhtyä Coltranen (1996) tekemään tulkintaan siitä, kuinka miesten lisääntyvä osallistuminen kodin- ja lastenhoidon tehtäviin muuttaa vähitellen käsityksiämme miehille ja naisille soveltuvista tehtävistä ja näin sukupuolen sisältö ja merkitys muuttuu, vaikka emme tässä muutoksessa vielä hylkääkään sukupuolijakoa. (Coltrane 1996, 23)

LÄHTEET

Aalto, Ilana ja Kolehmainen, Jani (toim.) (2004). Isäkirja. Vastapaino, Keuruu.

Aarseth, Helene (1994) Mannlige unnasluntrete og kvinnelige innflytelsesformer. Teoksessa Oftung, Knut (toim.) Menns bilder og bilder av menn – en debattbok om menn og likestilling. Likestillingrådets publikasjoner, nr 4, 51-68.

Anttonen, Anneli (1994). Hyvinvointivaltion naisystävälliset kasvot. Teoksessa Anttonen, Anneli, Henriksson, Lea ja Nätkin, Ritva (toim.): Naisten hyvinvointivaltio. Vastapaino, Tampere 1994, s. 203-227.

Anttonen, Anneli (2003). Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus, Helsinki 2003, s. 159-185.

Bauman, Zygmunt (1997). Sosiologinen ajattelu. Vastapaino, Tampere.

Broch-Due Anne Kathrine (1994). Se on niin pienestä kiinni. Teoksessa Brit Fougner ja Mona Larsen-Asp. (toim.): Pohjola -naisten paratiisi? Nord 1994:15. Painatuskeskus Oy: Helsinki 1994, s.23-31.

Brannen, Julia ja Moss, Peter (1987). Fathers in dual-earner households - through mother's eyes. Teoksessa Lewis, Charlie ja O'Brien, Margaret (toim.): Reassessing Fatherhood. New Observations on Fathers and the Modern Family. Sage, London, s. 126-143.

Coltrane, Scott (1996). Family man. Fatherhood, Housework, and Gender Equity. Oxford University Press, New York.

Deutsch, Francine, M. (1999). Halving It All. How Equally Shared Parenting Works. Harvard University Press, London.

Eskola, Jari ja Vastamäki, Jaana (2001). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani ja Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus, Jyväskylä 2001, s. 24-42.

Finch, Janet & Mason, Jennifer (1993). Negotiating family responsibilities. Routledge, London.

Forsberg, Hannele ja Nätkin, Ritva (toim.) (2003). Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus, Helsinki.

Giddens Anthony (1992). The Transformation of Intimacy: Sexuality, love & eroticism in modern societies. Polity Press, Cambridge.

Grönfors, Martti (1985). Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. WSOY, Juva.

Hirsjärvi, Sirkka, Laurinen, Leena ja tutkijaryhmä (2000). Kasvatustraditiot ja niiden muuttuminen. Teoksessa Laurinen, Leena (toim.): Koti kasvattajana, elämä opettajana. Atena, Juva 2000, s.12-35.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (1997). Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä, Helsinki.

Hochschild Arlie Russell (1997). The Time Bind: When Work Becomes Home and Home Becomes Work. Metropolitan Books, New York.

Holli, Anne Maria, Saarikoski, Terhi ja Sana, Elina (toim.) (2002). Tasa-arvopolitiikan haasteet. WSOY, Vantaa.

Huttunen, Jouko (1999). Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.): Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere University Press, Vammala 1999, s. 169-193.

Huttunen, Jouko (2000). Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa Laurinen, Leena (toim.): Koti kasvattajana, elämä opettajana. Atena, Juva, s. 36-66.

Huttunen, Jouko (2001). Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. PS-Kustannus, Jyväskylä.

Hämeen-Anttila, Virpi ja Hämeen-Anttila Jaakko (2005). Rakkauden atlas. Otava, Helsinki.

Jallinoja Riitta (1997). Moderni säädyllyisyys. Aviosuhteen vapaudet ja sidokset. Gaudeamus, Tampere.

Jallinoja Riitta (2000). Perheen aika. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Jallinoja Riitta (2006). Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Gaudeamus, Helsinki.

Jokinen, Eeva (2005). Aikuisten arki. Gaudeamus, Helsinki.

Kaufmann, Jean-Claude (1998). Dirty Linen: couples and their laundry. Middlesex University Press, London.

Kinnunen, Ulla ja Mauno, Saija (2002). Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, Anna ja Kinnunen, Ulla (toim.): Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu, PS-Kustannus, s. 99-118.

Kivimäki, Riikka (2003). Perhe tuli työelämään. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus, Helsinki, s.186-201.

Kolehmainen, Jani (2004). Osallistuva isä - muuttunut mies? Teoksessa Aalto, Ilana ja Kolehmainen, Jani (toim.): Isä kirja. Vastapaino, Keuruu89-108.

Kosonen, Laura (2009). Isät kotiin kiintiövapaalla? *Sosiaalivakuutus*, 47 (1), s. 4-7.

Kuronen, Marjo ja Hokkanen, Tiina (2008). Vanhemmuuspuhe ja sukupuolen tutkimisen vaikeus. Teoksessa Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.): *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki University Press, Helsinki 2008, s. 27-42.

Kuula, Arja (2006). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino, Tampere.

Laitinen, Hanne (1998). Tapaustutkimuksen perusteet. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 55.

Lammi-Taskula, Johanna (2004). Sukupuolijärjestelmä, vanhempainvapaat ja isät. Teoksessa Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen (toim.): *Isäkirja*. Vastapaino, Keuruu, s.167-192.

Lammi-Taskula, Johanna (2007). Parental Leave for Fathers? Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland. *Stakes, Research Report 166*. Vaajakoski.

Lempiäinen, Kirsti (2007). Sukupuolinen toimija: kysymys olemuksesta, roolista ja tavasta. *Sociologia* 2/2007, 109-120.

Maksimainen, Jaana (2008). Terapiakulttuurinen parisuhde ja median erotarinat. Teoksessa Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.): *Perhesuhteet puntarissa*. Palmenia, Helsinki 2008, s. 209-232.

Malinen, Kaisa, Senja, Härmä, Sevón, Eija ja Kinnunen Ulla (toim.) (2005). Miten meillä menee? Työssäkäyvien pienten lasten vanhempien kokemuksia perhe-elämästä ja työstä. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Marin, Marjatta (1994). Perhe ja moraalit: vuosisata perhekeskustelua. Teoksessa Virkki, Juha (toim.): *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. WSOY, Porvoo-Helsinki-Juva, s. 10-24.

Melkas, Tuula (2004). Tasa-arvobarometri 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja [online] 2004:20, Helsinki, [viitattu 25.9.2008]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.fi): <URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-00-1582-5>> ISSN: 1236-2050 ISBN (pdf): 952-00-1582-5

Miehet ja tasa-arvopolitiikka (2006). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja [online] 2006:23, Helsinki [viitattu 25.9.2008]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.fi): <URL: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/julkaisu/1062545>> ISBN 952-00-2140-X (nid.), 952-00-2141-8 (PDF)

Morgan, David (1999). Risk and Family Practices: Accounting for Change and Fluidity in Family Life. Teoksessa Silva, Elizabeth, B. ja Smart, Carol (toim.): *The New Family?* Sage Publications, London 1999, s. 13-30.

Mykkänen, Johanna ja Huttunen, Jouko (2008). Isäksi tulon tunteet. Teoksessa Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Palmenia, Helsinki, s. 169-187.

Määttä, Kaarina (1999). Rakastumisprosessi ja rakkaus kriisi. Teoksessa Näre, Sari (toim.): Tunteiden sosiologiaa. 1. Elämyksiä ja läheisyyttä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, s. 36-53.

Nieminen, Tarja (2008). Tasa-arvobarometri 2008. Sosiaali- ja terveysministeriö, Tilastokeskus, [online] 2008:24, Helsinki. [viitattu 11.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-6413.pdf> ISBN 978-952-00-2690-5

Notko, Mariannen ja Sevón, Eija (2008). Äitiys ja koti naisen keskinäisissä jännitteisissä perhesuhteissa. Teoksessa Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Palmenia, Helsinki, s. 111-130.

Näre, Sari (toim.) (1999). Tunteiden sosiologiaa. 1. Elämyksiä ja läheisyyttä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Nätkin, Ritva (2003). Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg ja Ritva Nätkin (toim.): Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus, Helsinki, s. 16-38.

Russell, Graeme (1987). Problems in role-reversed families. Teoksessa Lewis, Charlie ja O'Brien, Margaret (toim.): Reassessing Fatherhood. New Observations on Fathers and the Modern Family. Sage Publications, London, s. 161-182.

Rönkä, Anna ja Sallinen, Marjukka (2008). Murrosikäisen perhesuhteet: muutoksia ja jännitteitä. Teoksessa Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Palmenia, Helsinki 2008, s. 43-70.

Salokangas, Salla (2008). Status '08. Statusta suomalaisittain on osaaminen, sivistys ja perhe. [online]. Miltton ja United Minds. [viitattu 28.11.2008] Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.miltton.fi/uutiset/2008/Statusta-suomalaisittain-on-osaaminen-sivistys-ja-perhe>>

Sevón, Eija ja Huttunen, Jouko (2002). Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Rönkä, Anna ja Kinnunen, Ulla (toim.): Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. PS-Kustannus, Keuruu, s. 72-98.

Sevón, Eija ja Huttunen, Jouko (2004). Isäksi naisten kertomuksissa ja vähän miestenkin. Teoksessa Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen. (toim.): Isäkirja. Vastapaino, Keuruu, s.133-166.

Sevón, Eija ja Notko, Marianne (2008). Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Sevón, Eija ja Notko, Marianne (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Palmenia, Helsinki 2008, s. 13-26.

Silva, Elizabeth, B. ja Smart, Carol (1999). The 'New' Practices and Politics of Family Life. Teoksessa Silva, Elizabeth, B. and Smart Carol (toim.): The New Family? Sage Publications, London, s. 1-12.

Smart, Carol and Neale, Bren (1999) Family fragments? Polity Press, Cambridge.

Soikkeli, Markku (1999). Rakkauskoodiston vakiintuminen Euroopassa 1600-1900 - luvuilla. Teoksessa Näre, Sari (toim.): Tunteiden sosiologiaa. 1. Elämyksiä ja läheisyyttä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1999, s. 19-35.

Tigerstedt, Christoffer (1994). Kotityö ja isyys uusina projekteina? Teoksessa Roos, J.P. ja Peltonen, Eeva (toim.): Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, s. 68-85.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.

Tolkki-Nikkonen, Mirja (1990). Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen? Gaudeamus, Helsinki.

Turpeinen, Merja ja Toivanen, Minna (2008). Perhe työssä, työ perheessä. Työn ja perheen yhteensovittamisen rajat ja mahdollisuudet työorganisaatio toimijoiden, perheen ja sukupuolen näkökulmasta. Monikko-hanke, Helsinki.

Veikkola, Eeva-Sisko (2002). Sukupuolten asema tilastoissa. Teoksessa Anne Maria Holli, Terhi Saarikoski ja Elina Sana. (toim.): Tasa-arvopolitiikan haasteet. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. STM. WSOY. s. 50-69.

Vuori, Jaana (2004). Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen. (toim.): Isäkirja. Vastapaino, Keuruu 2004, s. 29-64.

Wetherell, Margaret (1995). Social structure, ideology and family dynamics: the case of parenting. Teoksessa Muncie, John, Wetherell, Margaret, Langan, Mary, Dallos, Rudi and Cochrane, Allan. (ed.): Understanding the Family. Sage, London 1995, s. 213-256.

LIITTEET

LIITE 1

KODIN - JA LASTENHOITOTYÖT

1. Siivous (imurointi, pölyjen pyyhkiminen, lattian luutuaminen)
2. Tiskaaminen / keittiön siistiminen
3. Pyykkääminen
4. Silittäminen
5. Ruoan valmistus
6. Ostosten tekeminen
7. Kodin korjaustyöt (lampun vaihtaminen, polkupyörien korjaus / huolto)
8. Kukkien -ja puutarhanhoito: ruohonleikkuu, lumen kolaaminen
9. Auton huolto
10. Laskujen maksaminen / kodin talousasioista vastaaminen
11. Lasten päivittäinen avustaminen läksyjen teossa
12. Sairaiden lasten hoito (töistä pois jääminen)
13. Yhdessäolo lasten kanssa / leikkiminen / leikittäminen
14. Lasten vieminen harrastuksiin / harrastukset lapsen kanssa
15. Mahdollisesti: syöttäminen, vaipanvaihto, kylvettäminen

LIITE 2

HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot ja vapaa-aika

1. Aluksi taustatiedot: Mikä on ikäsi? Koulutuksesi? Ammattisi?
2. Mitkä asiat tekevät elämän onnelliseksi?
3. Miten käytät vapaa-aikasi? Kerro harrastuksistasi? (Mitä harrastat säännöllisesti? Kuinka kauan käytät niihin aikaa?)
4. Arvioi: Tyypillisen viikon aikana onko sinulla vähemmän, enemmän vai suurin piirtein saman verran vapaa-aikaa kuin puolisollassi?
5. Arvioi: Kummalla arvioisit vapaa-ajan käytön muuttuneen enemmän suhteenne alkuajoista? Erityisesti ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen? Miksi? Milloin on havaittavissa suurimmat muutokset? (Entä millaisia muutoksia ajan käyttöön tuli vanhempainloman jälkeen?)
6. Järjestääkö puolisosi sinulle aikaa harrastuksissa käymiseen? Entä järjestätkö itse puolisollesi aikaa hänen harrastuksiin?

Työelämä

7. Kuinka monta tuntia yleensä nuket öisin? Onko se tarpeeksi?
8. Onko työsi vakituinen vai määräaikainen, koko- vai osa-aikatyötä?
9. Mitä mieltä olet työstäsi? Kuinka paljon pidät siitä? Viihdytkö työssäsi? Kuinka paljon olet sitoutunut siihen? Kuinka paljon koet onnistuvasi työssäsi?
10. Onko suhtautumisesi työhösi muuttunut aikojen kuluessa? Millä tavalla?
11. Millä tavalla työsi vaikuttaa perhe-elämääsi? Miten perhe-elämäsi vaikuttaa työelämääsi?
12. Millä tavalla puolisosi työ vaikuttaa perhe-elämääsi? Miten uskot puolisosi kokevan tilanteen?
13. Mitä neuvotteluja olette käyneet puolisonne kanssa työssä käymisestä? Koetko joutuneesi luopumaan jostakin henkilökohtaisesta tavoitteestasi?
14. Koetko työsi takia stressiä? Seuraavatko työasi kotiisi?
15. Koetko huonoa omaatuntoa työpanoksestasi? / Koetko, että et kykene sitoutumaan työhösi niin hyvin kuin haluaisit?

16. Koetko, että puolisisi arvostaa tehtyä ansiotyöpanostasi? Arvostatko puolisisi ansiotyöpanosta? / Kuinka paljon arvostat puolisisi ansiotyöpanosta? Kuinka tärkeä se on?

Vanhemmuus ja lastenhoito

17. Millainen merkitys perheellä on elämässäsi?

18. Keneltä tai mistä olet eniten oppinut vanhempana ja puolisona olemisesta? Entä mistä katsot puolisisi oppineen? Mistä muualta olet oppinut vanhempana olemisesta ja mitä? Millä tavalla olet erilainen vanhempana kuin mainitsemasi ”opettajasi”? Mitä yhtäläisyyksiä / eroja?

19. Voitko kuvailla lapsuuden perhettäsi? Millaisia rooleja omat vanhempasi ottivat suhteessa lapsiin/toisiinsa? / Millaisina he näyttäytyivät sinulle vanhempinasi? Vanhempien työssäkäynti? Oliko paljon sisaruksia? Vanhempainloman käyttö?

20. Millä tavalla vanhempasi ovat suhtautuneet teihin kahteen vanhempina? Entä puolisisi vanhemmat?

21. Millaisia keskusteluja kävitte lasten hankinnasta? Olivatko lapset enemmän toisen toiveena vai yhteinen ”hanke”?

22. Mitä muutoksia ensimmäisen lapsen syntyminen aiheutti parisuhteessanne ajankäytön kannalta?

23. Kauanko oli äitiyslomalla? Oliko isä isyyslomalla? Miten vanhempainloma jaettiin? Millaisia keskusteluja siitä käytiin? Miksi päädyitte tähän ratkaisuun? Olitko siihen tyytyväinen?

24. Kuinka monta lasta teillä nyt on? Minkä ikäisiä lapsenne ovat?

25. Onko aikomuksenne hankkia lisää lapsia?

26. Uskotko, että perheellisenä (isänä/äitinä) oleminen on muuttanut sinua henkilönä? Kuinka?

27. Uskotko, että perheelliseksi tuleminen on muuttanut puolisoasi? Kuinka? Entä keskinäistä suhdettanne? (Miten itse kokee oman suhteensa puolisoonsa muuttuneen?)

28. Voisitko kuvailla, kuinka sinä ja puolisisi jaatte vanhemmuuden vastuut? (esim. kuvaile tyypillistä päivääsi) Poikkeustapauksissa miten toimitaan: kumpi jää esim. sairaan lapsen takia töistä pois? Kumpi käyttää sairaalassa jne.?

29. Kaiken kaikkiaan, kuinka suuren osan lastenhoitotehtävistä teet? Entä puolisisi?

30. Onko jompikumpi ensisijaisessa vastuussa lasten asioiden järjestelystä jokapäiväisessä elämässä?

31. Millä tavalla olette puolisisi kanssa samanlaisia vanhempia? Entä erilaisia?

32. Kuinka sinun suhteesi lapsiisi eroaa puolisisi suhteista lapsiinne? Miten kuvaisit näitä eroja? Luuletko, että joku lapsistanne on läheisempi jommallekummalle teistä?

33. Millainen vanhempi koet olevasi? Millainen vanhempi koet puolisisi olevan? Entä millainen vanhempi uskot puolisisi mielestä olevan?

34. Millaista lastenhoito/kodinhoitoapua saatte? Kuinka tyytyväinen olet näihin järjestelyihin?

Kotityöt

35. Luettele, mitkä asiat miellät kotitöiksi?

36. Ovatko kotityöt sinulle välttämätön paha, vai miellätkö jotkin kotityöt harrastukseksi? Tuoko jokin kotitöihin kuuluva askare sinulle henkilökohtaista tyydytyksen tunnetta?

37. Mikä kotityö on sinulle vastenmielisintä? Minkä koet kivaksi?

38. Kuinka tärkeäksi miellät kodin siisteyden? Eroaako tämä käsityksesi puolisisi käsityksistä?

39. Oletteko koskaan käyneet keskusteluja puolisonne kanssa siitä, mikä käsitys teillä on kotitöiden teosta?

40. Liitteeseen 1 on listattu kotitöitä. Kaiken kaikkiaan, kuinka suuren osan näistä kodinhoitotehtävistä teet? Entä puolisisi?

41. Onko listassa joitakin tehtäviä, jotka pääasiallisesti olisi toisen vastuulla? (Mitä ne ovat, ja kenen vastuulle ne kuuluvat?) Mistä luulet eron johtuvan?

42. Onko joitakin kotitöitä, jotka haluaisit itse hoitaa? Mitkä kotityöt haluaisit puolisisi hoitavan? Oletko nykyiseen jakoon tyytyväinen?

43. Mitä mieltä itse on työnjaosta? Mitä ajatuksia se herättää? Onko tullut miettineeksi käytäntöä? Miellätkö kotityöjaon puolisisi kanssa olevan oikeudenmukainen/reilu? Pääseekö jompikumpi mielestäsi vähemmällä? Mitä ajatuksia tämä tilanne sinussa herättää?

44. Mikä olisi ihannetilanne kotityöjaon suhteen, jos saisit siitä itse päättää?

Ystäväperheet

45. Onko teillä ystäväperheitä? Mitä ystäväperheenne teille merkitsee? Oletteko läheisissä väleissä? Pidätkö yhteyttä usein? Jaatteko arkeen liittyviä kokemuksianne heidän kanssaan? Millä tavalla olette samanlainen perhe kuin ystävienne/tuttavienne perheet? Millä tavalla koet olevanne erilaisia?

46. Verrattuna muihin suurin piirtein saman ikäisiin vanhempiin otatko sinä tai puolisoasi suhteellisesti enemmän, vähemmän vai suurin piirtein saman verran vastuuta kotitöistä/lastenhoitotehtävistä?

47. Tiedätkö perheitä, joissa isä ottaa yhtä paljon vastuuta lasten kasvatukseen ja kotitöihin vaimonsa kanssa? (Perhettä, jossa isä olisi pitänyt vanhempainlomaa vähintään yhtä pitkään kuin puolisonsa?) / Millaisia eroja olet huomannut teidän ja ystäväperheiden välillä?

48. Saatko koskaan kritiikkiä miltään suunnalta miten hoidat lastenhoitotehtävät tai kotityöt? Entä kehuja? Kuka tätä palautetta antaa?

49. Annatko itse palautetta puolisollesi tehdystä työstä (kritiikkiä, kehuja, kiitosta)?

50. Koetko, että puolisoasi arvostaa panostustasi kotitöiden tekoon? Kuinka paljon itse arvostat puolisoasi panosta?

51. Aiheuttavatko kotityöt sinulle stressiä?

52. Joudutko keskeyttämään omat asiasi kun joku perheestäsi tarvitsee huomiota/aikaasi?

53. Koetko, että et voi järjestää omaa aikaasi niin kuin itse haluaisit perheen vaatimusten takia?

54. Koetko huonoa omaatuntoa kotitöistä/lastenhoitojärjestelyistä/ajankäytöstäsi?

55. Asteikolla 1-10, kuinka tyytyväinen olet nykyiseen kotityö- ja lastenhoitojakoon puolisoasi kanssa? Jos voisit muuttaa jotakin, mitä muuttaisit?

56. (Kuinka olette päätyneet nykyiseen työnjakotilanteeseen?) Asuiko sinkkuna ennen yhteen muuttamista? Miten henkilökohtainen kotitöihin käytettävä aika on muuttunut? Miten työt jaettiin ennen lasten tuloa, heti niiden jälkeen, entä nyt?

57. Uskotko, että työnjakoon tulee muutoksia tulevaisuudessa? Millaisia ja miksi?

58. Miten koet tai mitä mieltä olet/ mitä ajatuksia on herättänyt mediassa paljon esillä olleen sukupuolten tasa-arvoa koskevan keskustelun naisten ja miesten vanhemmuuden rooleista, kuten tasa-arvoisesta kotityöjaosta?

59. Mistä asioista yleensä nipistät aikasi, kun sinuun kohdistuu liikaa paineita?

Parisuhde ja konfliktit

60. Kerro parisuhteenne alusta. Kumpi alkoi puhua yhteen muuttamisesta/avo- tai avioliitosta ensimmäisenä? Kuinka kauan olette nyt olleet yhdessä?

61. Miten suhteenne on muuttunut vuosien varrella? Millä tavalla se on pysynyt samanlaisena?

62. Täyttääkö parisuhteesi alkuperäiset odotuksesi?

63. Mikä on tärkeintä ihanneparisuhteessa? Miten oma parisuhteenne on onnistunut tässä?

64. Missä asioissa saat puolisoiltasi tukea? Missä asioissa itse tuet puolisoasi? / Miten?

65. Mistä asioista sinä päätät parisuhteessasi pääsääntöisesti? Entä puolisoasi?

66. Useimmat puoliset kohtaavat konflikteja/ristiriitoja. Asteikolla 1-10 kuinka paljon konflikteja teillä on, kun numero 1 = ei lainkaan konflikteja ja 10 = paljon.

67. Mitkä asiat aiheuttavat eniten ristiriitoja sinun ja puolisoasi välillä? Mitkä vähiten?

68. Miten toivoisit ristiriitoja aiheuttavien asioiden ratkeavan?

69. Mikä on ristiriitojenne ratkaisutapa? (Keskustelu/huutaminen/mykkäkoulu?) Miten riitely päättyy yleensä?

70. Kumpi pyrkii sovitteluun riitojen jälkeen? Onko vaihtelua sovittelijan roolissa aiheiden mukaan?

71. Koetko, että tulet kuulluksi ristiriitojen selvittelyssä?

72. Koetko, että teidän sanomisissanne on yhtä paljon painoarvoa? Vai joutuuko jompikumpi useammin alakynteen?

73. Mistä uskot kinastelujen johtuvan (olette erilaisia persoonallisuuksia tmv.)?

74. Ovatko kinastelunne muuttuneet ajan saatossa? Millä tavalla? (ovatko aiheet muuttuneet, ratkaisutapa muuttunut jne.)

75. Milloin koit viimeisen viikon aikana

- Puolisosi naisena/miehenä?
- Puolisosi isänä/äitinä?
- Itsesi naisena/ miehenä?
- Itsesi isänä/ äitinä?

76. Viimeisen viikon aikana, milloin tunsit (olevasi):

- Onnistumista?
- Pettymystä?
- Nolostumista

- Väärin ymmärretyksi tulemista
- Hämmennystä
- Itsevarmuutta
- Laiminlyödyksi tulemista

77. Millainen on hyvä arki?

LOPUKSI

78. Haluatko vielä tuoda jotakin asiaa esille? Koetko, että jotain olennaista jäi kysymättä?

79. Onko sinulla jotain kommentoitavaa haastattelusta?/ Haluatko antaa palautetta? Tuntuiko joku vaikealta?

80. Saa lähettää palautetta / jälkikommentteja tmv. mieleen tullutta haastattelusta myös sähköpostilla: käytän sitäkin aineistona.